

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ
χώραν αντιθέσεις!

Περιφερειακός Μηχανισμός
Διάγνωσης Αναγκών Αγοράς
Εργασίας Δυτικής Ελλάδος

Έργο

**«Παροχή Εξειδικευμένων Υπηρεσιών
για την Ανάπτυξη και Λειτουργία
Περιφερειακού Μηχανισμού
Διάγνωσης της Αγοράς Εργασίας στην
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»
(MIS 5075872)**

**Π.1.2.6: Ετήσιες εκθέσεις διάγνωσης των
αναγκών του τομέα της κοινωνικής
επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια
*Έκθεση 2021***

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ 2014 – 2020
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σύνοψη

Το παρόν παραδοτέο Π.1.2.6 «Ετήσιες εκθέσεις διάγνωσης των αναγκών του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια. Έκθεση 2021» αποτελεί την πρώτη από τις τρεις σχετικές ετήσιες εκθέσεις και περιλαμβάνει την καταγραφή του τομέα, την αποτύπωση των δεδομένων των Περιφερειακών Ενοτήτων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, τις προτάσεις των εθνικών και τοπικών φορέων σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών, καθώς και προτεινόμενες δράσεις προς χρηματοδότηση στο πλαίσιο της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027.

Για την κατάρτιση των προτεινόμενων δράσεων, οι οποίες δύναται να αποτελέσουν μέρος ενός συνολικότερου περιφερειακού σχεδίου ανάπτυξης του οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και το οποίο θα αποτυπωθεί περαιτέρω στις επόμενες εκθέσεις, μελετήθηκαν κατ' αρχάς το Ευρωπαϊκό και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, καθώς και το εθνικό θεσμικό πλαίσιο.

Επίσης, μελετήθηκαν τα χαρακτηριστικά και οι τομείς δραστηριοποίησης των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, καθώς και τα δεδομένα (πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, ευκαιρίες, απειλές) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, ανά Περιφερειακή Ενότητα. Από τις εν λόγω μελέτες, αναδείχθηκαν οι κύριες τάσεις δραστηριοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων ανά Περιφερειακή Ενότητα, καθώς και το προφίλ της κοινωνικής επιχείρησης σε επίπεδο Περιφέρειας. Επίσης, αναδείχθηκαν οι τομείς/κλάδοι που εκτιμώνται ως προνομιακοί για την δραστηριοποίηση κοινωνικών επιχειρήσεων, ανά Περιφερειακή Ενότητα, ενώ παράλληλα καταγράφηκαν δεδομένα (π.χ. δυσκολία πρόσβασης των κοινωνικών επιχειρήσεων, ανάγκη αναβάθμισης των δεξιοτήτων των μελών και των εργαζομένων των κοινωνικών επιχειρήσεων, έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας), που απαραίτητα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την κατάρτιση και την εφαρμογή πολιτικών υποστήριξης και ενίσχυσης του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Εν συνεχεία, πραγματοποιήθηκε έρευνα με δομημένο ερωτηματολόγιο όπου καταγράφηκαν και αναλύθηκαν οι προτάσεις εθνικών και τοπικών φορέων σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών, αναφορικά με την υποστήριξη και την ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, πάντοτε υπό το πρίσμα της ενίσχυσης της απασχόλησης, της επίτευξης θετικού κοινωνικού αντικτύπου και της επίτευξης κοινωνικής καινοτομίας. Από την καταγραφή και ανάλυση των προτάσεων των συμμετεχόντων στην έρευνα προέκυψαν σημαντικά συμπεράσματα, επιβεβαιώνοντας συμπεράσματα που είχαν προκύψει σε προηγούμενα κεφάλαια της παρούσας έκθεσης ή επισημαίνοντας στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον σχεδιασμό πολιτικών ανάπτυξης του οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Στο πλαίσιο αυτό, καταρτίστηκαν οι πρώτες προτεινόμενες δράσεις για χρηματοδότηση στο πλαίσιο της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, προϋπολογισμού 8,6εκ €, οι οποίες αφορούν:

- Την επιχορήγηση υφιστάμενων ή νέων φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας για την διατήρηση ή την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Την ενδυνάμωση δεξιοτήτων εργαζομένων και μελών φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

- Την συμβουλευτική υποστήριξη και την κατάρτιση ανέργων, με στόχο την δραστηριοποίησή τους στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.
- Την δημιουργία και λειτουργία τεσσάρων (4) Κέντρων Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, που θα εξυπηρετούν το σύνολο των περιοχών και των κατοίκων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	9
1.1 Η ταυτότητα του έργου	9
1.2 Αντικείμενο και σκοπός της έκθεσης.....	11
2. Ευρωπαϊκή και εθνική στρατηγική για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα.....	14
2.1 Ευρωπαϊκή στρατηγική για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα	14
2.2 Εθνική στρατηγική για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα	19
2.3 Σχολιασμός ευρωπαϊκής και εθνικής στρατηγικής	25
3. Εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την κοινωνική επιχειρηματικότητα	27
3.1 Νόμος 2716/1999	27
3.2 Νόμος 4019/2011	27
3.3 Νόμος 4430/2016	28
Βασικοί ορισμοί	28
Νομικά πρόσωπα που εντάσσονται στην Κ.Α.Ο.	29
Εργασιακές σχέσεις σε φορείς Κ.Α.Ο.	32
Μέτρα στήριξης για φορείς Κ.Α.Ο.	33
Διαδικασίες διοικητικής εποπτείας	34
Αξιολόγηση νόμου	35
4. Παρουσίαση υφιστάμενης κατάστασης τομέα κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.....	37
4.1 Φορείς Κ.Α.Ο. στην Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας	40
4.2 Φορείς Κ.Α.Ο. στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας	45
4.3 Φορείς Κ.Α.Ο. στην Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας	50
4.4 Συμπεράσματα.....	54
5. Swot Analysis Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ως προς τις προοπτικές ανάπτυξης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας	56
5.1 Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας	56
5.1.1 Swot Analysis Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας	58
5.1.2 Ελπιδοφόροι τομείς/κλάδοι δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρήσεων στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας.....	67
5.2 Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας	69

5.2.1	Swot Analysis Περιφερειακής Ενότητας Αχαΐας.....	69
5.2.2	Ελπιδοφόροι τομείς/κλάδοι δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρήσεων στην Π.Ε. Αχαΐας	81
5.3	Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας	84
5.3.1	Swot Analysis Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας.....	84
5.3.2	Ελπιδοφόροι τομείς/κλάδοι δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρήσεων στην Π.Ε. Ηλείας	94
6.	Προτάσεις εθνικών και τοπικών φορέων σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών	97
7.	Προτάσεις για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.....	100
7.1	Ενίσχυση της απασχόλησης σε υφιστάμενους ή υπό σύσταση φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.....	101
7.2	Κατάρτιση εργαζομένων και μελών φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας	103
7.3	Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και κατάρτιση μακροχρόνια ανέργων για την δραστηριοποίησή τους στον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και σε τομείς αιχμής της οικονομίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.....	105
7.4	Κέντρα Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας.....	107
	Συμπεράσματα	110
	Παράρτημα: Μεθοδολογικό Εργαλείο για την Ποιοτική Έρευνα σε φορείς πολιτικής	114

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1 Πλήθος Φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά γεωγραφική ενότητα.....	37
Πίνακας 2 Πλήθος φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας	38
Πίνακας 3 Πλήθος φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας	41
Πίνακας 4 Γεωγραφική κατανομή Φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας ανά Δήμο και συσχέτιση με κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	44
Πίνακας 5 Πλήθος φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Π.Ε. Αχαΐας.....	46
Πίνακας 6 Γεωγραφική κατανομή Φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Αχαΐας ανά Δήμο και συσχέτιση με κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	49
Πίνακας 7 Πλήθος φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Π.Ε. Ηλείας.....	50
Πίνακας 8 Γεωγραφική κατανομή φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Ηλείας ανά Δήμο και συσχέτιση με κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	53
Πίνακας 9 Συγκεντρωτικός Πίνακας Swot Analysis Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας	66
Πίνακας 10 Συγκεντρωτικός πίνακας Swot Analysis Π.Ε. Αχαΐας	80
Πίνακας 11 Συγκεντρωτικός πίνακας Swot Analysis Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας	93

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά Περιφερειακή ενότητα επί του συνόλου της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	37
Γράφημα 2 Νομική μορφή/κατηγορία φορέων Κ.Αλ.Ο. στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.....	38
Γράφημα 3 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά επιχειρηματική δραστηριότητα	39
Γράφημα 4 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά νομική μορφή/κατηγορία στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας	40
Γράφημα 5 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά επιχειρηματική δραστηριότητα στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας	41
Γράφημα 6 Σχέση νομικής μορφής/κατηγορίας φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας και κατηγορίας επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων.....	43
Γράφημα 7 Ποσοστιαία γεωγραφική κατανομή Φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας ανά Δήμο	44
Γράφημα 8 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά νομική μορφή/κατηγορία στην Π.Ε. Αχαΐας	45
Γράφημα 9 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά επιχειρηματική δραστηριότητα στην Π.Ε. Αχαΐας ...	47
Γράφημα 10 Σχέση νομικής μορφής/κατηγορίας φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Αχαΐας και κατηγορίας επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	48
Γράφημα 11 Ποσοστιαία γεωγραφική κατανομή Φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Αχαΐας ανά Δήμο	49
Γράφημα 12 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά νομική μορφή/κατηγορία στην Π.Ε. Ηλείας.....	50
Γράφημα 13 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά επιχειρηματική δραστηριότητα στην Π.Ε. Ηλείας..	51
Γράφημα 14 Σχέση νομικής μορφής/κατηγορίας φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Ηλείας και κατηγορίας επιχειρηματικών δραστηριοτήτων	52

Γράφημα 15 Ποσοστιαία γεωγραφική κατανομή φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Ηλείας ανά Δήμο 54

1. Εισαγωγή

1.1 Η ταυτότητα του έργου

Η πράξη «**Δημιουργία Περιφερειακού Μηχανισμού Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας**» έχει ενταχθεί στο πλαίσιο του Ε.Π. «Δυτική Ελλάδα» 2014-2020 Άξονα Προτεραιότητας 4 «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμηση της Φτώχειας και των Διακρίσεων» και χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και από Εθνικούς Πόρους.

Η εν λόγω πράξη αφορά τη σύσταση και λειτουργία Περιφερειακού Μηχανισμού για τη διάγνωση των αναγκών της Αγοράς Εργασίας στην Δυτική Ελλάδα, και έχει ως στόχο την αναβάθμιση της διοικητικής ικανότητας της Περιφέρειας ως της την παρακολούθηση και τη διάγνωση των αναγκών του τοπικού παραγωγικού συστήματος, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί και να επιτευχθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό της ορθός σχεδιασμός πολιτικών και δράσεων στην αγορά εργασίας.

Η εν λόγω πράξη έρχεται να καλύψει ένα κενό το οποίο συνδέεται με:

- Την θεσμική υποχρέωση της Περιφέρειας να ανταποκριθεί της υποχρεώσεις που απορρέουν από την ανάγκη Σύστασης Δικτύου Φορέων και Οργανισμών για τη λειτουργία του Εθνικού Μηχανισμού Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας σύμφωνα με τον ν. 4368/2016 (Α' 21) ως τμήμα του εν λόγω δικτύου.
- Την απουσία σε περιφερειακό επίπεδο επιστημονικών τεχνοκρατικών μηχανισμών για τη διάγνωση των αναγκών της αγοράς εργασίας σε συνάρτηση με της ραγδαία μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες.

Ειδικότερα, ο Περιφερειακός Μηχανισμός θα περιλαμβάνει εργαλεία και αναλύσεις για την πρόβλεψη, αφενός, των αναγκών σε θέσεις εργασίας ανά επάγγελμα και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, και αφετέρου των μελλοντικών αναγκών σε δεξιότητες. Σκοπός είναι η αξιοποίηση του συνόλου των πληροφοριών και δεδομένων για τον έγκαιρο και ορθά στοχευμένο σχεδιασμό προγραμμάτων ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης (κατάρτισης, εκπαίδευσης και δημιουργίας θέσεων εργασίας), αλλά και το στοχευμένο σχεδιασμό δράσεων για την διαχείριση των εκάστοτε αλλαγών (τακτικών ή/και έκτακτων) και της αναδιάρθρωσης στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος.

Η υλοποίηση της συγκεκριμένης πράξης θα συμβάλλει:

- Στην εκπλήρωση της υποχρέωσης των Περιφερειών Ελλάδος (σύμφωνα με τον ν. 4368/2016), και ως εκ τούτου και της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, να υποβάλλουν στο Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας της διαθέσιμες μελέτες, έρευνες και εμπειρογνωμοσύνες για την περιοχή ευθύνης της, να συγκεντρώνουν δεδομένα που αφορούν ιδίως το αναπτυξιακό προφίλ της Περιφέρειας, το εργατικό δυναμικό, τον προσδιορισμό των αναγκών σε δεξιότητες και επαγγέλματα της αγοράς εργασίας σε Περιφερειακό επίπεδο.
- Στην επιδιωκόμενη και ευκαία αλληλεπίδραση των Περιφερειών, και ως εκ τούτου και της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, με την κεντρική διοίκηση προκειμένου να διασφαλίζεται η συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων που αναλαμβάνονται, ώστε με την σταδιακή ενίσχυση της συμμετοχής της (της και των υπόλοιπων Περιφερειών) και

την ανταλλαγή τεχνογνωσίας να διασφαλισθεί η σταθερή συνεργεία των παρεμβάσεων σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

- Στην καταγραφή αναγκών της τοπικής αγοράς εργασίας σε επαγγελματικές δεξιότητες, ειδικότητες και θέσεις εργασίας από τη μεριά των επιχειρήσεων (skills demand).
- Στην καταγραφή αναγκών και στη διαμόρφωση του προφίλ δεξιοτήτων (skills profile) του εργατικού δυναμικού και ειδικότερα των ανέργων ανά sub-group, λαμβάνοντας υπόψη παραμέτρους της το φύλο, το επίπεδο μόρφωσης και η πρότερη επαγγελματική εμπειρία (skills supply).
- Στη διαμόρφωση της ολοκληρωμένου σχεδιασμού για κατάρτιση/επανακατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας σε ετήσια βάση, ο οποίος θα λαμβάνει υπόψη την καινοτομική διάσταση και την ειδικότερη αναπτυξιακή δυναμική της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.
- Στη διαμόρφωση της ολοκληρωμένου σχεδιασμού της όφελος της κατεύθυνσης απασχόλησης και επιχειρηματικότητας του ανθρώπινου δυναμικού της.
- Στην αναβάθμιση των συστημάτων πληροφόρησης της όλους της ενδιαφερόμενους, σχετικά με της ευκαιρίες απασχόλησης και της προβλέψεις επαγγελματών και δεξιοτήτων, γεγονός το οποίο θα διασφαλίζει την πρόσβαση και την αντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας, καθώς και θα βελτιώσει τη σύνδεση των προσφερόμενων προγραμμάτων συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης με της ανάγκες της αγοράς σε περιφερειακό επίπεδο.

Συνεπώς, η **Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος** μέσω της σύστασης και της λειτουργίας του Περιφερειακού Μηχανισμού Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας **θα ενισχύσει την πληροφόρησή της ως της της ανάγκες σε θέσεις εργασίας και δεξιότητες** του τοπικού παραγωγικού συστήματος αξιοποιώντας δεδομένα που δεν είναι διαθέσιμα σε εθνικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, η ζητούμενη πληροφόρηση καλύπτει της εξής θεματικές:

- Πληροφόρηση σχετικά με τη δυναμική των κλάδων και των επαγγελμάτων, καθώς και των προϋποθέσεων για την αύξηση της απασχόλησης της εκάστοτε κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και στα συνδεδεμένα με της επαγγέλματα.
- Πληροφόρηση σχετικά με την παραγωγικότητα των κλάδων και των πρόσφατων μεταβολών της σε συγκεκριμένους κλάδους. Τυχόν αλλαγές στην παραγωγικότητα, είτε λόγω τεχνολογίας είτε λόγω οργάνωσης της εργασίας, επηρεάζει της προβλέψεις για τα μεγέθη της απασχόλησης και της ανεργίας.
- Πληροφόρηση σχετικά με τον δυναμισμό κλάδων/επαγγελμάτων σε αναλυτικότερο επίπεδο από της επίσημες κατηγοριοποιήσεις που χρησιμοποιούμε στην ανάλυση των δευτερογενών δεδομένων. Της, υπάρχουν ορισμένα επαγγέλματα και ομάδες επαγγελμάτων (π.χ. «πράσινα» επαγγέλματα) που δεν εμφανίζονται της συγκεκριμένες κωδικοποιήσεις και για τα οποία δεν υπάρχει πληροφόρηση από τα δευτερογενή δεδομένα.
- Αναλυτικές πληροφορίες για της επαγγελματικές και της «οριζόντιες» δεξιότητες συγκεκριμένων επαγγελμάτων.

- Κριτήρια πρόσληψης-απασχόλησης σε επαγγελματικό/κλαδικό επίπεδο.

1.2 Αντικείμενο και σκοπός της έκθεσης

Το παρόν παραδοτέο Π.1.2.6 με τίτλο **«Ετήσιες εκθέσεις διάγνωσης των αναγκών του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια. Έκθεση 2021»**, αποτελεί τμήμα του Πακέτου Εργασιών (ΠΕ) «Μελέτες – Έρευνες Μηχανισμού – Τροφοδότηση αναπτυξιακού προγραμματισμού για την ΠΠ 2014 – 2020 και 2021 – 2027» του έργου «Παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών για την Ανάπτυξη και Λειτουργία Περιφερειακού Μηχανισμού Διάγνωσης της Αγοράς Εργασίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος» το οποίο υλοποιείται στα πλαίσια της Πράξης **«Δημιουργία Περιφερειακού Μηχανισμού Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας με Αναθέτουσα Αρχή την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος»**.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του εν λόγω Παραδοτέου περιλαμβάνονται τρεις (3) συνολικά «Ετήσιες εκθέσεις διάγνωσης των αναγκών του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια» δεδομένου ότι ο τομέας της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σχετίζεται με αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας, και αποσκοπεί στο να παράσχει πληροφόρηση σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση των κοινωνικών επιχειρήσεων σε της της Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Στόχος του παρόντος Παραδοτέου είναι η διάγνωση των αναγκών του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ως της τομέας που αποτελεί εναλλακτική πηγή απασχόλησης για ανέργους και ευάλωτες κοινωνικά ομάδες.

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα αποτελεί ένα διακριτό στόχο πολιτικής που εναρμονίζεται με την πλέον πρόσφατης **Εθνική Στρατηγική για της Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης – ΕΠΑ του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (2022)** αλλά και της από της πρόσθετους στόχους της **Περιφερειακής Στρατηγικής της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας** με βάση την οποία επιδιώκεται, να μετατρέψει της αναπτυξιακές ευκαιρίες της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε απτά αποτελέσματα ευκαιριών ένταξης στην τοπική αγορά εργασίας για της ανέργους και της ευπαθείς ομάδες, καθώς ο της ο τομέας της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας μπορεί να συνδεθεί με τα αναπτυξιακά πλεονεκτήματα για την περιοχή παρέμβασης.

Οι Ετήσιες Εκθέσεις διάγνωσης των αναγκών του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια θα συμβάλλουν καθοριστικά στην αναβάθμιση της διοικητικής ικανότητας της Περιφέρειας ως της την παρακολούθηση και τη διάγνωση των αναγκών του τοπικού παραγωγικού συστήματος, με σκοπό τον ορθό σχεδιασμό πολιτικών και δράσεων για την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, στόχος είναι η αξιοποίηση της της πληροφόρησης κατά το σχεδιασμό, βάσει δεδομένων, των προγραμμάτων ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης (κατάρτισης, εκπαίδευσης και δημιουργίας θέσεων εργασίας) τα οποία θα μπορούν να ωφελήσουν τον τομέα.

Για την εκπόνηση του παραδοτέου λήφθηκε υπόψη όλο το ισχύον **θεσμικό ευρωπαϊκό και εθνικό στρατηγικό πλαίσιο για την ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας**. Ενδεικτικά: Σχέδιο Δράσης για τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, Εθνική Στρατηγική για της Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης – ΕΠΑ, (Ν.4430/2016, ΦΕΚ 205/Α/31-10-2016, της ισχύει) προσαρτήθηκε και η εφαρμοστική Υπουργική

Απόφαση 61621/Δ5.2643/30-12-2016 (ΦΕΚ 56/Β/18-01-2017), στην οποία προστέθηκε άρθρο υπ' αριθμ. 33 με την Υπουργική Απόφαση 61986/3269/ (ΦΕΚ 4757/Β/29-12-2017).

Της, ελήφθησαν υπόψη όλα τα στρατηγικά και επιχειρησιακά κείμενα της περιφέρειας που αφορούν την αναπτυξιακή στρατηγική της και τη στοχοθεσία της για τα επόμενα έτη, της: **το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2020 – 2023, το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας 2014 – 2020, το Ετήσιο Σχέδιο Δράσης 2022, το Επενδυτικό Πλάνο για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, το Περιφερειακό Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδος 2021 – 2027, καθώς και το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας 2021 – 2025.**

Τέλος, η Έκθεση συνθέτει όλα τα ευρήματα και τα δεδομένα που θα προκύψουν από την παραπάνω ανάλυση ώστε να καταλήξει σε:

- Προτάσεις σχετικά με της ζητούμενες/αναδυόμενες δραστηριότητες στον τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σύμφωνα με της τοπικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.
- Προτάσεις σχετικά με της ζητούμενες/αναδυόμενες θέσεις εργασίας/ δεξιότητες που θα προκύψουν από την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.
- Προτάσεις σχετικά προτεινόμενες δράσεις για την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε περιφερειακό επίπεδο με την συγχρηματοδότηση από τομεακά και περιφερειακά καθώς και ευρωπαϊκά προγράμματα (ΕΣΠΑ 2021-2027).

Η παρούσα Έκθεση, διαρθρώνεται της ακόλουθες ενότητες:

- **Κεφάλαιο 1:** αποτελεί την **Εισαγωγή** της παρούσας έκθεσης, όπου αποτυπώνονται στοιχεία σχετικά με την ταυτότητα του έργου, το αντικείμενο και το σκοπό της παρούσας έκθεσης, ενώ παράλληλα αποτελεί τον οδηγό για της επόμενες ενότητες της.
- **Κεφάλαιο 2:** στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται **παρουσίαση του ευρωπαϊκού (ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την κοινωνική οικονομία) και του εθνικού στρατηγικού πλαισίου** για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα (π.χ. (Ν.4430/2016, ΦΕΚ 205/Α/31-10-2016, της ισχύει, Εθνική Στρατηγική για της Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης – ΕΠΑ, κλπ.) τα οποίο θέτουν το πλαίσιο εντός του οποίου αναπτύσσονται πολιτικές για την κοινωνική επιχειρηματικότητα
- **Κεφάλαιο 3:** στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται **ιστορική αναδρομή και παρουσίαση του Εθνικού θεσμικού πλαισίου για την κοινωνική επιχειρηματικότητα** (Ν. 2716/1999, Ν. 4019/2011, Ν. 4430/2016). Η παρουσίαση επικεντρώνεται κυρίως στον ισχύοντα ν. 4430/2016, ώστε να αποτυπωθεί το υφιστάμενο θεσμικό περιβάλλον καθορισμού του οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, στο οποίο πρέπει να υπακούουν οι πολιτικές και οι δράσεις που θα καταρτιστούν και θα εφαρμοστούν.
- **Κεφάλαιο 4:** στο συγκεκριμένο κεφάλαιο **παρουσιάζεται η υφιστάμενη κατάσταση του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στην Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας**, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του Γενικού Μητρώου Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην παρουσίαση και ανάλυση στοιχείων ανά Περιφερειακή Ενότητα, ώστε να εντοπιστούν οι ομοιότητες και οι διαφοροποιήσεις στα χαρακτηριστικά και στην δραστηριοποίηση των Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων, με

απώτερο στόχο τον σχεδιασμό υποστηρικτικών δράσεων, που ανταποκρίνονται της τοπικές ανάγκες.

- **Κεφάλαιο 5:** στο συγκεκριμένο κεφάλαιο **παρουσιάζονται τα δεδομένα** (πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, ευκαιρίες, απειλές) **κάθε Περιφερειακής Ενότητας**, της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, **ώστε** αφενός να προσδιοριστεί το περιβάλλον δραστηριοποίησης των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, αφετέρου **να εντοπιστούν τομείς/κλάδοι της εκάστοτε τοπικής οικονομίας που δύναται να αποτελέσουν ευνοϊκό πεδίο δραστηριοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων**, με απώτερο στόχο τον σχεδιασμό των κατάλληλων δράσεων για την υποστήριξη του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και την καθοδήγηση των εν δυνάμει κοινωνικών επιχειρηματιών για την επιτυχή δραστηριοποίησή της. Της πραγματοποιείται ανίχνευση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της Περιφέρειας για την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης ανέργων σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία. Συνεπώς μελετάται η ενδογενής αναπτυξιακή δυναμική και ιεραρχούνται πεδία δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρήσεων και ανάπτυξης της απασχόλησης στον τομέα, με τρόπο που να ανταποκρίνεται στην αναπτυξιακή στρατηγική της περιοχής.
- **Κεφάλαιο 6:** στο συγκεκριμένο κεφάλαιο **παρουσιάζεται η έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε εθνικούς και τοπικούς φορείς σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών και τα συμπεράσματα που προέκυψαν**, βάσει των οποίων και συνδυαστικά με άλλα στοιχεία (π.χ. analysis SWOT ανά Περιφερειακή Ενότητα, χαρακτηριστικά κοινωνικών επιχειρήσεων) αποσκοπεί στην σύνθεση προτάσεων για την ανάπτυξη του οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, καθώς και στην προώθηση προτάσεων στην κεντρική διοίκηση, η υιοθέτηση των οποίων θα λειτουργήσει ενισχυτικά της πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν σε τοπικό επίπεδο.
- **Κεφάλαιο 7:** στο συγκεκριμένο κεφάλαιο **παρουσιάζονται προτάσεις/δράσεις που δύναται να αποτελέσουν μέρος της συνολικότερου περιφερειακού σχεδίου δράσης για την υποστήριξη και την ανάπτυξη του οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας**. Για την κατάρτιση των προτεινόμενων προτάσεων/δράσεων έχουν ληφθεί υπόψη δεδομένα και συμπεράσματα των προηγούμενων κεφαλαίων της παρούσας έκθεσης. Βασική πηγή χρηματοδότησης των δράσεων για την ενίσχυση της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας αποτελεί το «Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2021-2027» («ΕΣΠΑ 2021-2027») με τα προγράμματα (τομεακά και περιφερειακά) που το απαρτίζουν. Ειδικότερα, βαρύτητα δίνεται σε δύο τομεακά προγράμματα, «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021-2027» και «Ανταγωνιστικότητα – Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία 2021-2027», καθώς και στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτική Ελλάδα 2021-2027».
- **Κεφάλαιο 8:** στο συγκεκριμένο κεφάλαιο **παρουσιάζονται τα βασικά συμπεράσματα** της ανάλυσης που προηγήθηκε.
- **Παράρτημα:** Παρουσιάζεται το **μεθοδολογικό εργαλείο** που χρησιμοποιήθηκε για την ποιοτική έρευνα σε φορείς πολιτικής.

2. Ευρωπαϊκή και εθνική στρατηγική για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα

Σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία αποτελεί ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας που δίνει έμφαση στον κοινωνικό αντίκτυπο, την καλλιέργεια της κοινωνικής αλληλεγγύης και την προώθηση των δημοκρατικών αρχών διαχείρισης. Στο πλαίσιο αυτό, διαμορφώνονται εθνικές και ευρωπαϊκές στρατηγικές, που αποσκοπούν κυρίως στην ανάπτυξη του τομέα, στην ενίσχυση της απασχόλησης και στην δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου.

2.1 Ευρωπαϊκή στρατηγική για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα

Της 9 Δεκεμβρίου 2021, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε το νέο σχέδιο δράσης για την κοινωνική οικονομία. Με το σχέδιο δράσης, η Επιτροπή πρότεινε συγκεκριμένα μέτρα για να βοηθήσει στην κινητοποίηση του πλήρους δυναμικού της κοινωνικής οικονομίας, βασιζόμενη στα αποτελέσματα της «Social Business Initiative» και της «Start-up and Scale-up Initiative».

Το νέο σχέδιο δράσης επιδιώκει να ενισχύσει την κοινωνική καινοτομία, να υποστηρίξει την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και να ενισχύσει την κοινωνική και οικονομική μετασχηματιστική δυναμική της, προτείνοντας μια σειρά δράσεων για την περίοδο 2021-2030.

Ειδικότερα, η Επιτροπή προτείνει την υλοποίηση δράσεων σε τρεις (3) τομείς:

1. Δημιουργία δίκαιου πλαισίου για την ευημερία της κοινωνικής οικονομίας

Τα στοιχεία αναδεικνύουν τη σημασία της βελτίωσης του «ευνοϊκού περιβάλλοντος» για την ευημερία της κοινωνικής οικονομίας. Ειδικότερα, τα πολιτικά και νομικά πλαίσια αποτελούν ουσιαστικό μέρος αυτού του περιβάλλοντος, αλλά η προσαρμογή της της ανάγκες της κοινωνικής οικονομίας δεν είναι εύκολη υπόθεση. Επομένως, η ανάπτυξη συνεκτικών πλαισίων για την κοινωνική οικονομία συνεπάγεται την εξέταση του ειδικού χαρακτήρα και των αναγκών της σε σχέση με πολυάριθμες οριζόντιες και τομεακές πολιτικές και διατάξεις, της αυτές που αφορούν τη φορολογία, της δημόσιες συμβάσεις, τον ανταγωνισμό, την κοινωνία και την αγορά εργασίας, την εκπαίδευση, της δεξιότητες και την κατάρτιση, της υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής προστασίας, τη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, την κυκλική οικονομία κλπ.

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή έχει αναπτύξει μια σειρά εργαλείων και πόρων για τη στήριξη των κρατών μελών και την αμοιβαία μάθηση μεταξύ των υπευθύνων χάραξης πολιτικής. Της, η Επιτροπή προετοιμάζει από κοινού με τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) **κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τα κατάλληλα νομικά πλαίσια για της κοινωνικές επιχειρήσεις**, ενώ έχει ήδη δημοσιεύσει έναν **οδηγό καλών πρακτικών για της κοινωνικά υπεύθυνες δημόσιες συμβάσεις**.

Της, η Επιτροπή θα ενθαρρύνει την αμοιβαία μάθηση και θα παρέχει καθοδήγηση και στήριξη στα κράτη μέλη με της εξής τρόπους:

- **την διοργάνωση διαδικτυακών σεμιναρίων και εργαστηρίων για δημοσίους υπαλλήλους**, αναφορικά με διάφορους τομείς πολιτικής, της κρατικές ενισχύσεις, φορολογία, κοινωνικές επενδύσεις, μεταβίβαση επιχειρήσεων σε εργαζόμενους, συστήματα ετικετών και πιστοποίησης, μέτρηση κοινωνικών επιπτώσεων κλπ,
- **την δημοσίευση κατευθυντηρίων γραμμών** αναφορικά με τα φορολογικά πλαίσια για της φορείς της κοινωνικής οικονομίας και
- **την εκπόνηση μελέτης αναφορικά με τα εθνικά σήματα κοινωνικής οικονομίας/ συστήματα πιστοποίησης**, προσδιορίζοντας καλές πρακτικές και κοινά χαρακτηριστικά και κριτήρια.

Επιπρόσθετα και με σκοπό την παροχή μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης της κοινωνικής οικονομίας και τη διευκόλυνση της ομοιόμορφης ανάπτυξης της σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και της περιφέρειες, η Επιτροπή θα προτείνει **σύσταση του Συμβουλίου** αναφορικά με την ανάπτυξη συνθηκών πλαισίου για την κοινωνική οικονομία, η οποία:

- θα προτρέπει της υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να προσαρμόσουν καλύτερα τα πολιτικά και νομικά πλαίσια της ανάγκες των φορέων της κοινωνικής οικονομίας και
- θα παρέχει συστάσεις αναφορικά με πολιτικές, της η πολιτική απασχόλησης, οι κρατικές ενισχύσεις, οι δημόσιες συμβάσεις, η φορολογία, η έρευνα, η εκπαίδευση κλπ.

Το σχέδιο δράσης δίνει ιδιαίτερη έμφαση της κρατικές ενισχύσεις, στην πρόσβαση στην αγορά και στην προώθηση της κοινωνικής οικονομίας σε περιφερειακό, τοπικό και διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα:

- **Όσον αφορά της κρατικές ενισχύσεις**, η Επιτροπή παρέχει μια άκρως ενδιαφέρουσα σύσταση στα κράτη μέλη, καλώντας τα να κάνουν καλύτερη χρήση του περιθωρίου διακριτικής ευχέρειας, που διαθέτουν, για τον καθορισμό μιας υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος (ΥΓΟΣ), όπου είναι δυνατόν, με σκοπό να καταστεί δυνατή η κάλυψη επιλέξιμων δραστηριοτήτων που ασκούνται από κοινωνικές επιχειρήσεις. Της, κατά την αναθεώρηση του Γενικού Απαλλακτικού Κανονισμού (ΓΑΚ), που θα πραγματοποιηθεί ενόψει της λήξης του το 2023, η Επιτροπή θα εξετάσει εάν τα διαθέσιμα στοιχεία δικαιολογούν τη χαλάρωση των κανόνων σε σχέση με της ενισχύσεις, για την διευκόλυνση της πρόσβασης των κοινωνικών επιχειρήσεων σε χρηματοδοτήσεις, καθώς και όσον αφορά ενισχύσεις για την πρόσληψη εργαζομένων που βρίσκονται σε μειονεκτική ή σοβαρά μειονεκτική θέση
- **Όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά**, η Επιτροπή θα πράξει τα ακόλουθα:
 - θα ενισχύσει της προσπάθειές της για την ευαισθητοποίηση, την προώθηση της ανταλλαγής καλών πρακτικών και την εκπαίδευση των δημοσίων υπαλλήλων και των υπαλλήλων των φορέων κοινωνικής οικονομίας αναφορικά με τον τρόπο χρήσης των διαδικασιών δημοσίων συμβάσεων για την επίτευξη στόχων κοινωνικής πολιτικής,
 - θα ξεκινήσει μια νέα πρωτοβουλία στο πλαίσιο του προγράμματος για την ενιαία αγορά (Single Market Programme), υποστηρίζοντας τη δημιουργία τοπικών και περιφερειακών συμπράξεων μεταξύ φορέων κοινωνικής οικονομίας και συμβατικών επιχειρήσεων, που θα αναπτύσσουν το «buy social» μεταξύ επιχειρήσεων και

- θα ενισχύσει τη χρήση κοινωνικών ρητρών της διαδικασίες υποβολής προσφορών της την ίδια την Επιτροπή
- **Όσον αφορά την πρόσβαση της κοινωνικής οικονομίας σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, η Επιτροπή:**
 - θα ενθαρρύνει τη χρήση του «Interreg Europe Programme» και της «Smart Specialization partnership for Social Economy» για την προώθηση διασυνοριακών και διαπεριφερειακών ανταλλαγών,
 - θα υποστηρίξει τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη για την τόνωση της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής καινοτομίας της αγροτικές περιοχές, μέσω του μελλοντικού δικτύου της ΕΕ για την Κοινή Αγροτική Πολιτική και την περαιτέρω ενσωμάτωση των ομάδων κοινωνικής και οικολογικής καινοτομίας στην ευρωπαϊκή πολιτική βιομηχανικών συνεργατικών σχηματισμών για την παροχή καθοδήγησης, την υποστήριξη της έρευνας, την ανάπτυξη νέων ικανοτήτων, την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και την διασυνοριακή δικτύωση,
 - θα επεκτείνει το European Social Economy Regions network για την ενίσχυση νέων περιφερειακών και τοπικών εταιρικών σχέσεων, ιδίως για την τόνωση της ψηφιακής και πράσινης μετάβασης και
 - θα ενισχύσει τη δικτύωση μεταξύ των αγροτικών επιχειρήσεων, μέσω του Enterprise Europe Network, καθώς και μέσω προσκλήσεων για διαπεριφερειακή συνεργασία, μέσω των European Social Economy Missions. Της, το μακροπρόθεσμο όραμα για της αγροτικές περιοχές θα δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην κοινωνική οικονομία και επιχειρηματικότητα.

Της, η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να συστήσουν τοπικά σημεία επαφής για την κοινωνική οικονομία, τα οποία θα διαδραματίζουν το ρόλο των πρεσβευτών της, θα παρέχουν υποστήριξη, θα διευκολύνουν την πρόσβαση σε ενωσιακή και εθνική χρηματοδότηση και θα συνεργάζονται με της αρχές διαχείρισης των ευρωπαϊκών ταμείων.

- **Όσον αφορά την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας σε διεθνές επίπεδο, η Επιτροπή:**
 - θα συνεργαστεί με βασικούς διεθνείς φορείς, της ο ΟΟΣΑ, η ειδική ομάδα του Ο.Η.Ε για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, προκειμένου να προωθήσει περαιτέρω την κοινωνική οικονομία στη διεθνή σκηνή,
 - θα προωθήσει τη στόχευση της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στα προγράμματα του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας και του Μηχανισμού Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας και
 - θα βελτιώσει την πρόσβαση σε χρηματοδότηση για της κοινωνικούς επιχειρηματίες στα Δυτικά Βαλκάνια, στην «Eastern Partnership» και στην «Southern Neighbourhood», με την δρομολόγηση δράσεων για την ενίσχυση πρωτοβουλιών και την υποστήριξη ενδιάμεσων για την ανάπτυξη χρηματοοικονομικών προϊόντων, που είναι προσαρμοσμένα της ανάγκες των φορέων της κοινωνικής οικονομίας.

2. Δημιουργία ευκαιριών για την έναρξη και την ανάπτυξη φορέων της κοινωνικής οικονομίας

Η Επιτροπή αναγνωρίζει την ανάγκη για την στήριξη των κοινωνικών επιχειρήσεων και την ανάπτυξη ικανοτήτων. Οι περισσότεροι φορείς της κοινωνικής οικονομίας έχουν ισχυρή επιχειρηματική διάσταση και συμβάλλουν σημαντικά στη βιώσιμη ανάπτυξη και την απασχόληση. Συμμετέχουν σε ανταλλαγές στην αγορά και παράγουν έσοδα από την πώληση αγαθών και υπηρεσιών. Αρκετοί απ' της επιθυμούν να παραμείνουν μικροί και τοπικοί, ενώ μερικοί επιθυμούν την επέκτασή της σε της χώρες της ΕΕ και όχι μόνο. Ως εκ τούτου, μπορούν να επωφεληθούν από την υποστήριξη της ανάπτυξης των επιχειρήσεων για να επεκταθούν και να αναπτυχθούν. Ωστόσο, τα υφιστάμενα καθεστάτα στήριξης δεν λαμβάνουν πάντοτε υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επιχειρηματικών τους μοντέλων, όσον αφορά τη διακυβέρνηση, την κατανομή των εσόδων, της συνθήκες εργασίας και τον κοινωνικό αντίκτυπο. Επιπλέον, οι εργαζόμενοι, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προέρχονται από μειονεκτούσες ομάδες, έχουν σημαντικές ανάγκες αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανεκπαίδευσης, της σε όλους της τομείς της οικονομίας.

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή θα αναλάβει της ακόλουθες πρωτοβουλίες:

- στο πλαίσιο του Συμφώνου Δεξιοτήτων και της επικαιροποιημένης Βιομηχανικής Στρατηγικής **θα δημιουργήσει ειδικούς κόμβους** για την δικτύωση, τη γνώση, την καθοδήγηση και της πόρους, ώστε να ενισχύσει της προσπάθειες για αναβάθμιση δεξιοτήτων και επανειδίκευση,
- **θα προωθήσει την διεθνοποίηση της κοινωνικής οικονομίας** με την κινητοποίηση δικτύων υποστήριξης των επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο και πλατφορμών εταιρικής σχέσης,
- **θα εγκαινιάσει μια νέα ενιαία πύλη κοινωνικής οικονομίας** για να παρέχει ένα σαφές σημείο εισόδου για της ενδιαφερόμενους φορείς της κοινωνικής οικονομίας, της σχετικούς παράγοντες και άτομα που αναζητούν πληροφορίες αναφορικά με χρηματοδοτήσεις της ΕΕ, πολιτικές, δίκτυα/πλατφόρμες και πρωτοβουλίες. Της, θα απλοποιήσει την πρόσβαση στην υπάρχουσα στήριξη και θα ενισχύσει την ευαισθητοποίηση σχετικά με της δράσεις της ΕΕ σε αυτόν τον τομέα. Επιπλέον, η ενιαία πύλη θα διευκολύνει την πρόσβαση σε σχετικές πρωτοβουλίες ανάπτυξης ικανοτήτων και θα παρέχει ειδικές οδηγίες αναφορικά με της ευκαιρίες χρηματοδότησης της ΕΕ (εκπαιδεύσεις, εργαστήρια, διαδικτυακά σεμινάρια, πρακτικούς οδηγούς και εργαλεία),
- **θα στηρίξει την ανάπτυξη δικτύων εκπροσώπησης της κοινωνικής οικονομίας**, ιδίως στα κράτη μέλη όπου οι κοινωνικές επιχειρήσεις και τα οικοσυστήματα της κοινωνικής οικονομίας δεν έχουν αναπτυχθεί στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους,
- **θα δημιουργήσει νέα ακαδημία πολιτικής για την επιχειρηματικότητα**, στο πλαίσιο του ΕΚΤ+ και θα προωθήσει την νεανική επιχειρηματικότητα, μεταξύ άλλων για γυναίκες και κοινωνικούς επιχειρηματίες, σε συνεργασία με εθνικούς φορείς χάραξης πολιτικής και δίκτυα νεανικής επιχειρηματικότητας,
- **θα ενισχύσει την αμοιβαία μάθηση μεταξύ των επιχειρηματιών της κοινωνικής οικονομίας**, με την καλύτερη προώθηση του προγράμματος ERASMUS για νέους επιχειρηματίες της ενδιαφερόμενους φορείς της κοινωνικής οικονομίας,

- **Θα λανσάρει νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα**, στο πλαίσιο του προγράμματος InvestEU, με στόχο την κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων που στοχεύουν της ανάγκες των κοινωνικών επιχειρήσεων, σε διαφορετικά στάδια ανάπτυξης. Τα εν λόγω χρηματοοικονομικά προϊόντα θα περιλαμβάνουν εγγυήσεις που θα επιτρέπουν την πρόσβαση σε πιστώσεις για της κοινωνικές επιχειρήσεις, επενδύσεις μετοχικού και μετοχικού κεφαλαίου σε κοινωνικές επιχειρήσεις, καθώς και επενδύσεις κεφαλαίου σε χρηματοοικονομικούς μεσάζοντες,
- **Θα συμπληρώσει τα χρηματοδοτικά μέσα με επιχορηγήσεις** για τη δημιουργία χρηματοοικονομικών αγορών κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη,
- **Θα συμπληρώσει τα επενδυτικά μέσα μετοχικού κεφαλαίου με επιχορηγήσεις** που αποσκοπούν στη μείωση του κόστους συναλλαγών για επενδύσεις επιχειρηματικού κεφαλαίου σε κοινωνικές επιχειρήσεις,
- **Θα υποστηρίξει τα δίκτυα της ΕΕ που δραστηριοποιούνται της τομείς της μικροχρηματοδότησης και της χρηματοδότησης των κοινωνικών επιχειρήσεων**, με στόχο την βελτίωσης της ευαισθητοποίησης και της καθοδήγησης στην χρηματοδότηση της ΕΕ, τη βελτίωση της ικανότητας των οργανισμών μελών και την παροχή δεδομένων και ερευνών,
- **Θα υποστηρίξει την ανάπτυξη μεθοδολογίας μέτρησης και διαχείρισης των κοινωνικών επιπτώσεων**, χαρτογραφώντας και αναθεωρώντας της υπάρχουσες πρακτικές και ξεκινώντας εκπαιδεύσεις για της ενδιαφερόμενους φορείς της κοινωνικής οικονομίας, για την βελτίωση της κατανόησης και της διευκόλυνσης της υιοθέτησης τέτοιων πρακτικών. Επιπλέον, η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τα ενδιαφερόμενα μέρη για την ανάπτυξη απλών τυπικών μεθοδολογιών για την αξιολόγηση του κοινωνικού αντικτύπου για της φορείς της κοινωνικής οικονομίας,
- **Θα δρομολογήσει μια μεταβατική οδό για το βιομηχανικό οικοσύστημα «Εγγύτητα και κοινωνική οικονομία»** για περαιτέρω συνεργασία με της δημόσιες αρχές και της ενδιαφερόμενους φορείς, με σκοπό ένα ενισχυμένο και πιο ανθεκτικό οικοσύστημα κοινωνικής οικονομίας στην πράσινη και ψηφιακή μετάβαση,
- **Θα υποστηρίξει τη διακρατική συνεργασία για την ενίσχυση της ικανότητας της κοινωνικής οικονομίας να υιοθετεί και να αναπτύσσει πιο πράσινες πρακτικές, προϊόντα και υπηρεσίες και να βελτιώνει της ψηφιακές της ικανότητες,**
- **Θα ξεκινήσει μια δράση για την καινοτόμο χρηματοδότηση** στο New European Bauhaus Lab, με στόχο τη δημιουργία της πιλοτικού έργου για την κινητοποίηση φιλικών κοινωνικών συνεισφορών,
- **Θα αναπτύξει έναν κώδικα δεοντολογίας για τη χρήση και διαχείριση δεδομένων στην κοινωνική οικονομία**, σε συνεργασία με της ενδιαφερόμενους φορείς για την υποστήριξη της αφομοίωσης δεδομένων και τεχνολογίας,
- **Θα προωθήσει τη συνεργασία για την ανάπτυξη τοπικών πράσινων συμφωνιών ή δράσεων πράσινης ιθαγένειας**, ενισχύοντας τη συμμετοχή φορέων και κοινοτήτων της κοινωνικής οικονομίας στο EU Covenant of Mayors, στην European Urban Initiative, στην Intelligent Cities Challenge Initiative και στην Circular Cities and Regions Initiative, στην Just Transition Platform, στο New European Bauhaus και στο European Climate Pact,

- Θα εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές για την υποστήριξη της υιοθέτησης και των εταιρικών σχέσεων για την κυκλική οικονομία μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων και άλλων παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των συμβατικών επιχειρήσεων,
- Θα ενισχύσει την κοινωνική καινοτομία, μέσω μιας της προσέγγισης στη διακρατική συνεργασία, στο πλαίσιο του ΕΚΤ+. Της, θα δημιουργήσει ένα νέο «Ευρωπαϊκό Κέντρο Ικανοτήτων για την Κοινωνική Οικονομία» και θα οργανώσει την αμοιβαία μάθηση και την ανάπτυξη ικανοτήτων για της αρμόδιες αρχές και της δομές υποστήριξης. Επιπλέον, θα δημιουργηθεί ένα νέο πρόγραμμα επιχορηγήσεων που θα διευκολύνει τη μεταφορά ή/και την κλιμάκωση της κοινωνικής καινοτομίας και
- Θα προτείνει ένα Ευρωπαϊκό Ταμείο Καταλύτη Κοινωνικής Οικονομίας, στο πλαίσιο του Horizon Europe, με στόχο την υποστήριξη της αναπαραγωγής και της κλιμάκωσης επιτυχημένων κοινωνικών καινοτομιών για την προώθηση των στόχων των πέντε αποστολών της ΕΕ.

3. Ενίσχυση της αναγνώρισης της κοινωνικής οικονομίας και των δυνατοτήτων της

Η αύξηση της προβολής της κοινωνικής οικονομίας, μεταξύ άλλων μέσω της συλλογής κατάλληλων δεδομένων και στατιστικών, είναι καίριας σημασίας για την αναγνώριση και την ανάπτυξή της.

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή θα αναλάβει της ακόλουθες πρωτοβουλίες:

- Θα πραγματοποιήσει τακτικές επικοινωνιακές δραστηριότητες, στο πλαίσιο μιας μακροπρόθεσμης επικοινωνιακής προσέγγισης, με έμφαση στο ρόλο και της ιδιαιτερότητες της κοινωνικής οικονομίας,
- Θα δρομολογήσει μια νέα μελέτη για τη συλλογή ποσοτικών και ποιοτικών πληροφοριών για την κοινωνική οικονομία, σε όλα τα κράτη μέλη και
- Θα δρομολογήσει μια μελέτη για της φιλανθρωπικές δωρεές στην ΕΕ

2.2 Εθνική στρατηγική για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα

Στην παρούσα φάση, η εθνική στρατηγική για την κοινωνική επιχειρηματικότητα ή την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία καθορίζεται από το Εθνικό Σχέδιο Δράσης 2017-2023, το οποίο αποσκοπεί στην υποστήριξη του τομέα, μέσω συστημικών παρεμβάσεων, υποστηρικτικών ενεργειών και οικονομικών ενισχύσεων. Ειδικότερα, το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει τα εξής:

1. Κατανόηση του πεδίου της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα

Η εν λόγω ενέργεια περιλαμβάνει την χαρτογράφηση του μεγέθους του τομέα, της ανάγκης και της προκλήσεις που αντιμετωπίζει, συμπεριλαμβανομένων των νομικών και ρυθμιστικών εμποδίων. Στο πλαίσιο της χαρτογράφησης του τομέα, δίνεται έμφαση της τομείς και της υπηρεσίες που μπορούν να αναπτυχθούν, καθώς και της μηχανισμούς στήριξης που απαιτούνται.

2. Εναρμόνιση νομοθεσίας

Η εν λόγω ενέργεια αποσκοπεί στην υποστήριξη των υπευθύνων χάραξης πολιτικής στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής για την Κ.Αλ.Ο. και περιλαμβάνει δυο δράσεις:

- Η πρώτη δράση αφορά την εναρμόνιση της υπάρχουσας νομοθεσίας για της συνεταιρισμούς. Το ελληνικό νομικό πλαίσιο περιλαμβάνει εννέα (9) διαφορετικές νομικές διατάξεις για της συνεταιρισμούς, γεγονός που περιπλέκει τη διαμόρφωση και λειτουργία των οργανώσεων της Κ.Αλ.Ο. σε συνεταιρισμούς.
- Η δεύτερη δράση αφορά τη διατύπωση συστάσεων για την μετάβαση των αναξιόχρεων και χρεωκοπημένων εταιρειών σε νέες νομικές μορφές και τη μετατροπή της σε φορείς Κ.Αλ.Ο. Σύμφωνα με την ανάλυση της Ειδικής Υπηρεσίας για την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Οικονομία (ΕΥΚΕΚΟ), ενώ υπάρχει αυξανόμενο ενδιαφέρον για την μετατροπή ιδιωτικών επιχειρήσεων σε συνεταιρισμούς από πρώην εργαζόμενους, η ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπει ένα νομικό καθεστώς σύμφωνα με το οποίο οι εργαζόμενοι θα μπορούσαν να αναλάβουν αφερέγγυες επιχειρήσεις.

3. Δημιουργία Ταμείου Κοινωνικής Οικονομίας

Προβλέπεται η σύσταση και λειτουργία του Ταμείου Κοινωνικής Οικονομίας, σε εφαρμογή των διατάξεων του ν. 4430/2016. Το Ταμείο αποσκοπεί στην υποστήριξη του τομέα της Κ.Αλ.Ο. μέσω της παροχής χρηματοπιστωτικών εργαλείων της φορείς Κ.Αλ.Ο.

4. Ανάπτυξη πλαισίου μέτρησης του Κοινωνικού Αντικτύπου

Η ενέργεια αφορά τη διαμόρφωση ολοκληρωμένης μεθοδολογίας αξιολόγησης του κοινωνικού αντικτύπου, προκειμένου να διευκολυνθούν τόσο οι ελληνικές αρχές όσο και οι φορείς Κ.Αλ.Ο. στην ανάδειξη του θετικού αντικτύπου στην κοινωνία από της αναπτυσσόμενες δραστηριότητες, τόσο του εκάστοτε φορέα, όσο και του τομέα γενικότερα. Για την διαμόρφωση της μεθοδολογίας και των επιμέρους εργαλείων προβλέπεται και η αξιοποίηση της διεθνούς εμπειρίας.

5. Διαμόρφωση προγραμμάτων δομημένης κατάρτισης για της φορείς Κ.Αλ.Ο.

Η ενέργεια αφορά τη συγκέντρωση και αξιολόγηση των καλύτερων και αποτελεσματικότερων πρακτικών, από διάφορες χώρες και παρόχους, για την εκπαίδευση των εμπλεκόμενων σε φορείς Κ.Αλ.Ο. Επί της ουσίας η ενέργεια αποσκοπεί:

- στην διαμόρφωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε συνεργασία με φορείς επίσημης και άτυπης εκπαίδευσης,
- στην διαμόρφωση νέων προγραμμάτων σπουδών και
- στην διευκόλυνση συμπράξεων μεταξύ πανεπιστημίων και ιδιωτικού τομέα για την μεταφορά γνώσης και την εναρμόνιση των συστημάτων διαπίστευσης.

6. Ανάπτυξη δεξιοτήτων επίσημων φορέων

Η ενέργεια αφορά τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού και τη διοργάνωση επιμορφώσεων για τα μέλη επίσημων φορέων. Ειδικότερα, η ενέργεια περιλαμβάνει:

- την διαμόρφωση εξειδικευμένου εκπαιδευτικού υλικού και την παροχή του της φορείς που εμπλέκονται με τον τομέα Κ.Αλ.Ο,
- την διοργάνωση βιωματικών εργαστηρίων, με βάση το προαναφερόμενο υλικό, για την εκπαίδευση των ενδιαφερομένων και την παροχή εργαλείων προκειμένου να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη του τομέα από το χώρο ευθύνης τους,
- την ανάπτυξη εκπαιδευτικού υλικού με θέμα «Εισαγωγή στην Κοινωνική Επιχειρηματικότητα», για τον εμπλουτισμό του υλικού κατάρτισης των μακροχρόνιων ανέργων στο πλαίσιο του προγράμματος για την Κοινωφελή Εργασία. Επιπρόσθετα, το ίδιο υλικό θα χρησιμοποιηθεί και για την εκπαίδευση μελών της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης και
- την υλοποίηση εκπαιδευτικών εργαστηρίων για τα μέλη των ακόλουθων φορέων:
 - ο συμβούλους υποστήριξης επιχειρήσεων της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης,
 - ο κυβερνητικούς αξιωματούχους και φορείς χάραξης πολιτικής,
 - ο φορολογικές αρχές και οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης και
 - ο Κέντρα Στήριξης Φορέων Κ.Αλ.Ο.

7. Προώθηση της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση

Η ενέργεια αφορά την δρομολόγηση των απαραίτητων πρωτοβουλιών και ενεργειών για την ένταξη της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας:

- α. της πιλοτικές δράσεις θεματικού χαρακτήρα που αναλαμβάνονται από της σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης,
- β. στον κορμό του εκπαιδευτικού προγράμματος επαγγελματικού προσανατολισμού που διδάσκεται της μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,
- γ. στο πρόγραμμα σπουδών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης,
- δ. στο πρόγραμμα εκπαιδευτικών ενοτήτων του Ινστιτούτου Εκπαίδευσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης της επιμόρφωση των στελεχών της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης και
- ε. στα πιστοποιημένα προγράμματα κατάρτισης του ΕΟΠΠΕΠ της αξιοποίησή της από τα Κέντρα Δια Βίου Μάθησης στο πλαίσιο της επαγγελματικής κατάρτισης

8. Αξιοποίηση δημοσίων συμβάσεων κοινωνικής αναφοράς

Η ενέργεια αφορά ένα πλέγμα δράσεων που αποσκοπεί στη διευκόλυνση της πρόσβασης των φορέων Κ.Αλ.Ο. στην αγορά των δημοσίων συμβάσεων, μέσω κυρίως της λειτουργίας ηλεκτρονικής συμβουλευτικής δομής φορέων Κ.Αλ.Ο./αναθετουσών αρχών, όσον αφορά της διαδικασίες ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων κοινωνικής αναφοράς και την εξειδίκευση και εφαρμογή της «ολοκληρωμένου σχεδίου ενσωμάτωσης πολιτικών δημοσίων συμβάσεων κοινωνικής αναφοράς».

9. Σύστημα χορήγησης κινήτρων για τη δημιουργία και τη λειτουργία φορέων Κ.Αλ.Ο.

Η ενέργεια συνδέεται άμεσα με της ενέργειες του σχεδίου δράσης και περιλαμβάνει:

- το σχεδιασμό του Ταμείου Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και των δράσεων για τη δημιουργία και λειτουργία φορέων Κ.Αλ.Ο. που αυτό θα περιλαμβάνει, καθώς και το σχεδιασμό υποβοήθησης του έργου των φορέων υποστήριξης,
- την εκπόνηση μεθοδολογίας για την μετάπτωση εγκαταλειμμένων/πτωχευμένων/αφερέγγυων επιχειρήσεων σε φορείς Κ.Αλ.Ο και
- την εξειδίκευση πλαισίου συνεργασίας μεταξύ του δημοσίου και των φορέων Κ.Αλ.Ο.

10. Δημιουργία Κέντρων Στήριξης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Σκοπός των κέντρων είναι η υποστήριξη της δημιουργίας/ανάπτυξης υφιστάμενων/νέων φορέων Κ.Αλ.Ο. και η παροχή υπηρεσιών ενημέρωσης και συμβουλευτικής σε δυνητικούς και υφιστάμενους κοινωνικούς επιχειρηματίες και φορείς Κ.Αλ.Ο. Ειδικότερα, τα εν λόγω κέντρα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν της καταστατικούς της σκοπούς και τα ακόλουθα:

- την ενημέρωση και πληροφόρηση της κάθε ενδιαφερόμενο για ζητήματα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας,
- την υποστήριξη της δημιουργίας, λειτουργίας και ανάπτυξης φορέων Κ.Αλ.Ο. στην περιοχή που δραστηριοποιούνται,
- την ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των φορέων Κ.Αλ.Ο., μέσω της παροχής υπηρεσιών συμβουλευτικής και
- τη δικτύωση των φορέων Κ.Αλ.Ο. σε τοπικό επίπεδο σε παραγωγικές συνέργειες (clusters)

Τα κέντρα προβλέπεται να λειτουργήσουν ως φορείς Κ.Αλ.Ο., ώστε να αποκτήσουν εξειδικευμένη τεχνογνωσία και να αποτελέσουν πυλώνες ενδογενούς ανάπτυξης του οικοσυστήματος της Κ.Αλ.Ο.. Παράλληλα, προβλέπεται και η δυνατότητα λήψης υπηρεσιών από της φορείς ή φυσικά πρόσωπα παροχής υπηρεσιών κλασσικής επιχειρηματικής συμβουλευτικής ή και φορείς Κ.Αλ.Ο., ώστε:

- η εμπειρία των παρόχων/συμβούλων κλασσικού τύπου επιχειρηματικότητας να μεταλαμπαδευτεί της φορείς Κ.Αλ.Ο. – Κέντρα Στήριξης,
- η συνεργασία του φορέα Κ.Αλ.Ο. – Κέντρου Στήριξης με τον πάροχο/σύμβουλο επιχειρηματικής συμβουλευτικής κλασσικού τύπου να αποδώσει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα στην παροχή ολοκληρωμένης συμβουλευτικής υποστήριξης και
- η συνεργασία του φορέα Κ.Αλ.Ο. – Κέντρου Στήριξης με άλλο φορέα Κ.Αλ.Ο. που θα αφορά σε υπηρεσίες mentoring στο αντικείμενο που δραστηριοποιείται ο δεύτερος φορέας να μεγιστοποιήσει το αποτέλεσμα.

Το σχέδιο δράσης προβλέπει την ανάπτυξη των Κέντρων Στήριξης σε δυο φάσεις:

i. η Α' φάση αφορά την εκκίνηση λειτουργίας των Κέντρων Στήριξης ως σημεία ενημέρωσης (info-point) για την παροχή υπηρεσιών:

- ενημέρωσης και πληροφόρησης της κάθε ενδιαφερόμενο για ζητήματα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας,
- συμβουλευτικής σε υποψήφια μέλη ή ομάδες υποψηφίων μελών φορέων Κ.Α.Ο. με σκοπό την υποστήριξή της για τη σύσταση των φορέων (pre – start up) και
- πραγματοποίησης προγραμματισμένων τακτικών ενημερώσεων για θέματα που άπτονται της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Ειδικότερα, η ενημέρωση και συμβουλευτική αφορά κυρίως της ακόλουθες ενότητες:

- συγκρότηση ομάδας,
- επιλογή οικονομικής δραστηριότητας,
- επιλογή νομικής μορφής,
- ασφαλιστική νομοθεσία και εργασία στην κοινωνική οικονομία,
- φορολογικές υποχρεώσεις,
- κοινωνικό επιχειρηματικό σχέδιο,
- πηγές χρηματοδότησης και
- διαδικασίες ίδρυσης επιχείρησης κοινωνικής οικονομίας

ii. η Β' φάση αφορά την παροχή υπηρεσιών υποστήριξης και συμβουλευτικής των φορέων Κ.Α.Ο. κατά τα πρώτα βήματα λειτουργίας της (start up) και πιο εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης κυρίως σε φορείς Κ.Α.Ο. που βρίσκονται σε ανώτερο σημείο επιχειρηματικής ωριμότητας.

Στην φάση αυτή, οι υπηρεσίες υποστήριξης και συμβουλευτικής αφορούν κυρίως της ακόλουθες ενότητες:

- ασφαλιστική νομοθεσία και εργασία στην κοινωνική οικονομία,
- φορολογικές υποχρεώσεις,
- κοινωνικό επιχειρηματικό σχέδιο,
- πηγές χρηματοδότησης,
- κοινωνικό marketing,
- διαδικασίες ίδρυσης επιχείρησης κοινωνικής οικονομίας,
- υποστήριξη προετοιμασίας αιτήσεων χρηματοδότησης,
- δικτύωση με της φορείς του οικοσυστήματος Κ.Α.Ο. (προμηθευτές, πελάτες, της φορείς Κ.Α.Ο.) και
- επιπλέον δύναται να αφορούν πιο εξειδικευμένα θέματα και με διαφοροποιημένη προσέγγιση ανά κοινωνική επιχείρηση/φορέα Κ.Α.Ο., της:
 - υποστήριξη συνεργατικής λειτουργίας (διαχείριση συγκρούσεων),
 - σχέσεις με το δημόσιο,
 - λογιστική υποστήριξη,
 - εξειδικευμένες υπηρεσίες επιχειρηματικής συμβουλευτικής και

- νομική συμβουλευτική

Επιπρόσθετα, για την υποβοήθηση της λειτουργίας και της παροχής υπηρεσιών συμβουλευτικής από της Φορείς Κ.Αλ.Ο. – Κέντρα Στήριξης προβλέπεται η παροχή επιμόρφωσης, εκπαίδευσης, εργαλείων συμβουλευτικής, οδηγιών, μεθοδολογιών και εντύπων από το αρμόδιο Υπουργείο.

11. Άμεση επιχορήγηση υφιστάμενων φορέων Κ.Αλ.Ο.

Η ενέργεια αφορά την υποστήριξη υφιστάμενων και εγγεγραμμένων φορέων Κ.Αλ.Ο. και αποσκοπεί:

- στην βελτίωση των οικονομικών αποτελεσμάτων της επιχειρηματικής της δραστηριότητας,
- στην ενίσχυση της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητάς τους,
- στη μεγέθυνση της κοινωνικής ωφέλειας που δημιουργούν και
- στην ενίσχυση της απασχόλησης, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας

12. Άμεση επιχορήγηση νέων φορέων Κ.Αλ.Ο.

Η ενέργεια αφορά την υποστήριξη νέων φορέων Κ.Αλ.Ο. και επί της ουσίας αποσκοπεί:

- στην περαιτέρω ανάπτυξη του οικοσυστήματος της Κ.Αλ.Ο.,
- στην αύξηση των φορέων Κ.Αλ.Ο.,
- στην ίδρυση και λειτουργία βιώσιμων φορέων Κ.Αλ.Ο. και
- στην ενίσχυση της απασχόλησης

13. Δημιουργία χρηματοδοτικών εργαλείων για την ανάπτυξη του τομέα Κ.Αλ.Ο.

Το σχέδιο δράσης προβλέπει τα ακόλουθα αναφορικά με τη δημιουργία χρηματοδοτικών εργαλείων:

- τη δημιουργία διαχωρισμένου λογαριασμού στο Fund of Funds, ως Υποταμείο Κ.Αλ.Ο. και
- τη συνεργασία με φορείς που δραστηριοποιούνται σε ad hoc projects μικροχρηματοδοτήσεων για συμμετοχή του αρμόδιου Υπουργείου (σ.σ. το σχέδιο δράσης αναφέρεται στη συμμετοχή της Ειδικής Γραμματείας Κ.Αλ.Ο., η οποία έχει καταργηθεί), προκειμένου μέρος των κεφαλαίων χρηματοδότησης να απευθύνεται ειδικά σε φορείς Κ.Αλ.Ο.

14. Περιφερειακός Σχεδιασμός της Κ.Αλ.Ο.

Η ενέργεια αφορά την εκπόνηση μελετών ανάδειξης σε κάθε περιφέρεια των δυνατοτήτων ανάπτυξης πρωτοβουλιών Κ.Αλ.Ο., οι οποίες μπορεί να είναι κοινωνικά και περιβαλλοντικά αναγκαίες, καθώς και οικονομικά βιώσιμες, ώστε να συμβάλλουν στην περιφερειακή ανασυγκρότηση της χώρας. Ειδικότερα, η ενέργεια περιλαμβάνει:

- την συγκρότηση επιστημονικών ομάδων σε κάθε Περιφέρεια, οι οποίες είναι ικανές να επεξεργαστούν και να παρουσιάσουν σχετικά σχέδια και
- τη συγκρότηση συμβουλευτικής ολιγομελούς ομάδας εμπειρογνομόνων, σε επίπεδο Υπουργείου, η οποία θα αποτελείται από άτομα με επιστημονικές

γνώσεις και διαπιστωμένη εμπειρία με την περιφερειακή και τομεακή ανάπτυξη. Η εν λόγω ομάδα θα έχει ως αρμοδιότητα και την αξιολόγηση των σχετικών περιφερειακών αναπτυξιακών σχεδίων.

15. Εθνικό Θεματικό Δίκτυο Κ.Αλ.Ο.

Η ενέργεια αφορά τη δημιουργία μόνιμου πλαισίου θεματικού διαλόγου, ανταλλαγής εμπειριών, καλών πρακτικών, εξορθολογισμού και εκσφαλμάτωσης υλοποιούμενων πολιτικών και επιχειρησιακών δράσεων, μεταξύ φορέων Κ.Αλ.Ο. και εμπλεκόμενων φορέων για την ανάπτυξη της Κ.Αλ.Ο., στη χώρα της, σε αντιστοιχία του Ευρωπαϊκού Θεματικού Δικτύου για την Κοινωνική Οικονομία.

16. Επικοινωνιακό σχέδιο προβολής Κ.Αλ.Ο.

Η ενέργεια αφορά το σχεδιασμό και την εφαρμογή εθνικής επικοινωνιακής καμπάνιας για την προώθηση του θεσμού της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, την ενίσχυση της αναγνωρισιμότητας του έργου των φορέων της και τη δημιουργία συνεργειών με αντίστοιχα γεωγραφικά εστιασμένα επικοινωνιακά σχέδια, που θα υλοποιηθούν από της Περιφέρειες. Ειδικότερα, η ενέργεια περιλαμβάνει:

- την ανάπτυξη και λειτουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας διασύνδεσης,
- τη διαμόρφωση έντυπου, ηλεκτρονικού και άλλου υλικού προβολής του τομέα της Κ.Αλ.Ο. και του έργου των φορέων της,
- την διοργάνωση εκδηλώσεων δημοσιότητας (workshops, ενημερωτικές συναντήσεις, ημερίδες, συνέδρια, εκθέσεις, road show κλπ),
- την υποστήριξη της συμμετοχής φορέων Κ.Αλ.Ο. σε κλαδικές/επαγγελματικές εκθέσεις,
- την υλοποίηση εθνικής καμπάνιας, τύπου «buy social», για την ενίσχυση της αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών Κοιν.Σ.Επ. και άλλων φορέων Κ.Αλ.Ο. από φορείς του Δημοσίου, Ο.Τ.Α., Ν.Π.Δ.Δ., Ν.Π.Ι.Δ. και ιδιώτες,
- την ανάπτυξη συστήματος επιβράβευσης φορέων Κ.Αλ.Ο. επί τη βάση μέτρησης του δημιουργούμενου κοινωνικού αντικτύπου, με τη θεσμοθέτηση βραβείων κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της ημέρας κοινωνικής επιχειρηματικότητας και
- την διοργάνωση ετήσιας έκθεσης (expo) Κ.Αλ.Ο.

2.3 Σχολιασμός ευρωπαϊκής και εθνικής στρατηγικής

Το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την κοινωνική οικονομία παρέχει ένα πλαίσιο πρωτοβουλιών, που θα υλοποιηθούν έως το 2030, με στόχο την περαιτέρω στήριξη και ανάπτυξη του τομέα. Επί της ουσίας, καθορίζει μια σειρά δράσεων που πρέπει να υλοποιηθούν σε συνδυασμό με την εφαρμογή του σχεδίου δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και την επίτευξη των στόχων του σχεδίου δράσης για την απασχόληση και τη μείωση της φτώχειας.

Τα πιο σημαντικά στοιχεία του σχεδίου δράσης είναι τα ακόλουθα:

- α. η Επιτροπή δείχνει να κατευθύνεται της τη διαμόρφωση ενιαίου ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου για την κοινωνική οικονομία,
- β. δίνεται έμφαση στην κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των φορέων της κοινωνικής οικονομίας από της φορείς χάραξης πολιτικής και της διαχειριστές των χρηματοδοτήσεων, ώστε να αξιοποιήσουν αυτή την γνώση και να προσαρμόσουν αντίστοιχα της πολιτικές της και της διαχειριστικές της απαιτήσεις για να διευκολύνουν την ίδρυση και ανάπτυξη φορέων κοινωνικής οικονομίας, καθώς και την πρόσβασή της σε χρηματοδοτήσεις,
- γ. δίνεται έμφαση στη συνεργασία και δικτύωση των εμπλεκόμενων μερών για την ανάπτυξη του τομέα. Η δικτύωση διαφάνεται να αποτελεί βασικό εργαλείο ανάπτυξης του τομέα σε τοπικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, μαζί με την εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εμπλεκόμενων,
- δ. διαφάνεται τάση επιστημονικής και στατιστικής τεκμηρίωσης των δεδομένων της κοινωνικής οικονομίας, με σκοπό την αποτελεσματικότερη χάραξη πολιτικών και αντιμετώπιση των αναγκών των φορέων της κοινωνικής οικονομίας,
- ε. διαφάνεται τάση αρτιότερης υποστήριξης των κρατών μελών, με κατευθυντήριες οδηγίες, μεθοδολογίες, εργαλεία κλπ για την στήριξη και ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και
- στ. σχεδιάζονται νέες χρηματοδοτήσεις και διευκολύνσεις για της φορείς της κοινωνικής οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της.

Το εθνικό σχέδιο δράσης για την κοινωνική οικονομία απαιτεί επικαιροποίηση, ώστε να συμβαδίζει περισσότερο με το νέο ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης και να θέσει της πρωτοβουλίες που θα αναληφθούν έως το 2030. Ωστόσο, το παρόν εθνικό σχέδιο δράσης, το οποίο έχει χρόνο ζωής έως το 2023, έχει σε αρκετά σημεία ίδια φιλοσοφία με το νέο ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης, γεγονός που συνεπάγεται ότι η χώρα της κινείται στο σωστό μονοπάτι σε επίπεδο σχεδιασμού. Δυστυχώς, της, ο σχεδιασμός δεν μετουσιώνεται πάντοτε σε πράξεις. Έτσι και το παρόν εθνικό σχέδιο δράσης προέβλεψε την υλοποίηση κρίσιμων ενεργειών για την στήριξη και την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας, αλλά σημαντικό μέρος αυτών ή σημαντικές ενέργειες εξ' αυτών, της η σύσταση και λειτουργία του Ταμείου Κοινωνικής Οικονομίας, δεν υλοποιήθηκαν και δεν διαφαίνεται ότι θα υλοποιηθούν έως την ολοκλήρωσή του, το 2023. Το πιθανότερο είναι ότι θα ενσωματωθούν και στο νέο σχέδιο δράσης, με την ελπίδα ότι θα υλοποιηθούν, προκειμένου να παρέχουν ουσιαστικότερη στήριξη της φορείς της κοινωνικής οικονομίας και να συμβάλλουν αποτελεσματικότερα στην ανάπτυξη του τομέα.

3. Εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την κοινωνική επιχειρηματικότητα

3.1 Νόμος 2716/1999

Με το άρθρο 12 του ν.2716/1999 εισήχθη η πρώτη μορφή κοινωνικής επιχείρησης στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο, ο Κοινωνικός Συνεταιρισμός Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.). Οι Κοι.Σ.Π.Ε. αποτελούν κοινωνικές επιχειρήσεις ένταξης, οι οποίοι αποβλέπουν στην κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση και στην επαγγελματική ένταξη ατόμων με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, επιδιώκοντας να συμβάλλουν στην θεραπεία τους και στην οικονομική τους αυτάρκεια. Η θεσμοθέτησή τους συνδέεται με την ψυχιατρική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα, ενώ η σύσταση και η λειτουργία τους εποπτεύεται από το Υπουργείο Υγείας. Βασικά και ιδιαίτερα στοιχεία του νόμου είναι τα εξής:

- μπορούν να γίνουν μέλη των συνεταιρισμών άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας ακόμη και εάν δεν έχουν την ικανότητα της δικαιοπραξίας,
- τα μέλη του συνεταιρισμού διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: α) άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας, τα οποία αποτελούν τουλάχιστον το 35% των μελών, β) επαγγελματίες ψυχικής υγείας, οι οποίοι αποτελούν έως το 45% των μελών και γ) φυσικά και νομικά πρόσωπα, ιδιωτικού ή δημοσίου τομέα, τα οποία αποτελούν έως το 20% των μελών,
- τα άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας επιτρέπεται να εργασθούν και να αμειφθούν από τον συνεταιρισμό, ανάλογα με τον χρόνο εργασίας τους και την παραγωγικότητά τους, χωρίς να διακόπτεται η καταβολή των επιδομάτων που λαμβάνουν και
- τα δυο (2) εκ των επτά (7) μελών του Διοικητικού Συμβουλίου του Συνεταιρισμού προέρχονται υποχρεωτικά από την ομάδα των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας.

3.2 Νόμος 4019/2011

Δώδεκα χρόνια μετά, με το ν.4019/2011 εισάγεται για πρώτη φορά στο εθνικό θεσμικό πλαίσιο ο όρος «κοινωνική οικονομία» και δημιουργείται μια νέα νομική μορφή, η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.), ενώ παράλληλα προβλέπεται και η δημιουργία του Γενικού Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας. Οι Κοιν.Σ.Επ. διακρίνονταν σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με τους σκοπούς που επεδίωκαν:

- κοινωνικής ένταξης
- κοινωνικής φροντίδας
- συλλογικού και παραγωγικού σκοπού

Εκτός από τις Κοιν.Σ.Επ., ο νόμος επέτρεπε την αναγνώριση και άλλων νομικών προσώπων ως Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας, εφόσον πληρούν σωρευτικά τα ακόλουθα κριτήρια:

- Έχουν ως αποκλειστικό καταστατικό σκοπό την κοινωνική ωφέλεια, μέσω της παραγωγής αγαθών ή της παροχής υπηρεσιών συλλογικού και κοινωνικού χαρακτήρα
- Αποδίδουν προτεραιότητα στα άτομα και την εργασία έναντι του κεφαλαίου
- Εφαρμόζουν δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων
- Έχουν αυτονομία στη διοίκηση και διαχείριση των δραστηριοτήτων τους

- Προβλέπουν την χρησιμοποίηση των κερδών για τους καταστατικούς σκοπούς τους και δευτερευόντως τη δυνατότητα περιορισμένης έκτασης διανομής κερδών
- Λειτουργούν με βάση την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης
- Οι δραστηριότητές τους εντάσσονται αποκλειστικά σε μια από τις τρεις κατηγορίες που προβλέπονται για τις Κοιν.Σ.Επ.
- Αναπτύσσουν τις δραστηριότητές τους τουλάχιστον επί μια τριετία πριν από την υποβολή της αίτησης για την εγγραφή τους στο Μητρώο Άλλων Φορέων Κοινωνικής Οικονομίας.

3.3 Νόμος 4430/2016

Ο ν.4019/2011 αντικαταστάθηκε από το ν.4430/2016 για την Κοινωνική Αλληλέγγυα Οικονομία (Κ.Α.Ο.), ο οποίος αποσκοπεί στην εγκαθίδρυση της Κ.Α.Ο. ως εναλλακτική μορφή οργάνωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, με τον εν λόγω νόμο διευρύνεται το φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων των φορέων Κ.Α.Ο., εισάγονται ορισμοί που διευκολύνουν την κατανόηση της φύσης της δραστηριοποίησης των εν λόγω φορέων (συλλογική ωφέλεια, κοινωνική ωφέλεια, κοινωνική καινοτομία, κοινωνικός αντίκτυπος), προσδιορίζονται τα νομικά πρόσωπα που υπάγονται στην Κ.Α.Ο., ρυθμίζονται εργασιακές σχέσεις, προβλέπονται υποστηρικτικά μέτρα και διαδικασίες διοικητικής εποπτείας.

Κατά συνέπεια στο θεσμικό πεδίο της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, ο Ν. 4019/2011 αντικαταστάθηκε από το Ν. 4430/2016 ο οποίος, επιπρόσθετα, θεσπίζει νέες μορφές φορέων κοινωνικής οικονομίας και παρέχει πιο ευέλικτα περιθώρια για την σύσταση κοινωνικών επιχειρήσεων. Ειδικότερα, στο θεσμικό πλαίσιο για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (Ν.4430/2016, ΦΕΚ 205/Α/31-10-2016, όπως ισχύει) προσαρτήθηκε και η εφαρμοστική Υπουργική Απόφαση 61621/Δ5.2643/30-12-2016 (ΦΕΚ 56/Β/18-01-2017), στην οποία προστέθηκε άρθρο υπ' αριθμ. 33 με την Υπουργική Απόφαση 61986/3269/ (ΦΕΚ 4757/Β/29-12-2017), το οποίο ρυθμίζει το πεδίο της κοινωνικής οικονομίας και την παρέμβαση-εποπτεία του Κράτους σε αυτό.

Βασικοί ορισμοί

Ως **Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία** ορίζεται το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων που στηρίζονται σε μια εναλλακτική οργάνωση των σχέσεων παραγωγής, διανομής, κατανάλωσης και επανεπένδυσης, βασισμένη στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, καθώς και του σεβασμού στον άνθρωπο και το περιβάλλον. Επιπρόσθετα, ως προς τους ορισμούς που διευκολύνουν την κατανόηση της φύσης της δραστηριοποίησης των φορέων Κ.Α.Ο. αναφέρονται τα εξής:

- **Συλλογική ωφέλεια:** η από κοινού εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών του φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, μέσα από την διαμόρφωση ισότιμων σχέσεων παραγωγής, τη δημιουργία θέσεων σταθερής και αξιοπρεπούς εργασίας, τη συμφιλίωση προσωπικής, οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.
- **Κοινωνική ωφέλεια:** η εξυπηρέτηση κοινωνικών αναγκών τοπικού ή ευρύτερου χαρακτήρα με την αξιοποίηση της κοινωνικής καινοτομίας, μέσα από δραστηριότητες

«βιώσιμης ανάπτυξης» ή παροχής «κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος» ή κοινωνικής ένταξης.

Ως **βιώσιμη ανάπτυξη** ορίζονται οι οικονομικές δραστηριότητες, εμπορικές ή ανταλλακτικές, που προωθούν την αειφορία του περιβάλλοντος, την κοινωνική και οικονομική ισότητα, καθώς και την ισότητα των φύλων, προστατεύουν και αναπτύσσουν τα κοινά αγαθά και προωθούν τη διαγενεακή και πολυπολιτισμική συμφιλίωση, δίνοντας έμφαση στις ιδιαιτερότητες των τοπικών κοινωνιών (σ.σ. στο νόμο παρέχεται ενδεικτικός κατάλογος δραστηριοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης).

Ως **κοινωνικές υπηρεσίες γενικού συμφέροντος** ορίζονται οι υπηρεσίες που είναι προσβάσιμες σε όλους, προάγουν την ποιότητα ζωής και παρέχουν κοινωνική προστασία σε ομάδες όπως ηλικιωμένοι, βρέφη, παιδιά, άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις και περιλαμβάνουν την εκπαίδευση, την υγεία, την κοινωνική στέγαση, την κοινωνική σίτιση, την παιδική φροντίδα, την μακροχρόνια φροντίδα και τις υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής, χωρίς, ωστόσο, να υποκαθιστούν τις γενικές υποχρεώσεις του κράτους στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής.

Ως **κοινωνική ένταξη** ορίζεται η δημιουργία των προϋποθέσεων για την ισότιμη συμμετοχή στην κοινωνική και οικονομική ζωή ατόμων που ανήκουν στις ευάλωτες και τις ειδικές ομάδες (σ.σ. στο νόμο ορίζονται οι ευάλωτες και ειδικές ομάδες).

Ως **Κοινωνική καινοτομία** ορίζεται η παραγωγή προϊόντων και η παροχή υπηρεσιών, οι οποίες αποσκοπούν στην ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών, τη συμφιλίωση της παραγωγής και κατανάλωσης, την εναρμόνιση προσφοράς και ζήτησης και τη διαμόρφωση νέου τύπου κοινωνικών σχέσεων βασιζόμενων στη συλλογικότητα και στην ισοτιμία και όχι στον ανταγωνισμό.

Ως **Κοινωνικός αντίκτυπος** ορίζεται η παραγόμενη συλλογική και κοινωνική ωφέλεια, που κομίζει η δραστηριότητα του Φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, σε οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο, στις τοπικές κοινωνίες.

Νομικά πρόσωπα που εντάσσονται στην Κ.Α.Ο.

Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα που εντάσσονται στην Κ.Α.Ο. ο νόμος προβλέπει:

- α. **Τις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (Κοιν.Σ.Επ.)**, το θεσμικό πλαίσιο των οποίων τροποποιεί σε σχέση με το ν.4019/2011. Ειδικότερα, οι Κοιν.Σ.Επ. είναι συνεταιρισμοί του ν.1667/1986, με καταστατικό σκοπό την συλλογική και κοινωνική ωφέλεια, διαθέτοντας εκ του νόμου εμπορική ιδιότητα. Πλέον, οι Κοιν.Σ.Επ. διακρίνονται σε:
 - **Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης**, οι οποίες με την σειρά τους διακρίνονται στις εξής υποκατηγορίες:
 - ο **Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων**, όπου το 30% των μελών και των εργαζομένων του φορέα πρέπει να προέρχεται από τις ευάλωτες ομάδες, όπως αυτές ορίζονται στο νόμο. Η συμμετοχή σε αυτές των φυσικών προσώπων που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και προσμετρώνται στο παραπάνω ποσοστό πρέπει να διενεργείται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, το οποίο προσδιορίζεται στο

καταστατικό του φορέα. Εάν για οποιονδήποτε λόγο σταματήσει αν πληρείται το παραπάνω ποσοστό, ο φορέας πρέπει εντός τριών (3) μηνών να προβεί στις απαραίτητες εγγραφές μελών ή προσλήψεις εργαζομένων. Διαφορετικά, μετατρέπεται σε Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας.

- **Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων**, οι οποίες επιδιώκουν την ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ατόμων που ανήκουν στις Ειδικές Ομάδες Πληθυσμού. Στην περίπτωση αυτή, ποσοστό τουλάχιστον 50% των μελών και των εργαζομένων του φορέα πρέπει να ανήκουν υποχρεωτικά σε αυτές τις κατηγορίες. Η συμμετοχή σε αυτές των φυσικών προσώπων που ανήκουν στις ειδικές ομάδες πληθυσμού και προσμετρώνται στο παραπάνω ποσοστό πρέπει να διενεργείται για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, το οποίο προσδιορίζεται στο καταστατικό του φορέα. Εάν για οποιονδήποτε λόγο σταματήσει αν πληρείται το παραπάνω ποσοστό, ο φορέας πρέπει εντός τριών (3) μηνών να προβεί στις απαραίτητες εγγραφές μελών ή προσλήψεις εργαζομένων.
- **Κοινωνικούς Συνεταιρισμούς Περιορισμένης Ευθύνης (Κοι.Σ.Π.Ε.)**, του άρθρου 12, του ν.2716/1999
- **Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας**, οι οποίες αναπτύσσουν δραστηριότητες βιώσιμης ανάπτυξης ή παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος.

Στις Κοιν.Σ.Επ. δεν επιτρέπεται η συμμετοχή Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, που υπάγονται σε Ο.Τ.Α. Κατ' εξαίρεση στις Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης μπορούν να είναι μέλη νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, κατόπιν έγκρισης του δημοσίου φορέα που τα εποπτεύει. Επίσης, στις Κοιν.Σ.Επ. η συμμετοχή των νομικών προσώπων δεν μπορεί να υπερβαίνει το 1/3 του συνόλου των μελών της, ενώ μέλος μιας Κοιν.Σ.Επ. δεν μπορεί να είναι μέλος σε άλλη Κοιν.Σ.Επ που έχει την ίδια δραστηριότητα.

Σε κάθε περίπτωση, το καταστατικό της Κοιν.Σ.Επ. πρέπει να υπογράφεται από τουλάχιστον επτά (7) πρόσωπα (φυσικά ή νομικά), εάν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης και από πέντε (5) πρόσωπα, εάν πρόκειται για Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας.

Επιπρόσθετα, το ποσοστό των ακαθάριστων εσόδων από τις δραστηριότητες της Κοιν.Σ.Επ. που προέρχεται από Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 65% των συνολικών εσόδων της επιχείρησης, υπολογιζόμενου σε τριετή βάση. Από τον προαναφερόμενο περιορισμό εξαιρούνται οι Κοιν.Σ.Επ. ένταξης.

Όσον αφορά τα κέρδη της Κοιν.Σ.Επ. αυτά δεν διανέμονται στα μέλη εκτός και εάν αυτά είναι εργαζόμενοι. Ειδικότερα, για την διανομή των κερδών της Κοιν.Σ.Επ. ισχύουν τα εξής:

- το 5% διατίθεται για τον σχηματισμό τακτικού αποθεματικού,
- το 35% διατίθεται στους εργαζόμενους της επιχείρησης, εκτός εάν τα 2/3 των μελών της Γενικής Συνέλευσης του φορέα αποφασίσουν αιτιολογημένα τη διάθεση όλου ή μέρους

του ποσοστού αυτού για την ενίσχυση της παρακάτω 3^{ης} κατηγορίας διάθεσης των κερδών και

- το υπόλοιπο ποσό διατίθεται για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την γενικότερη διεύρυνση της παραγωγικής δραστηριότητας του φορέα

α. **Τους Συνεταιρισμούς Εργαζομένων**, οι οποίοι αποτελούν νέα νομική μορφή και συστήνονται με το Ν. 4430/2016. Οι Συνεταιρισμοί Εργαζομένων είναι Αστικοί Συνεταιρισμοί του Ν. 1667/1986 που έχουν ως καταστατικό σκοπό τη «συλλογική ωφέλεια» και διαθέτουν εκ του νόμου εμπορική ιδιότητα. Μέλη τους είναι αποκλειστικά και μόνο φυσικά πρόσωπα, τα οποία επιθυμούν να βιοποριστούν, παράγοντας από κοινού αγαθά και υπηρεσίες για τρίτους. Το μέλος ενός Συνεταιρισμού Εργαζομένων δεν μπορεί να είναι μέλος άλλου Συνεταιρισμού Εργαζομένων. Για τη σύσταση Συνεταιρισμού Εργαζομένων απαιτείται η συμμετοχή σε αυτήν και η υπογραφή του καταστατικού της από τουλάχιστον τρία φυσικά πρόσωπα.

Τα κέρδη του Συνεταιρισμού Εργαζομένων διατίθενται ετησίως ως εξής:

- το 5% για το σχηματισμό τακτικού αποθεματικού,
- το 35% διατίθεται στους εργαζόμενους της επιχείρησης, εκτός εάν τα 2/3 των μελών της Γενικής Συνέλευσης του φορέα αποφασίσουν αιτιολογημένα τη διάθεση όλου ή μέρους του ποσοστού αυτού για την ενίσχυση της παρακάτω 3ης κατηγορίας διάθεσης των κερδών και
- το υπόλοιπο ποσό διατίθεται για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την γενικότερη διεύρυνση της παραγωγικής δραστηριότητας του φορέα

β. **Οποιοδήποτε άλλο μη μονοπρόσωπο νομικό πρόσωπο, εφόσον έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα, όπως ιδίως αγροτικοί συνεταιρισμοί του Ν. 4384/2016, αστικοί συνεταιρισμοί του Ν. 1667/1986, αστικές εταιρείες των άρθρων 741 επ. του Α.Κ., εφόσον σωρευτικά συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:**

- αναπτύσσει δραστηριότητες συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας,
- μεριμνά για την πληροφόρηση και τη συμμετοχή των μελών του εφαρμόζει δημοκρατικό σύστημα λήψης αποφάσεων, σύμφωνα με την αρχή ένα μέλος μια ψήφος, ανεξάρτητα από τη συνεισφορά κάθε μέλους,
- το καταστατικό προβλέπει περιορισμούς στη διανομή κερδών ως εξής:
 - το 5% τουλάχιστον για το σχηματισμό τακτικού αποθεματικού
 - το 35% διατίθεται στους εργαζόμενους της επιχείρησης, εκτός εάν τα 2/3 των μελών της Γενικής Συνέλευσης του φορέα αποφασίσουν αιτιολογημένα τη διάθεση όλου ή μέρους του ποσοστού αυτού για την ενίσχυση της παρακάτω 3ης κατηγορίας διάθεσης των κερδών
 - το υπόλοιπο ποσό διατίθεται για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και την γενικότερη διεύρυνση της παραγωγικής δραστηριότητας του φορέα
- εφαρμόζει σύστημα σύγκλισης στην αμοιβή της εργασίας, κατά το οποίο ο ανώτατος καθαρός μισθός δεν μπορεί να υπερβαίνει περισσότερο από τρεις φορές τον κατώτατο, εκτός και εάν τα 2/3 των μελών της Γενικής Συνέλευσης αποφασίσουν διαφορετικά

- αποβλέπει στην ενδυνάμωση των οικονομικών δραστηριοτήτων και τη μεγιστοποίηση της παραγόμενης κοινωνικής ωφέλειας, μέσω της οριζόντιας και ισότιμης δικτύωσης με άλλους φορείς Κ.Αλ.Ο και
- δεν έχει ιδρυθεί και δεν διοικείται άμεσα ή έμμεσα από Ν.Π.Δ.Δ. ή Ο.Τ.Α. α' ή β' βαθμού ή από άλλο νομικό πρόσωπο του ευρύτερου δημοσίου τομέα.

Επιπρόσθετα, δέκα (10) τουλάχιστον Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας μπορούν να συστήσουν **Ένωση Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας**. Η Ένωση αυτή δεν μπορεί να έχει εμπορική ιδιότητα και σκοπός της είναι η προαγωγή και διάδοση των δραστηριοτήτων συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας των μελών της, η ανάπτυξη των αρχών της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Κάθε Ένωση επιδιώκει τους στόχους της μέσω δραστηριοτήτων, όπως η εκπροσώπηση, βοήθεια και προστασία, εκπαίδευση και κατάρτιση, συμβουλευτικές υπηρεσίες, οικονομική, νομική και τεχνική βοήθεια, έλεγχος, επίλυση διαφορών, υποστήριξη ίδρυσης νέων ή ανάπτυξη των υφιστάμενων Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Εργασιακές σχέσεις σε φορείς Κ.Αλ.Ο.

Ο νόμος προβλέπει τέσσερις (4) διακριτικές μορφές προσφοράς εργασίας σε φορείς Κ.Αλ.Ο., οι οποίες είναι οι εξής:

- εξαρτημένη εργασία από μέλη ή μη μέλη,
- σύμβαση άμισθης εντολής με μέλη,
- εθελοντική εργασία μη μελών και
- αυτοαπασχολούμενοι – μέλη των Συνεταιρισμών Εργαζομένων

Στις Κοιν.Σ.Επ. οι εργαζόμενοι διακρίνονται σε εργαζόμενους με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας και σε μέλη που παρέχουν μη αμειβόμενη εργασία. Οι εργαζόμενοι με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας διακρίνονται σε όσους είναι ταυτόχρονα και μέλη της Κοιν.Σ.Επ. (κατ' ελάχιστον 60% του συνόλου των εργαζομένων) και σε όσους δεν είναι μέλη της Κοιν.Σ.Επ. (έως 40% του συνόλου των εργαζομένων), με δυνατότητα αύξησης των εργαζομένων μη μελών σε 50% επί του συνόλου, κατόπιν έγκρισης από το Μητρώο Κ.Αλ.Ο., για την εξυπηρέτηση έκτακτων εποχικών αναγκών και για χρονικό διάστημα έως έξι (6) μηνών ανά έτος. Τα μέλη που παρέχουν μη αμειβόμενη εργασία υπογράφουν μη αμειβόμενη σύμβαση εντολής, με ανώτατο όριο παροχής μη αμειβόμενης εργασίας τις 16 ώρες ανά εβδομάδα.

Στους Συνεταιρισμούς Εργαζομένων τα μέλη θεωρούνται αυτοαπασχολούμενοι, με τη δαπάνη της ασφαλιστικής εισφοράς να βαρύνει τον Συνεταιρισμό και να εκπίπτει φορολογικά από τα έσοδά του. Το σύστημα αμοιβών και οι όροι εργασίας ορίζονται από το καταστατικό και την Γενική Συνέλευση, ενώ παρέχεται η δυνατότητα της πρόσληψης εργαζομένων μη μελών, με σχέση εξαρτημένης εργασίας, με ανώτατο όριο το 25% των μελών. Παρέχεται δυνατότητα αύξησης του εν λόγω ποσοστού στο 50% επί του συνόλου των μελών, κατόπιν έγκρισης από το Μητρώο Κ.Αλ.Ο., για την εξυπηρέτηση έκτακτων εποχικών αναγκών και για χρονικό διάστημα έως έξι (6) μηνών ανά έτος.

Όλοι οι φορείς Κ.Αλ.Ο. μπορούν να δέχονται εθελοντική εργασία από μη μέλη με την υποχρέωση να τηρούν μητρώο εθελοντών και επιπλέον να πληρούν τα ακόλουθα:

- να μην παράγονται άμεσα έσοδα για τον φορέα από την δραστηριότητα των εθελοντών και
- να έχει ληφθεί απόφαση από το αρμόδιο διοικητικό όργανο του φορέα και να έχει δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα του.

Σε κάθε περίπτωση, τα μέλη του Φορέα που δεν είναι εργαζόμενοι δεν έχουν δικαίωμα στη διανομή των κερδών. Από την πρόβλεψη αυτή εξαιρούνται τα μέλη των Αστικών Συνεταιρισμών του ν. 1667/1986, που έχουν αποκτήσει την ιδιότητα του Φορέα Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας, για τα κέρδη που προκύπτουν από τις συναλλαγές των μελών με τον συνεταιρισμό, τα οποία καλούνται πλεόνασμα. Για τον σχηματισμό του πλεονάσματος τηρείται διακριτός λογαριασμός.

Μέτρα στήριξης για φορείς Κ.Α.Λ.Ο.

Ο νόμος προβλέπει τα εξής υποστηρικτικά μέτρα για του φορείς Κ.Α.Λ.Ο.:

- Πρόσβαση σε χρηματοδότηση από το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας και το Ταμείο Επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης
- Πρόσβαση σε προγράμματα στήριξης επιχειρηματικότητας ή/και της εργασίας
- Παραχώρηση χρήσης κινητής και ακίνητης περιουσίας από τον δημόσιο τομέα, τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και την Τοπική Αυτοδιοίκηση
- Συμμετοχή σε προγραμματικές συμβάσεις με τον δημόσιο τομέα, τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και την Τοπική Αυτοδιοίκηση για την μελέτη, την εκτέλεση έργων και προγραμμάτων κοινωνικής ωφέλειας
- Σύσταση Επιτροπής για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, με αρμοδιότητα την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου για τη διαμόρφωση πολιτικών ανάπτυξης των δραστηριοτήτων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, καθώς και την γνωμοδότηση για την αναθεώρηση, εξειδίκευση και εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική Οικονομία
- Σύσταση Συντονιστικής Επιτροπής για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, με τη συμμετοχή ενός εκπροσώπου από κάθε ένα από τα ακόλουθα Υπουργεία: α) Εργασία και Κοινωνικών Υποθέσεων, β) Ανάπτυξης και Επενδύσεων, γ) Εσωτερικών, δ) Οικονομικών, ε) Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, στ) Παιδείας και Θρησκευμάτων, ζ) Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η) Υγείας και θ) Δικαιοσύνης. Αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι:
 - ο η γνωμοδότηση για θέματα που αφορούν στην Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία
 - ο η αξιολόγηση, παρακολούθηση της εφαρμογής και επικαιροποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία
 - ο η εισήγηση προς τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και τους συναρμόδιους Υπουργούς για την εκπόνηση μελετών και προγραμμάτων σχετικά με την προώθηση της εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία

- Η συμμετοχή ενός φυσικού προσώπου μόνο με την ιδιότητα του μέλους σε Κοιν.Σ.Επ. δεν του προσδίδει εμπορική ιδιότητα και δεν δημιουργεί ατομικές ασφαλιστικές ή φορολογικές υποχρεώσεις
- Οι εργαζόμενοι στους Συνεταιρισμούς Εργαζομένων και στις Κοιν.Σ.Επ., οι οποίοι ανήκουν στις Ευάλωτες Ομάδες Πληθυσμού και λαμβάνουν επίδομα πρόνοιας ή επιδόματος επανένταξης ή οποιασδήποτε μορφής νοσήλιο ή παροχή ή σύνταξη ως έμμεσα ασφαλισμένοι, συνεχίζουν να εισπράττουν τις παροχές αυτές ταυτόχρονα με την αμοιβή τους από τους εν λόγω φορείς Κ.Α.Ο.

Διαδικασίες διοικητικής εποπτείας

Το Τμήμα Μητρώου Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, είναι η αρμόδια διοικητική αρχή για τον έλεγχο νομιμότητας κατά τη σύσταση των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων και των Συνεταιρισμών Εργαζομένων, για την εποπτεία και τον έλεγχο νομιμότητας αυτών και των υποχρεωτικώς καταχωριστέων πράξεών τους κατά τη λειτουργία τους, καθώς και για την απόδοση της ιδιότητας του Φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στα λοιπά νομικά πρόσωπα, που τηρούν τις προϋποθέσεις του νόμου. Για την καλύτερη δυνατή αποτύπωση και οργάνωση του τομέα, καθώς και για την διευκόλυνση στον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών και υποστηρικτικών μέτρων, το Τμήμα Μητρώου τηρεί βάση δεδομένων σε ηλεκτρονική μορφή, στην οποία εγγράφονται οι Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Αρμόδιο για την άσκηση ελέγχου στους εν λόγω φορείς είναι το Τμήμα Παρακολούθησης και Ελέγχων Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, καθώς και οι υπηρεσίες των Περιφερειών που είναι αρμόδιες για τα θέματα Απασχόλησης, Εμπορίου και Τουρισμού. Τα ανωτέρω ελεγκτικά όργανα μπορούν:

- να καλούν τους εκπροσώπους των εν λόγω φορέων για να παρέχουν έγγραφα και πληροφορίες,
- να έχουν πρόσβαση, κατά τον έλεγχο, σε έγγραφα και άλλα στοιχεία που τηρούνται σε οποιαδήποτε μορφή στην εγκατάσταση των φορέων, καθώς και να προβαίνουν σε κατασχέσεις εγγράφων και
- να ενεργούν έρευνες στους χώρους των φορέων

Η Διεύθυνση Προστασίας Καταναλωτή της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή είναι αρμόδια για την αποστολή (προς την αρμόδια υπηρεσία της Ειδικής Γραμματείας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, καθώς και προς τις αρμόδιες υπηρεσίες των Περιφερειών σε θέματα απασχόλησης, εμπορίου και τουρισμού) αναλυτικού δελτίου καταγεγραμμένων καταγγελιών σχετικών με παραβιάσεις των διατάξεων του ν. 2251/1994 από τους εν λόγω φορείς. Οι υπηρεσίες που λαμβάνουν το αναλυτικό δελτίο καταγεγραμμένων καταγγελιών υποχρεούνται σε εύλογο χρονικό διάστημα να κινούν τις διαδικασίες ελέγχου και κυρώσεων, ενημερώνοντας σχετικά την αρμόδια υπηρεσία της Γενικής Γραμματείας Εμπορίου και Προστασίας Καταναλωτή.

Εφόσον κατά τη διενέργεια του ελέγχου διαπιστωθεί ότι κάποιος φορέας παραβαίνει τις ρυθμίσεις του νόμου, τότε του επιβάλλεται πρόστιμο, το οποίο δεν δύναται να είναι μικρότερο των χιλίων ευρώ (1.000€) και μεγαλύτερο των πενήντα χιλιάδων ευρώ (50.000€). Τα ποσά των

προστίμων αποδίδονται στο Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας. Σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι νομικά ή φυσικά πρόσωπα με την ιδιότητα του μέλους Φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας χρησιμοποιούν τις ρυθμίσεις του νόμου με σκοπό να αποκομίσουν για λογαριασμό τους ή για λογαριασμό τρίτων παράνομο περιουσιακό όφελος, πέραν του προστίμου, ο φορέας στον οποίο συμμετέχουν διαγράφεται από το Μητρώο με απόφαση του Τμήματος Παρακολούθησης και Ελέγχων Φορέων Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας. Η απόφαση περί διαγραφής κοινοποιείται στην αρμόδια Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία και στα ασφαλιστικά ταμεία, ενώ παράλληλα δεν επιτρέπεται στα μέλη που επέδειξαν παραβατική συμπεριφορά να είναι μέλη οποιουδήποτε Φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας ή να είναι τα ίδια Φορείς Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας (εφόσον πρόκειται για νομικά πρόσωπα) για χρονικό διάστημα τριών (3) ετών.

Οι Φορείς Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας έχουν την υποχρέωση να καταχωρούν στο Μητρώο κάθε μεταβολή του καταστατικού τους, λοιπών στοιχείων, καθώς και τον ετήσιο προγραμματισμό, τον ετήσιο απολογισμό και τον ετήσιο ισολογισμό ή την Οικονομική Κατάσταση Αποτελεσμάτων, εγκεκριμένους από τη Γενική Συνέλευση των μελών τους.

Σε περίπτωση που κάποιος Φορέας Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας δεν αναπτύσσει οικονομική δραστηριότητα για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των δυο (2) ετών, τότε χαρακτηρίζεται αδρανείς και διαγράφεται από το Μητρώο. Σε περίπτωση που Κοιν.Σ.Επ. ή Συνεταιρισμός Εργαζομένων διαγράφουν από το Μητρώο, οφείλουν εντός τριάντα (30) ημερών από την κοινοποίηση της πράξης διαγραφής να μετατραπούν σε νομική μορφή της επιλογής τους ή να προβούν σε διακοπή των εργασιών στην αρμόδια Δ.Ο.Υ., γνωστοποιώντας τις ενέργειές τους στο Μητρώο.

Αξιολόγηση νόμου

Ο νόμος 4430/2016 αποσκοπεί στην θεσμική ανασυγκρότηση και τον εμπλουτισμό του οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, δίνοντας έμφαση στην δημιουργία συλλογικής και κοινωνικής ωφέλειας, στην ενίσχυση πρωτοβουλιών αυτοδιαχείρισης και στην διεύρυνση του πεδίου δραστηριοτήτων σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Επί της ουσίας, ο νόμος οριοθετεί εκ νέου το πεδίο της κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και επιχειρεί να ρυθμίσει οριζόντια την λειτουργία των φορέων της.

Σε πλαίσιο εφαρμογής του νόμου χρήζουν επανεξέτασης τα εξής:

- δημιουργούνται προβλήματα στην ένταξη κάποιων νομικών προσώπων, όπως οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, των οποίων το σύστημα διανομής κερδών διαφέρει από το προβλεπόμενο στο νόμο,
- παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις αναφορικά με τις υποχρεώσεις των εκάστοτε νομικών προσώπων/κατηγοριών φορέων σε βασικά πεδία, όπως το όριο εργαζομένων/μη μελών. Για τις Κοιν.Σ.Επ. και τους Συνεταιρισμούς Εργαζομένων προβλέπονται συγκεκριμένα όρια στη σχέση εργαζομένων/μη μελών, ενώ για τους λοιπούς φορείς (3^η περίπτωση φορέων Κ.Α.Ο.) δεν προβλέπεται κάποιο όριο και
- οι προβλέψεις για συνεργασίες με το δημόσιο και τους ΟΤΑ (προγραμματικές συμβάσεις, παραχώρηση κινητής και ακίνητης περιουσίας) για να καταστούν δυναμικά εφαρμόσιμες

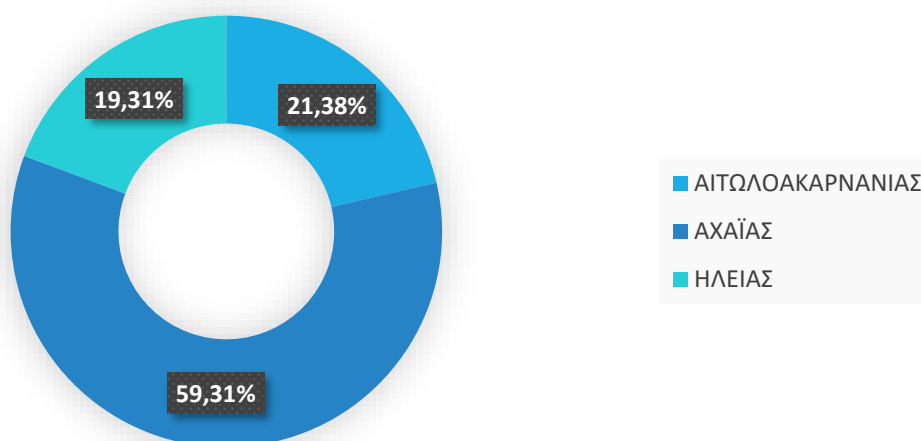
και ουσιαστικές απαιτούν μεγαλύτερη «εξειδίκευση», προκειμένου να οριοθετηθούν σε πεδίο εξαιρέσεων από το ν.4412/2016 (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει) και το γενικότερο πλαίσιο αναθέσεων/σύναψης συμβάσεων των συμβαλλόμενων φορέων.

4. Παρουσίαση υφιστάμενης κατάστασης τομέα κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Οι ενεργοί Φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ανέρχονται σε εκατό σαράντα πέντε (145), σύμφωνα με τα στοιχεία του Γενικού Μητρώου Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Η γεωγραφική κατανομή ανά Περιφερειακή Ενότητα των εν λόγω φορέων αποτυπώνεται στον Πίνακα 1 και στο Γράφημα 1, με το κύριο χαρακτηριστικό να είναι ότι το 60% περίπου των φορέων δραστηριοποιείται στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας.

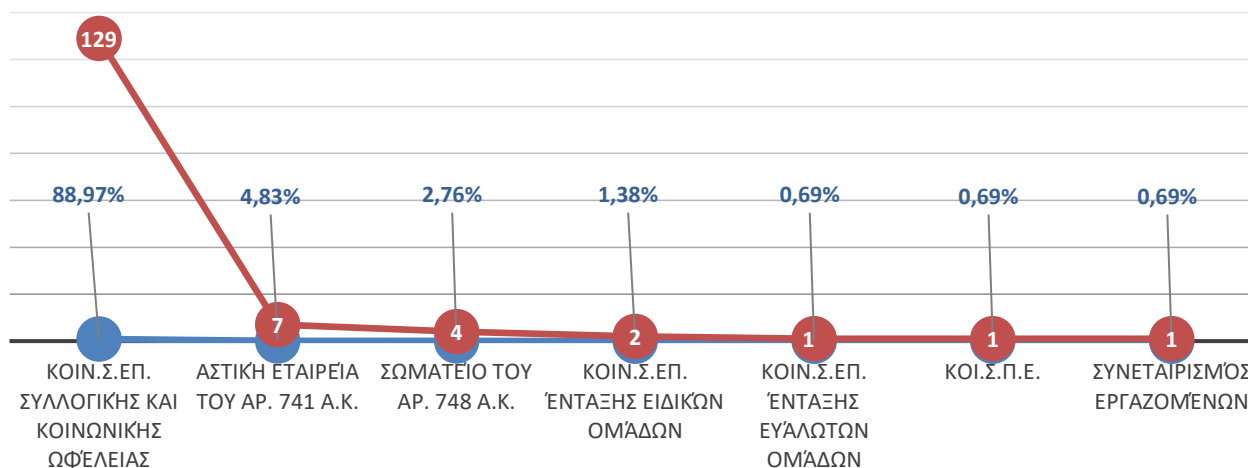
Πίνακας 1 Πλήθος Φορέων Κ.Α.Ο. ανά γεωγραφική ενότητα

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΦΟΡΕΩΝ Κ.Α.Ο.
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	31
ΑΧΑΪΑΣ	86
ΗΛΕΙΑΣ	28
Σύνολο	145

Γράφημα 1 Ποσοστό φορέων Κ.Α.Ο. ανά Περιφερειακή ενότητα επί του συνόλου της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Η συντριπτική πλειοψηφία των φορέων Κ.Αλ.Ο. που δραστηριοποιείται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας υπάγεται στη νομική μορφή/κατηγορία της Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας (129 σε σύνολο 145), ενώ συναντώνται επίσης οι νομικές μορφές/κατηγορίες της Αστικής Εταιρείας του αρ. 741 του Α.Κ. (7 φορείς), του Σωματίου του αρ. 748 του Α.Κ. (4 φορείς), της Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων (2 φορείς), της Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων (1 φορέας), του Κοι.Σ.Π.Ε. (1 φορέας) και του Συνεταιρισμού Εργαζομένων (1 φορέας). Τα εν λόγω στοιχεία αποτυπώνονται σε πλήθος και ποσοστό στο Γράφημα 2.

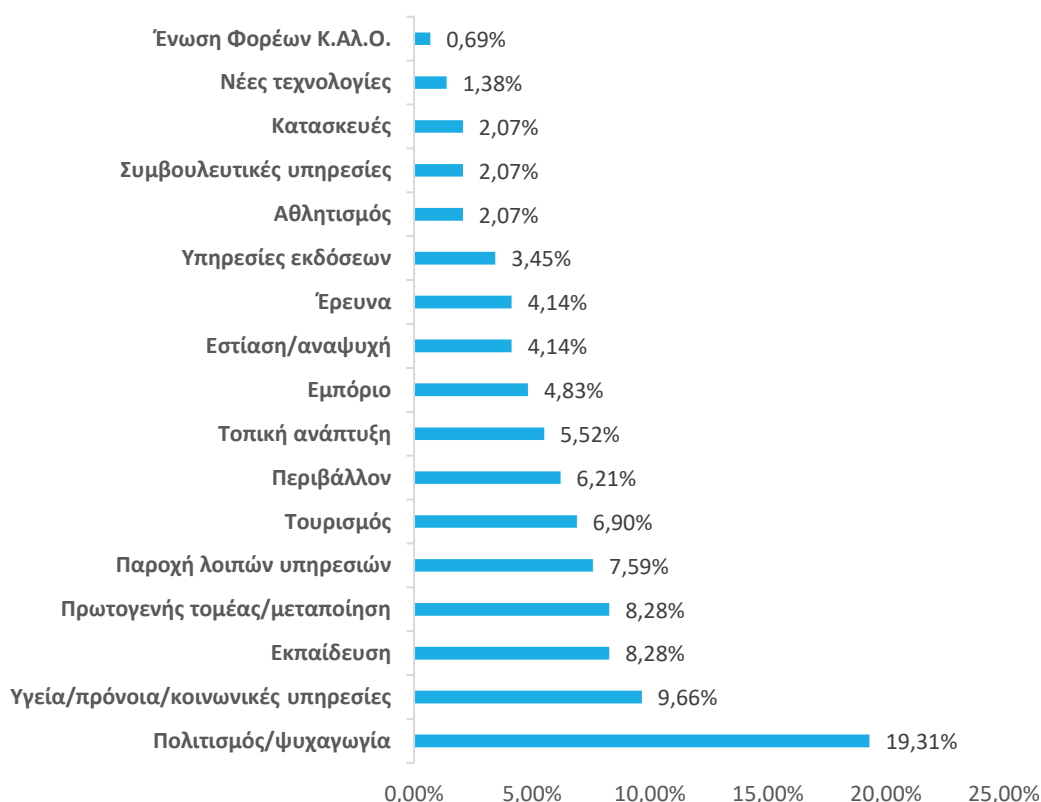
Γράφημα 2 Νομική μορφή/κατηγορία φορέων Κ.Αλ.Ο. στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες που αναπτύσσουν οι φορείς Κ.Αλ.Ο. στην περιοχή καλύπτουν ευρύτατη γκάμα, με την κατηγορία «πολιτισμός/ψυχαγωγία» να κατέχει την μερίδα του λέοντος (28 φορείς) και τις κατηγορίες «υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες» (14 φορείς), «εκπαίδευση» (12 φορείς), «πρωτογενής τομέας/μεταποίηση» (12 φορείς), «παροχή λοιπών υπηρεσιών» (11 φορείς) και «τουρισμός» (10 φορείς) να έπονται. Γενικότερα, οι επιχειρηματικές δραστηριότητες των φορέων Κ.Αλ.Ο. ομαδοποιούνται σε δεκαεπτά (17) κατηγορίες, οι οποίες αποτυπώνονται στον Πίνακα 2 και στο Γράφημα 3, ως προς το πλήθος και το ποσοστό αντίστοιχα.

Πίνακας 2 Πλήθος φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας

Α/Α	Κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας	Πλήθος φορέων
1	Πολιτισμός/ψυχαγωγία	28
2	Υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες	14
3	Εκπαίδευση	12
4	Πρωτογενής τομέας/μεταποίηση	12
5	Παροχή λοιπών υπηρεσιών	11
6	Τουρισμός	10

7	Περιβάλλον	9
8	Τοπική ανάπτυξη	8
9	Εμπόριο	7
10	Εστίαση/αναψυχή	6
11	Έρευνα	6
12	Υπηρεσίες εκδόσεων	5
13	Αθλητισμός	3
14	Συμβουλευτικές υπηρεσίες	3
15	Κατασκευές	3
16	Νέες τεχνολογίες	2
17	Ένωση Φορέων Κ.Α.Λ.Ο.	1
	Αδιευκρίνιστη επιχειρηματική δραστηριότητα	5
ΣΥΝΟΛΟ		145

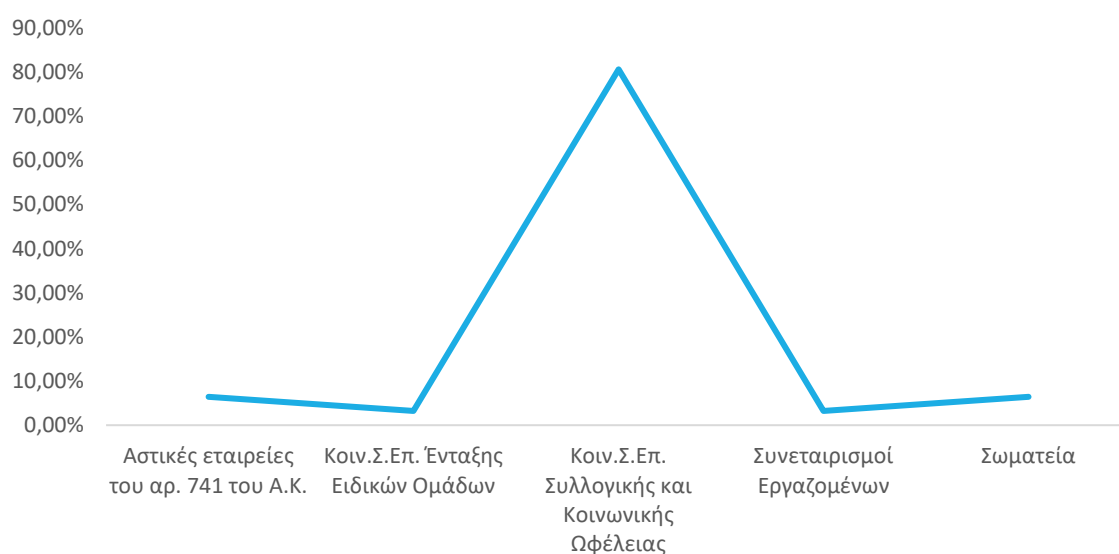

Γράφημα 3 Ποσοστό φορέων Κ.Α.Λ.Ο. ανά επιχειρηματική δραστηριότητα

4.1 Φορείς Κ.Αλ.Ο. στην Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας

Οι φορείς Κ.Αλ.Ο. στην Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας ανέρχονται σε τριάντα έναν (31) και ως προς την νομική μορφή/κατηγορία που υπάγονται διακρίνονται σε:

✓ Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας	25 φορείς
✓ Αστικές Εταιρείες του αρ. 741 του Α.Κ.	2 φορείς
✓ Σωματεία του αρ. 748 του Α.Κ.	2 φορείς
✓ Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων	1 φορέας
✓ Συνεταιρισμός Εργαζομένων	1 φορέας

Γράφημα 4 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά νομική μορφή/κατηγορία στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας

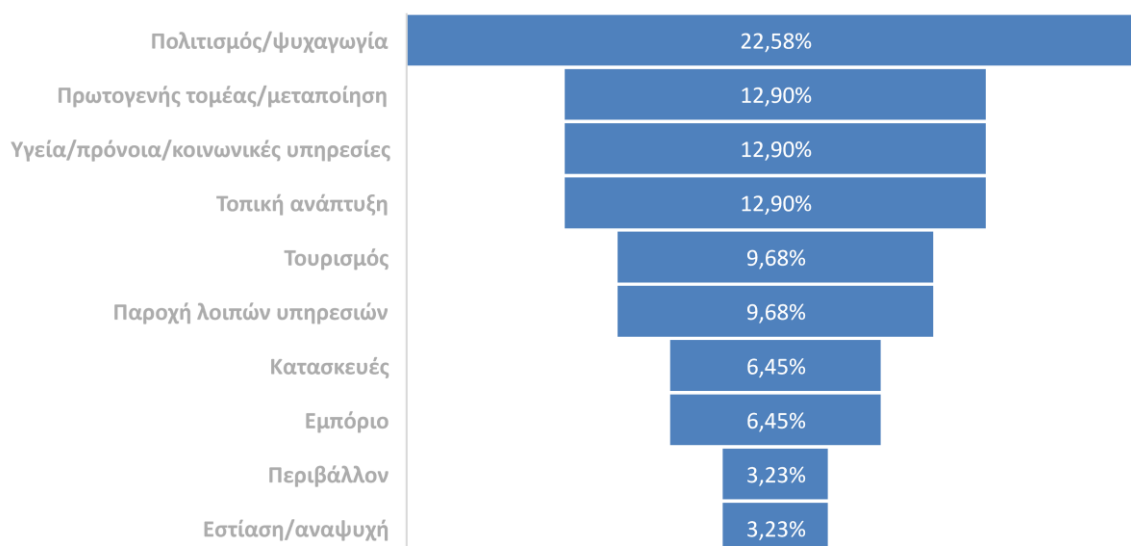
Συγκρίνοντας τα Γραφήματα 2 & 4 διαπιστώνεται ότι η κατηγοριοποίηση των Φορέων Κ.Αλ.Ο. της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας ως προς τη νομική μορφή/κατηγορία ακολουθεί την τάση της αντίστοιχης κατηγοριοποίησης σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, με την συντριπτική πλειοψηφία των φορέων να υπάγονται στη νομική μορφή/κατηγορία της Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας (80,65%) και να ακολουθούν οι κατηγορίες της Αστικής Εταιρείας του αρ. 741 του Α.Κ., του Σωματείου, της Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων και του Συνεταιρισμού Εργαζομένων, καταλαμβάνοντας πολύ μικρό μέρος του συνόλου (αθροιστικά <20%). Τα ιδιαίτερα στοιχεία αναφορικά με τη νομική μορφή/κατηγορία των φορέων, σε επίπεδο Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, είναι ότι δεν συναντώνται οι νομικές μορφές/κατηγορίες της Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων και του Κοι.Σ.Π.Ε., ενώ συναντάται ο μοναδικός Συνεταιρισμός Εργαζομένων που δραστηριοποιείται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες που ασκούν οι τριάντα ένας (31) φορείς εντάσσονται στις δέκα (10) εκ των δεκαεπτά (17) κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που συναντώνται σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και αποτυπώνεται στον Πίνακα 3 και στο Γράφημα 5, σε πλήθος και ποσοστό αντίστοιχα. Η κατηγορία «πολιτισμός/ψυχαγωγία» συμπεριλαμβάνει το

μεγαλύτερο πλήθος φορέων, με επτά (7) φορείς, και ακολουθούν οι κατηγορίες «υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες», «πρωτογενής τομέας/μεταποίηση» και «τοπική ανάπτυξη», με τέσσερις (4) φορείς.

Πίνακας 3 Πλήθος φορέων Κ.Α.Λ.Ο. ανά κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας

A/A	Κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας	Πλήθος φορέων
1	Πολιτισμός/ψυχαγωγία	7
2	Πρωτογενής τομέας/μεταποίηση	4
3	Υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες	4
4	Τοπική ανάπτυξη	4
5	Τουρισμός	3
6	Παροχή λοιπών υπηρεσιών	3
7	Κατασκευές	2
8	Εμπόριο	2
9	Περιβάλλον	1
10	Εστίαση/αναψυχή	1
ΣΥΝΟΛΟ		31

Γράφημα 5 Ποσοστό φορέων Κ.Α.Λ.Ο. ανά επιχειρηματική δραστηριότητα στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας

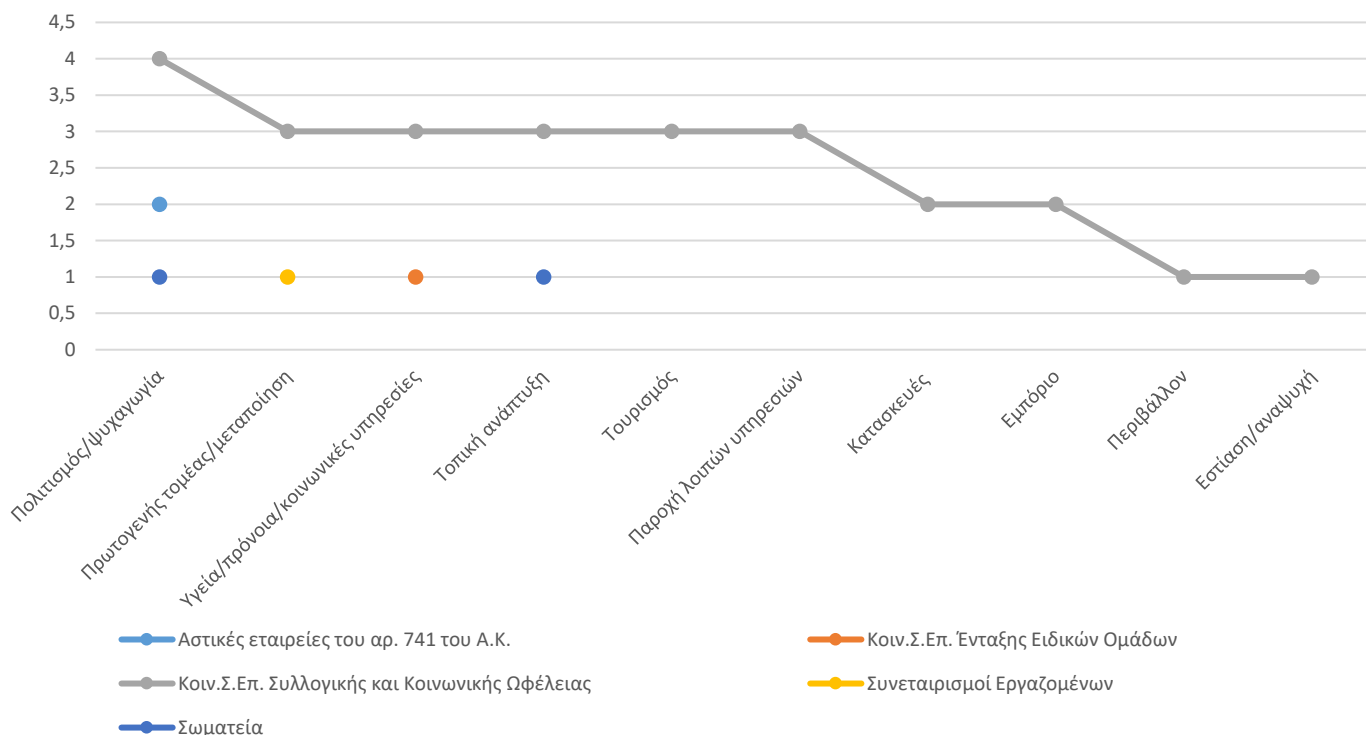
Συγκρίνοντας τα Γραφήματα 3 & 5 διαπιστώνονται μικρές διαφορές της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας με τα αντίστοιχα συνολικά στοιχεία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Οι κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων «πολιτισμός/ψυχαγωγία», «πρωτογενής τομέας/μεταποίηση» και «υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες» συγκεντρώνουν και στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας την προτίμηση των φορέων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Οι σημαντικότερες διαφορές ως προς την κατηγορία επιχειρηματικών δραστηριοτήτων μεταξύ Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας και συνολικών στοιχείων Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εντοπίζονται στα εξής:

- i. η κατηγορία «τοπική ανάπτυξη» παρουσιάζει σημαντικά υψηλότερη προτίμηση στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας
- ii. η κατηγορία «εκπαίδευση», η οποία βρίσκεται σε υψηλή θέση στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας απουσιάζει παντελώς από τις προτιμήσεις των φορέων Κ.Α.Ο. που δραστηριοποιούνται στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας
- iii. η κατηγορία «περιβάλλον» βρίσκεται πολύ χαμηλά στις προτιμήσεις των φορέων Κ.Α.Ο. της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας.

Επιπρόσθετα, ένα σημαντικό στοιχείο που διαπιστώνεται συγκρίνοντας τα Γραφήματα 3 & 5 είναι ότι οι έξι (6) από τις (7) κατηγορίες επιχειρηματικής δραστηριότητας που δεν συναντώνται στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας κατατάσσονται στις επτά (7) τελευταίες θέσεις σε επίπεδο Περιφέρειας. Δηλαδή, οι λιγότερες δημοφιλείς επιχειρηματικές δραστηριότητες σε περιφερειακό επίπεδο απουσιάζουν εντελώς από την Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας.

Εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ επιχειρηματικής δραστηριότητας και νομικής μορφής/κατηγορίας των εν λόγω φορέων σε επίπεδο Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας (βλ. Γράφημα 6) διαπιστώνεται ότι:

- η νομική μορφή/κατηγορία της Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας συναντάται στο σύνολο των κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
- στις έξι (6) εκ των δέκα (10) κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων συναντάται μόνο η νομική μορφή/κατηγορία της Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας.

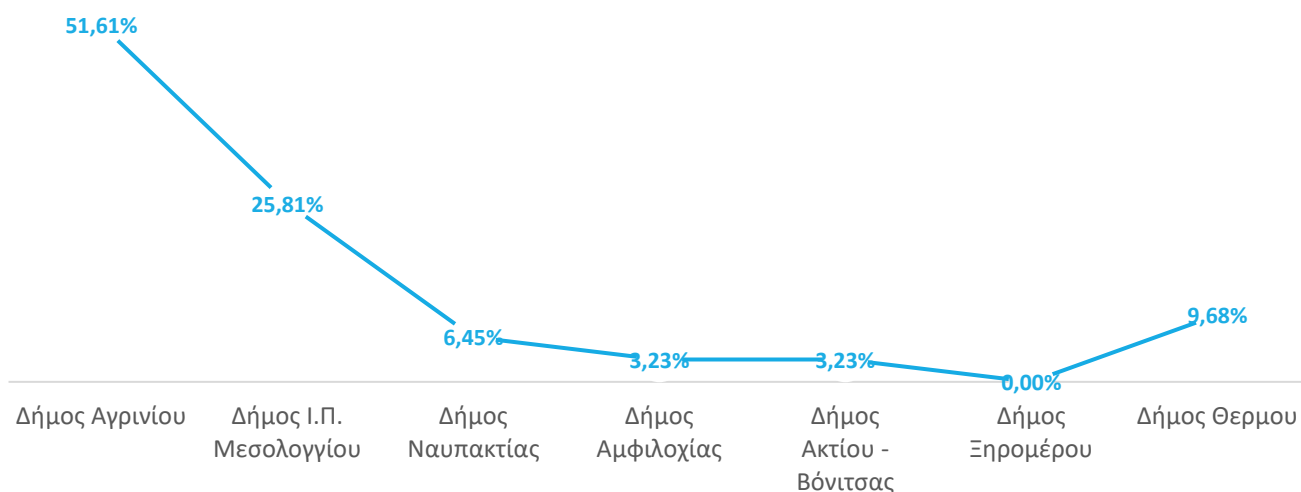
Γράφημα 6 Σχέση νομικής μορφής/κατηγορίας φορέων Κ.Α.Ο. Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας και κατηγορίας επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων

Εξετάζοντας την γεωγραφική κατανομή των Φορέων Κ.Α.Ο. της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας και συσχετίζοντάς την με τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που αναπτύσσουν (βλ. Πίνακα 4 και Γράφημα 7) διαπιστώνονται τα εξής:

- i. οι μισοί περίπου φορείς (51,61%) δραστηριοποιούνται στον Δήμο Αγρινίου
- ii. σημαντική δραστηριότητα παρατηρείται και στον Δήμο Ι.Π. Μεσολογγίου (8 φορείς / 25,81% των φορέων που δραστηριοποιούνται στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας)
- iii. σημαντική κρίνεται η δραστηριότητα και στον Δήμο Θέρμου (3 φορείς), δεδομένου ότι ο εν λόγω Δήμος είναι ο μικρότερος πληθυσμιακά της Π.Ε. και ορεινός
- iv. στον Δήμο Ξηρομέρου δεν δραστηριοποιείται κανένας Φορέας Κ.Α.Ο., ενώ αδύναμη είναι η δραστηριότητα στους Δήμους Ναυπακτίας, Αμφιλοχίας και Ακτίου – Βόνιτσας
- v. στον Δήμο Αγρινίου αναπτύσσονται δραστηριότητες στις οκτώ (8) εκ των δέκα (10) και στον Δήμο Ι.Π. Μεσολογγίου στις έξι (6) εκ των δέκα (10) κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που συναντώνται στην Π.Ε.

Πίνακας 4 Γεωγραφική κατανομή Φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας ανά Δήμο και συσχέτιση με κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

	Δήμος Αγρινίου	Δήμος Ι.Π. Μεσολογγίου	Δήμος Ναυπακτίας	Δήμος Αμφιλοχίας	Δήμος Ακτίου - Βόνιτσας	Δήμος Ξηρομέρου	Δήμος Θέρμου	Σύνολο
Πολιτισμός/ψυχαγωγία	4	1		1			1	7
Πρωτογενής τομέας/μεταποίηση	2	2						4
Υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες	2	2						4
Τοπική ανάπτυξη		1	1				2	4
Τουρισμός	2		1					3
Παροχή λοιπών υπηρεσιών	2	1						3
Κατασκευές	2							2
Εμπόριο	1				1			2
Περιβάλλον		1						1
Εστίαση/αναψυχή	1						3	1
Σύνολο	16	8	2	1	1	0	3	31

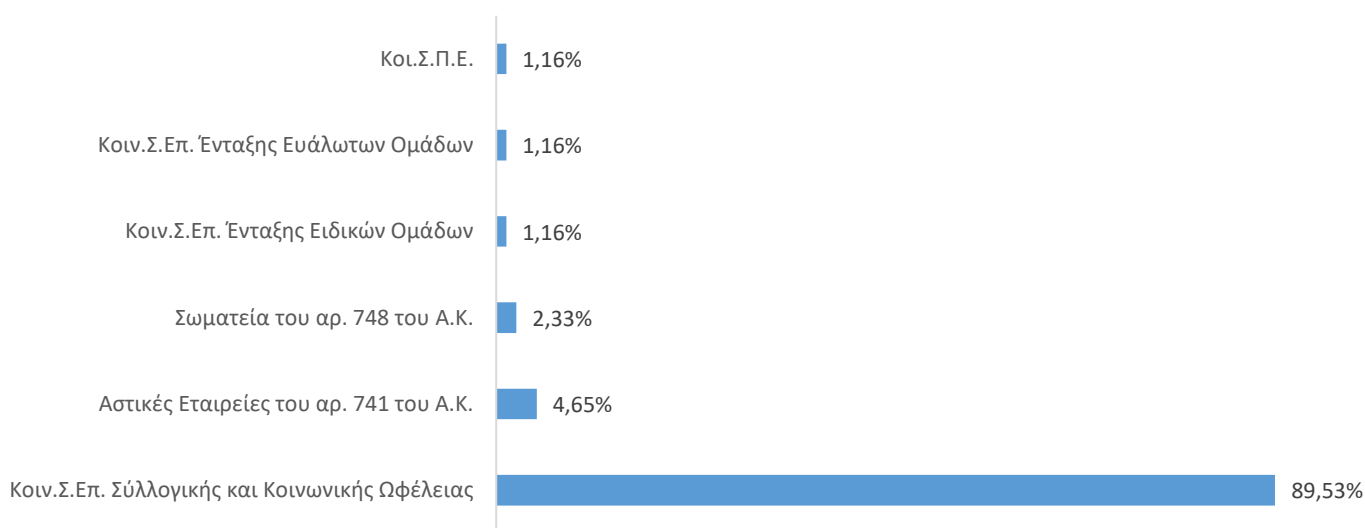

Γράφημα 7 Ποσοστιαία γεωγραφική κατανομή Φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας ανά Δήμο

4.2 Φορείς Κ.Αλ.Ο. στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας

Οι φορείς Κ.Αλ.Ο. στην Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας ανέρχονται σε ογδόντα έξι (86) και ως προς τη νομική μορφή/κατηγορία που υπάγονται διακρίνονται σε:

✓ Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας	77 φορείς
✓ Αστικές Εταιρείες του αρ. 741 του Α.Κ.	4 φορείς
✓ Σωματεία	2 φορείς
✓ Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων	1 φορέας
✓ Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων	1 φορέας
✓ Κοι.Σ.Π.Ε.	1 φορέας

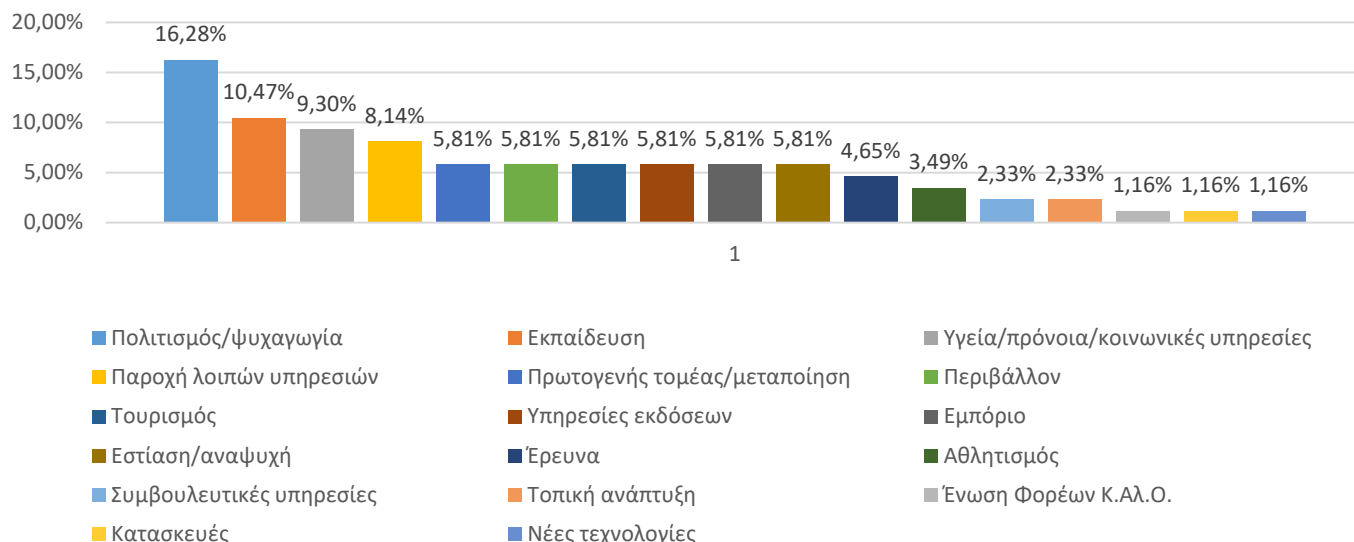
Γράφημα 8 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά νομική μορφή/κατηγορία στην Π.Ε. Αχαΐας

Συγκρίνοντας τα Γραφήματα 2 & 8 διαπιστώνεται ότι η κατηγοριοποίηση των Φορέων Κ.Αλ.Ο. της Π.Ε. Αχαΐας ως προς τη νομική μορφή/κατηγορία σχεδόν ταυτίζεται με την αντίστοιχη κατηγοριοποίηση σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, με την μικρή/ελάχιστη διαφοροποίηση στα ποσοστά των συναντώμενων νομικών μορφών/κατηγοριών να οφείλεται κυρίως στην απουσία της νομικής μορφής/κατηγορίας «Συνεταιρισμός Εργαζομένων». Η συντριπτική πλειοψηφία των φορέων υπάγεται στη νομική μορφή/κατηγορία «Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας» (89,53%), ενώ ακολουθούν οι νομικές μορφές/κατηγορίες «Αστικές Εταιρείες του αρ. 741 του Α.Κ.», «Σωματεία του αρ. 748 του Α.Κ.», «Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ειδικών Ομάδων», «Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων» και «Κοι.Σ.Π.Ε.», καταλαμβάνοντας πολύ μικρό μέρος του συνόλου (αθροιστικά <11%). Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αναφορικά με τη νομική μορφή/κατηγορία των φορέων, σε επίπεδο Π.Ε. Αχαΐας, είναι ότι δεν συναντάται η νομική μορφή/κατηγορία «Συνεταιρισμός Εργαζομένων» και ότι συναντώνται αφενός η μοναδική Κοιν.Σ.Επ. Ένταξης Ευάλωτων Ομάδων, αφετέρου ο μοναδικός Κοι.Σ.Π.Ε. που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες των ογδόντα έξι (86) φορέων καλύπτουν το σύνολο των κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που συναντώνται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (βλ. Πίνακα 5 και Γράφημα 9). Η κατηγορία «πολιτισμός/ψυχαγωγία» συμπεριλαμβάνει το μεγαλύτερο πλήθος φορέων (14 φορείς) και ακολουθούν οι κατηγορίες «Εκπαίδευση» (9 φορείς), «υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες» (8 φορείς) και «παροχή λοιπών υπηρεσιών» (7 φορείς). Επίσης, στην Π.Ε. Αχαΐας δραστηριοποιείται η μοναδική Ένωση Φορέων Κ.Αλ.Ο. που συναντάται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Πίνακας 5 Πλήθος φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Π.Ε. Αχαΐας

A/A	Κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας	Πλήθος φορέων
1	Πολιτισμός/ψυχαγωγία	14
2	Εκπαίδευση	9
3	Υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες	8
4	Παροχή λοιπών υπηρεσιών	7
5	Πρωτογενής τομέας/μεταποίηση	5
6	Περιβάλλον	5
7	Τουρισμός	5
8	Υπηρεσίες εκδόσεων	5
9	Εμπόριο	5
10	Εστίαση/αναψυχή	5
11	Έρευνα	4
12	Αθλητισμός	3
13	Συμβουλευτικές υπηρεσίες	2
14	Τοπική ανάπτυξη	2
15	Ένωση Φορέων Κ.Αλ.Ο.	1
16	Κατασκευές	1
17	Νέες τεχνολογίες	1
	Αδιευκρίνιστη επιχειρηματική δραστηριότητα	4
Σύνολο		86

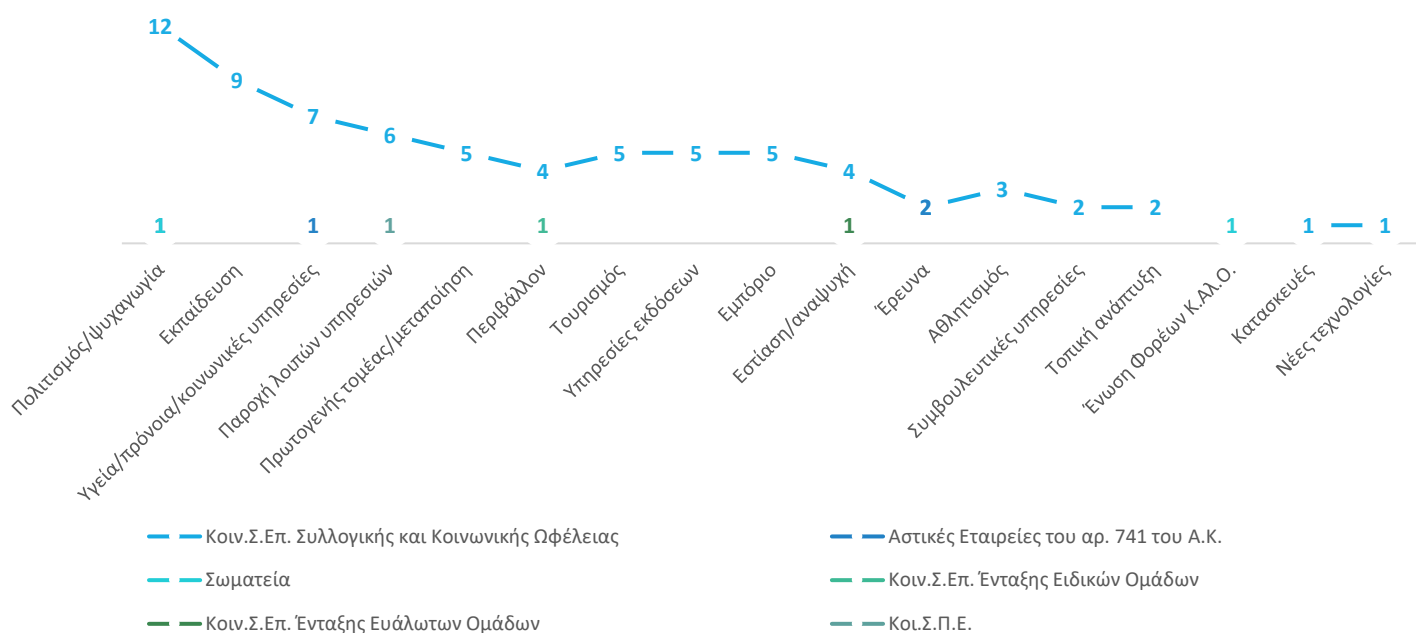
Γράφημα 9 Ποσοστό φορέων Κ.Α.Ο. ανά επιχειρηματική δραστηριότητα στην Π.Ε. Αχαΐας

Συγκρίνοντας τα Γραφήματα 3 & 9 διαπιστώνονται μικρές διαφορές μεταξύ των δεδομένων της Π.Ε. Αχαΐας και των αντίστοιχων στοιχείων σε περιφερειακό επίπεδο. Οι κατηγορίες «πολιτισμός/ψυχαγωγία», «υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες» και «εκπαίδευση» συγκεντρώνουν και στην Π.Ε. Αχαΐας την προτίμηση των φορέων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Επίσης, όλοι οι φορείς που σε περιφερειακό επίπεδο κατατάσσονται στις κατηγορίες «Ένωση Φορέων Κ.Α.Ο.», «υπηρεσίες εκδόσεων» και «αθλητισμός» δραστηριοποιούνται στην Π.Ε. Αχαΐας. Οι κύριες διαφορές, μεταξύ Π.Ε. Αχαΐας και περιφερειακού επιπέδου, εντοπίζονται στα εξής:

- i. η κατηγορία «υπηρεσίες εκδόσεων» κατατάσσεται ψηλά στην κατάταξη στην Π.Ε. Αχαΐας, εν αντιθέσει με την κατάταξή της σε περιφερειακό επίπεδο. Επί της ουσίας φορείς στην εν λόγω κατηγορία δραστηριοποιούνται μόνο στην Π.Ε. Αχαΐας και γι' αυτό παρουσιάζεται και η προαναφερόμενη διαφοροποίηση
- ii. η κατηγορία «τοπική ανάπτυξη» κατατάσσεται αρκετά χαμηλότερα στην Π.Ε. Αχαΐας, σε σχέση με την κατάταξή της σε περιφερειακό επίπεδο.

Εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ επιχειρηματικής δραστηριότητας και νομικής μορφής/κατηγορίας των εν λόγω φορέων σε επίπεδο Π.Ε. Αχαΐας (βλ. Γράφημα 10) διαπιστώνουμε ότι:

- η νομική μορφή/κατηγορία της Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας συναντάται στο σύνολο των κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, πλην της Ένωσης Φορέων Κ.Α.Ο., όπου νομικά δεν δύναται να συναντηθεί.
- στις δέκα (10) εκ των δεκαεπτά (17) κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων συναντάται μόνο η νομική μορφή/κατηγορία της Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας.

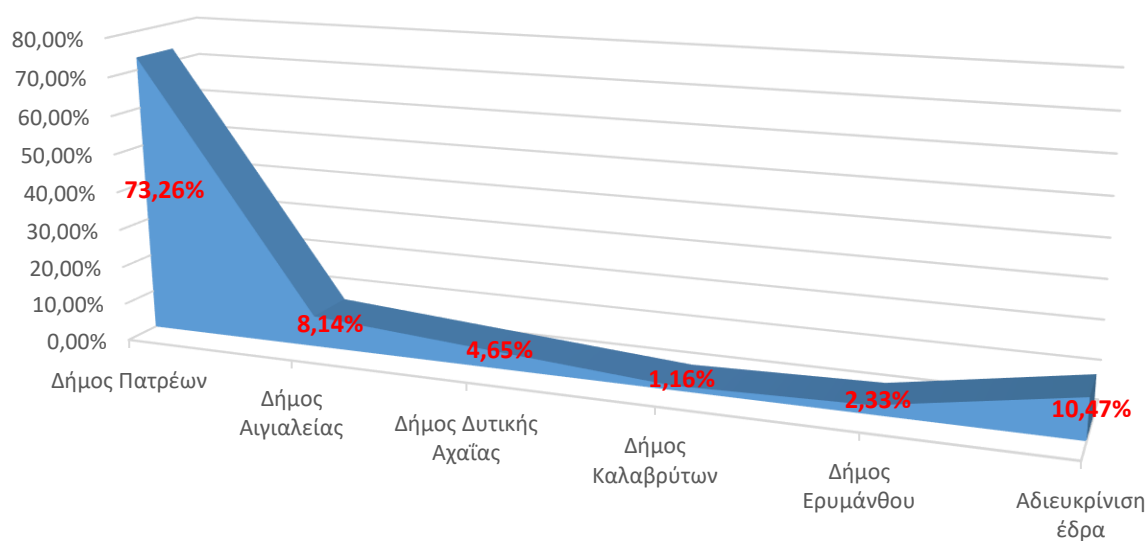
Γράφημα 10 Σχέση νομικής μορφής/κατηγορίας φορέων Κ.Α.Λ.Ο. Π.Ε. Αχαΐας και κατηγορίας επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

Εξετάζοντας την γεωγραφική κατανομή των Φορέων Κ.Α.Λ.Ο. της Π.Ε. Αχαΐας και συσχετίζοντάς την με τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που αναπτύσσουν (βλ. Πίνακα 6 και Γράφημα 11) διαπιστώνονται τα εξής:

- i. η συντριπτική πλειοψηφία των φορέων (73,26%) δραστηριοποιείται στον Δήμο Πατρέων
- ii. σε όλους τους Δήμους της Π.Ε. Αχαΐας δραστηριοποιείται τουλάχιστον ένας (1) φορέας Κ.Α.Λ.Ο.
- iii. η «αδιευκρίνιστη έδρα» παρουσιάζει ανεξήγητα υψηλό ποσοστό (10,47%)
- iv. στον Δήμο Πατρέων αναπτύσσονται το σύνολο των κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που συναντώνται στην Π.Ε. Αχαΐας και σε περιφερειακό επίπεδο (σ.σ. δεν λαμβάνεται υπόψη η αδιευκρίνιστη έδρα)
- v. στον Δήμο Αιγιαλείας, ο οποίος εμφανίζει την δεύτερη μεγαλύτερη συγκέντρωση φορέων Κ.Α.Λ.Ο. σε επίπεδο Π.Ε., αναπτύσσονται δραστηριότητες που υπάγονται μόλις σε έξι (6) εκ των δεκαεπτά (17) συνολικά κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, που συναντώνται στην Π.Ε.

Πίνακας 6 Γεωγραφική κατανομή Φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Αχαΐας ανά Δήμο και συσχέτιση με κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

	Δήμος Πατρέων	Δήμος Αιγιαλείας	Δήμος Δυτικής Αχαΐας	Δήμος Καλαβρύτων	Δήμος Ερυμάνθου	Αδιευκρίνιστη έδρα	ΣΥΝΟΛΟ
Πολιτισμός/ψυχαγωγία	13	1					14
Εκπαίδευση	8		1				9
Υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες	5	1			1	1	8
Παροχή λοιπών υπηρεσιών	7						7
Πρωτογενής τομέας/μεταποίηση	3	1	1				5
Περιβάλλον	2	1	1			1	5
Τουρισμός	3			1	1		5
Υπηρεσίες εκδόσεων	4					1	5
Εμπόριο	4					1	5
Εστίαση/αναψυχή	3	2					5
Έρευνα	3		1				4
Αθλητισμός	2					1	3
Συμβουλευτικές υπηρεσίες	1	1					2
Τοπική ανάπτυξη	2						2
Ένωση Φορέων Κ.Αλ.Ο.	1						1
Κατασκευές	1						1
Νέες τεχνολογίες	1						1
Αδιευκρίνιστη επιχειρηματική δραστηριότητα						4	4
Σύνολο	63	7	4	1	2	9	86

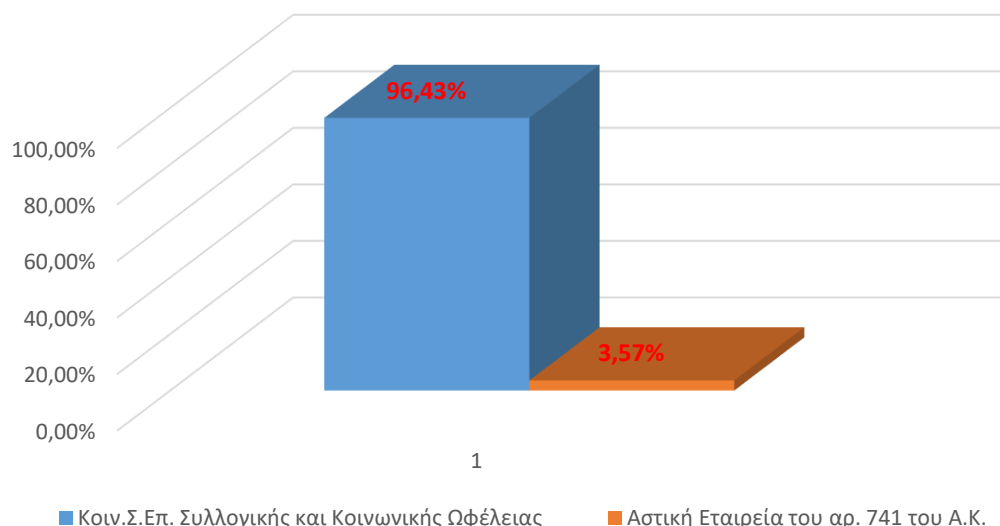

Γράφημα 11 Ποσοστιαία γεωγραφική κατανομή Φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Αχαΐας ανά Δήμο

4.3 Φορείς Κ.Αλ.Ο. στην Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας

Οι φορείς Κ.Αλ.Ο. στην Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας ανέρχονται σε είκοσι οκτώ (28) και ως προς τη νομική μορφή/κατηγορία που υπάγονται διακρίνονται σε:

- ✓ Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας 27 φορείς
- ✓ Αστικές Εταιρείες του αρ. 741 του Α.Κ. 1 φορέας

Γράφημα 12 Ποσοστό φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά νομική μορφή/κατηγορία στην Π.Ε. Ηλείας

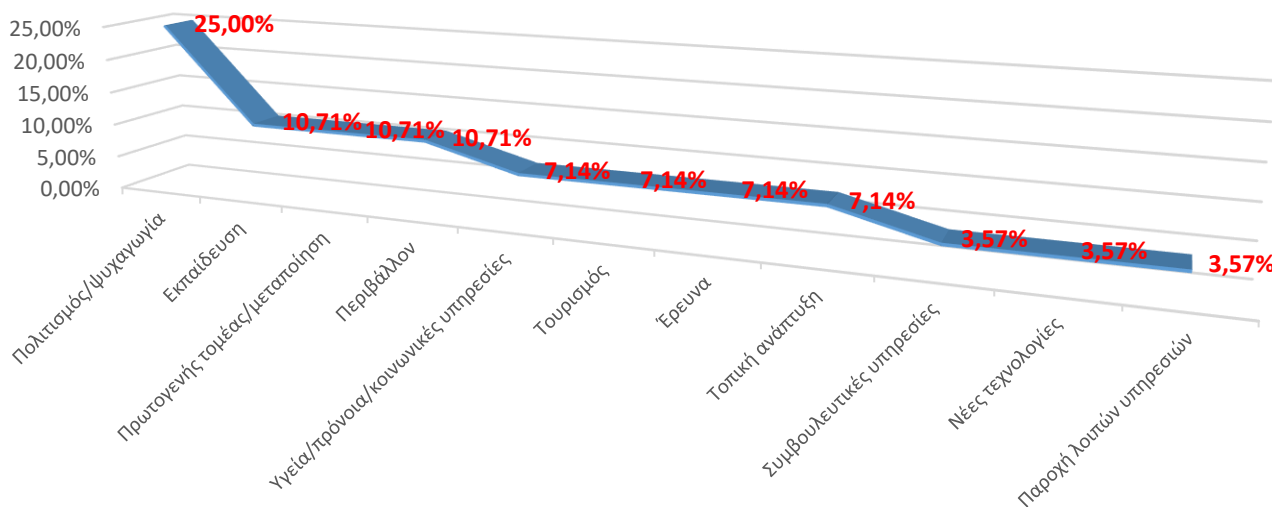
Η συντριπτική πλειοψηφία των φορέων Κ.Αλ.Ο. που δραστηριοποιούνται στην Π.Ε. Ηλείας υπάγεται στη νομική μορφή/κατηγορία της Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας (96,43%), με μόνο έναν φορέα να υπάγεται σε διαφορετική νομική μορφή/κατηγορία και συγκεκριμένα στην νομική μορφή/κατηγορία της Αστικής Εταιρείας του αρ. 741 του Α.Κ.

Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες που ασκούν οι είκοσι οκτώ (28) φορείς εντάσσονται σε έντεκα (11) εκ των δεκαεπτά (17) κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων που συναντώνται σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (βλ. Πίνακα 7 και Γράφημα 13). Η κατηγορία «πολιτισμός/ψυχαγωγία» συμπεριλαμβάνει το μεγαλύτερο πλήθος φορέων, επτά (7) φορείς και ακολουθούν οι κατηγορίες «Εκπαίδευση», «Πρωτογενής τομέας/μεταποίηση» και «περιβάλλον», με τρεις φορείς.

Πίνακας 7 Πλήθος φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Π.Ε. Ηλείας

Α/Α	Κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας	Πλήθος φορέων
1	Πολιτισμός/ψυχαγωγία	7
2	Εκπαίδευση	3
3	Πρωτογενής τομέας/μεταποίηση	3
4	Περιβάλλον	3
5	Υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες	2

6	Τουρισμός	2
7	Έρευνα	2
8	Τοπική ανάπτυξη	2
9	Συμβουλευτικές υπηρεσίες	1
10	Νέες τεχνολογίες	1
11	Παροχή λοιπών υπηρεσιών	1
	Αδιευκρίνιστη επιχειρηματική δραστηριότητα	1
Σύνολο		28

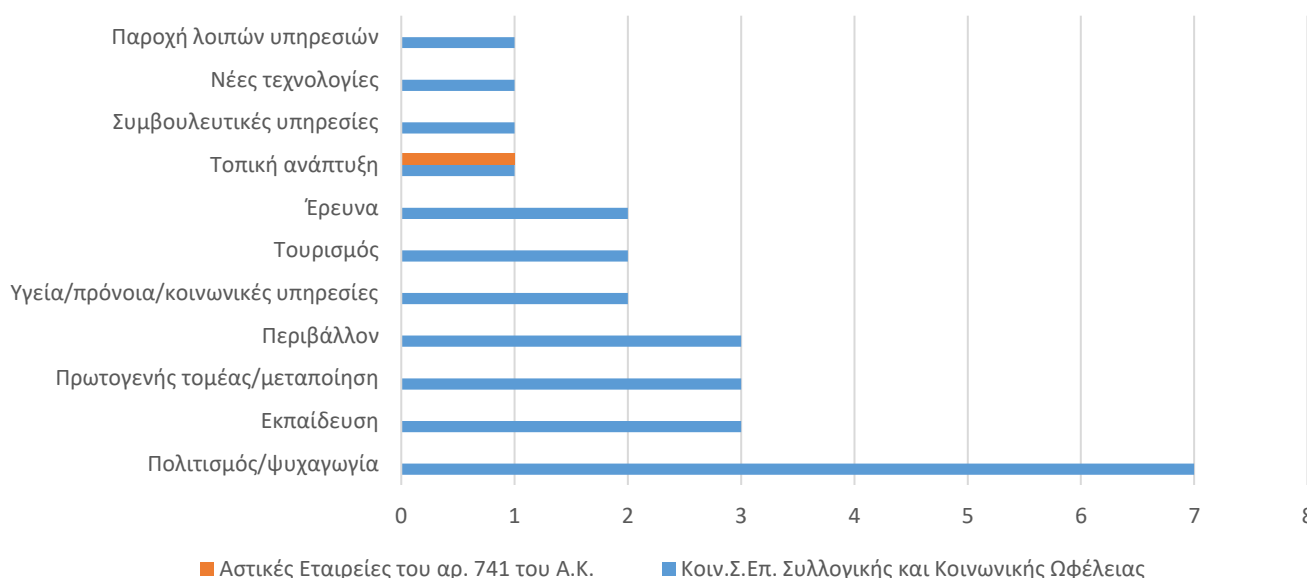
Γράφημα 13 Ποσοστό φορέων Κ.Α.Λ.Ο. ανά επιχειρηματική δραστηριότητα στην Π.Ε. Ηλείας

Συγκρίνοντας τα Γραφήματα 3 & 13 διαπιστώνονται μικρές διαφορές της Π.Ε. Ηλείας με τα συνολικά αντίστοιχα στοιχεία της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Οι κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων «πολιτισμός/ψυχαγωγία», «εκπαίδευση» και «πρωτογενής τομέας/μεταποίηση» συγκεντρώνουν και στην Π.Ε. Ηλείας την προτίμηση των φορέων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Οι σημαντικότερες διαφορές μεταξύ Π.Ε. Ηλείας και συνολικών στοιχείων Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας εντοπίζονται στα εξής:

- η κατηγορία «περιβάλλον» εμφανίζει υψηλότερη ποσοστιαία προτίμηση στην Π.Ε. Ηλείας και αποτελεί την 4^η κατά σειρά προτίμηση των φορέων της περιοχής
- η κατηγορία «υγεία/πρόνοια/κοινωνικές υπηρεσίες» αποτελεί την 5^η κατά σειρά προτίμηση των φορέων που δραστηριοποιούνται στην Π.Ε. Ηλείας, ενώ σε περιφερειακό επίπεδο αποτελεί την 2^η κατά σειρά προτίμηση των φορέων Κ.Α.Λ.Ο.
- η κατηγορία «παροχή λοιπών υπηρεσιών» βρίσκεται στην τελευταία θέση των προτιμήσεων των φορέων που δραστηριοποιούνται στην Π.Ε. Ηλείας, ενώ σε περιφερειακό επίπεδο αποτελεί την 5^η κατά σειρά προτίμηση των φορέων Κ.Α.Λ.Ο.

Εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ επιχειρηματικής δραστηριότητας και νομικής μορφής/κατηγορίας των εν λόγω φορέων σε επίπεδο Π.Ε. Ηλείας (βλ. Γράφημα 14) διαπιστώνεται ότι:

- η νομική μορφή/κατηγορία της Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας συναντάται στο σύνολο των κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων
- στις δέκα (10) εκ των έντεκα (11) κατηγοριών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων συναντάται μόνο η νομική μορφή/κατηγορία της Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας
- η κατηγορία επιχειρηματικής δραστηριότητας «τοπική ανάπτυξη» είναι η μοναδική κατηγορία στην οποία δραστηριοποιείται φορέας που δεν υπάγεται στη νομική μορφή/κατηγορία της Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας.

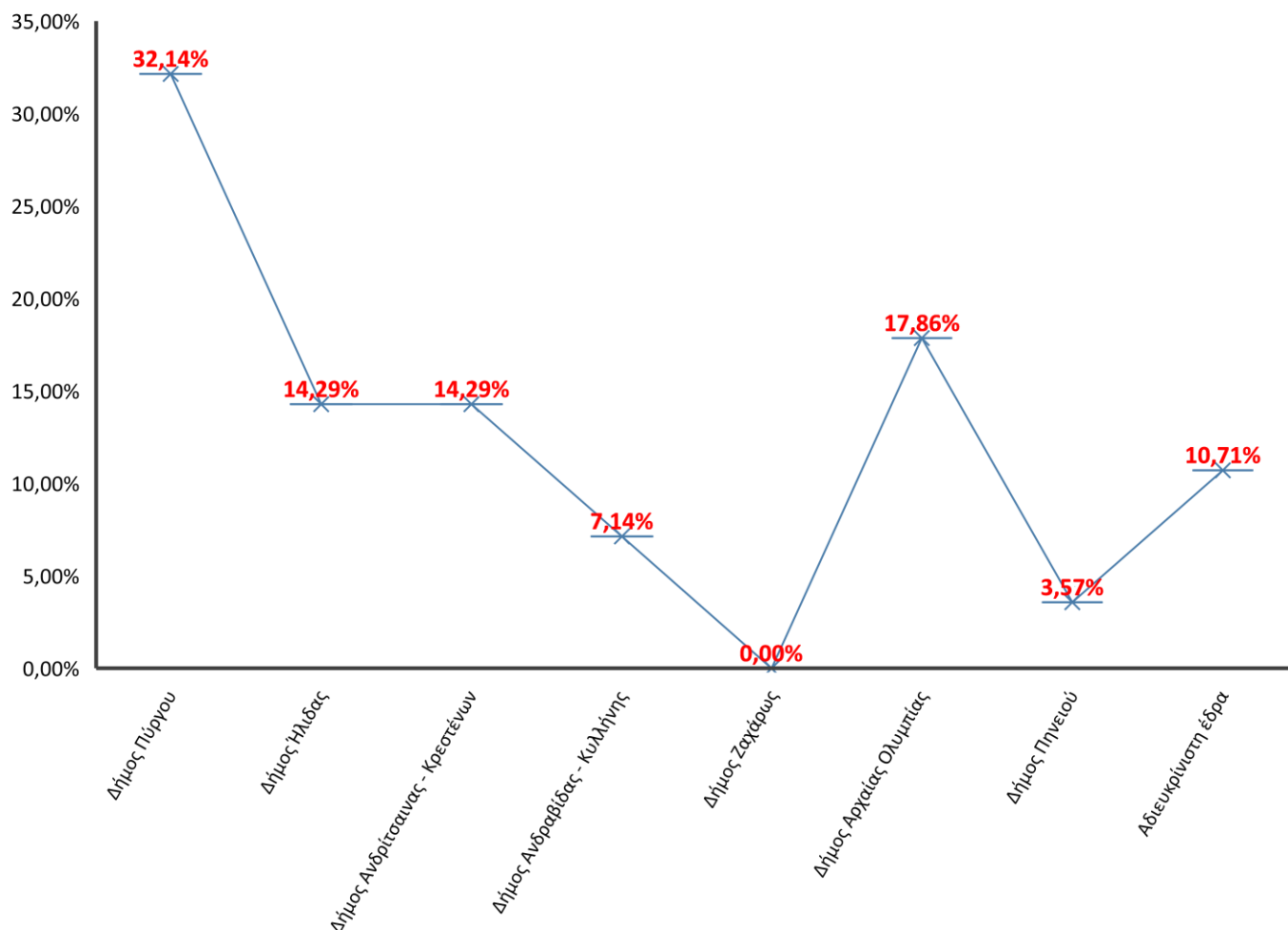
Γράφημα 14 Σχέση νομικής μορφής/κατηγορίας φορέων Κ.Α.Λ.Ο. Π.Ε. Ηλείας και κατηγορίας επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

Εξετάζοντας την γεωγραφική κατανομή των φορέων Κ.Α.Λ.Ο. της Π.Ε. Ηλείας και συσχετίζοντάς την με τις επιχειρηματικές δραστηριότητες που αναπτύσσουν (βλ. Πίνακα 8 και Γράφημα 15) διαπιστώνονται τα εξής:

- το εν τρίτο περίπου των φορέων (32,14%) δραστηριοποιείται στον Δήμο Πύργου
- το 80% περίπου των φορέων δραστηριοποιείται στους Δήμους Πύργου, Αρχαίας Ολυμπίας, Ήλιδας και Ανδρίτσαινας – Κρεστένων
- στον Δήμο Ζαχάρως δεν δραστηριοποιείται κανένας φορέας Κ.Α.Λ.Ο., ενώ αδύναμη είναι η δραστηριότητα στους Δήμους Ανδραβίδας – Κυλλήνης και Πηνειού

Πίνακας 8 Γεωγραφική κατανομή φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Ηλείας ανά Δήμο και συσχέτιση με κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

	Δήμος Πύργου	Δήμος Ήλιδας	Δήμος Ανδρίτσαινας - Κρεστένων	Δήμος Ανδραβίδας - Κυλλήνης	Δήμος Ζαχάρως	Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας	Δήμος Πηνειού	Αδιευκρί- νιστη έδρα	Σύνολο
Πολιτισμός/ψυχαγωγία	4		1	1				1	7
Εκπαίδευση		1	1			1			3
Πρωτογενής τομέας/μεταποίηση				1		1		1	3
Περιβάλλον	1	1	1						3
Υγεία/πρόνοια/κοινωνικ ές υπηρεσίες	2								2
Τουρισμός						2			2
Έρευνα			1				1		2
Τοπική ανάπτυξη		1				1			2
Συμβουλευτικές υπηρεσίες	1								1
Νέες τεχνολογίες	1								1
Παροχή υπηρεσιών Αδιευκρίνιστη επιχειρηματική δραστηριότητα		1							1
Σύνολο	9	4	4	2	0	5	1	3	28

Γράφημα 15 Ποσοστιαία γεωγραφική κατανομή φορέων Κ.Αλ.Ο. Π.Ε. Ηλείας ανά Δήμο

4.4 Συμπεράσματα

Από τα στοιχεία των Περιφερειακών Ενοτήτων προκύπτει ξεκάθαρα το κυρίαρχο προφίλ των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, το οποίο έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

1. **Κοιν.Σ.Επ. Συλλογικής και Κοινωνικής Ωφέλειας.** Και στις τρεις Περιφερειακές Ενώτητες επικρατεί η εν λόγω νομική μορφή, καταλαμβάνοντας τα εξής ποσοστά μεταξύ των φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά Π.Ε.:
 - το 80,65% στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας
 - το 89,53% στην Π.Ε. Αχαΐας
 - το 96,43% στην Π.Ε. Ηλείας
2. **Επιχειρηματική δραστηριότητα στον τριτογενή τομέα παραγωγής.** Και στις τρεις (3) Περιφερειακές Ενώτητες επικρατεί η άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τριτογενή τομέα παραγωγής, καταλαμβάνοντας τα εξής ποσοστά μεταξύ των φορέων Κ.Αλ.Ο. ανά Π.Ε.:
 - το 87,10% στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας
 - το 94,20% στην Π.Ε. Αχαΐας

➤ το 89,29% στην Π.Ε. Ηλείας

3. **Επαγγελματική έδρα σε αστική περιοχή.** Και στις τρεις (3) Περιφερειακές Ενότητες η πλειοψηφία των φορέων έχει έδρα στον μεγαλύτερο πληθυσμιακά Δήμο (Αγρίνιο, Πάτρα, Πύργος) κάθε Π.Ε. Στο σύνολο των Δήμων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας η πλειοψηφία των φορέων έχει έδρα στις πρωτεύουσες των Δήμων (Αγρίνιο, Πάτρα, Πύργος, Ι.Π. Μεσολογγίου, Ναύπακτος, Αίγιο, Αμαλιάδα κλπ). Το ποσοστό των φορέων Κ.Αλ.Ο. που έχουν έδρα στους μεγαλύτερους πληθυσμιακά Δήμους ανά Π.Ε. έχει ως εξής:
- το 51,61% στον Δήμο Αγρινίου
 - το 73,26% στον Δήμο Πατρέων
 - το 32,14% στον Δήμο Πύργου

Επιπρόσθετα, παρατηρούμε ότι και στις τρεις (3) Περιφερειακές Ενότητες την 1^η θέση στις προτιμήσεις των φορέων, ως προς την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, καταλαμβάνει **η κατηγορία πολιτισμός/ψυχαγωγία** (Αιτωλοακαρνανία 22,58%, Αχαΐα 16,28% και Ηλεία 25,00%), γεγονός που συνάδει με το πολιτιστικό απόθεμα της περιοχής και κυρίως με την πλειάδα πολιτιστικών/καλλιτεχνικών εκδηλώσεων που διοργανώνονται κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες. Ως προς τις λοιπές κατηγορίες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ανά Π.Ε.

5. Swot Analysis Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας ως προς τις προοπτικές ανάπτυξης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (ΠΔΕ) περιλαμβάνει το ΒΔ τμήμα της Πελοποννήσου και τη Δυτική Στερεά Ελλάδα, έχοντας συνολική έκταση 11.350km² και πληθυσμό 679.796 κατοίκους (ΕΛΣΤΑΤ, 2011). Η ΠΔΕ χωρίζεται σε τρεις Περιφερειακές Ενότητες (Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας) και 19 Δήμους, με σημαντικότερες πόλεις της την Πάτρα, το Αίγιο, την Κάτω Αχαΐα, τον Πύργο, την Αμαλιάδα, το Μεσολόγγι, το Αργίνιο και την Ναύπακτο.

Το 45,3% των εκτάσεων της είναι ορεινές, το 25,6% ημιορεινές και το 29,1% πεδινές. Επίσης, έχει εκτεταμένα παράλια, τα οποία βρέχονται από το Ιόνιο Πέλαγος και τους κόλπους του Αμβρακικού, Πατραϊκού και Κορινθιακού. Στην Περιφέρεια καταγράφονται σημεία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και οικολογικής σημασίας που προστατεύονται με βάση εθνικές και διεθνείς περιβαλλοντικές διατάξεις, καθώς και σημαντικότεροι αρχαιολογικοί χώροι, με γνωστότερο όλων τον διεθνούς φήμης αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας. Επιπρόσθετα, η Περιφέρεια αποτελεί την δυτική πύλη της χώρας στο εξωτερικό, μέσω του λιμανιού της Πάτρας και της ακτοπολιτικής σύνδεσης με την Ιταλία.

Η περιοχή εμφανίζει στοιχεία μείωσης του πληθυσμού και γήρανσής του, ενώ το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι χαμηλό και υπολείπεται του εθνικού και ευρωπαϊκού μέσου όρου. Επίσης, η ανεργία κινείται σε υψηλά επίπεδα και πάνω από τον εθνικό και ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η οικονομία της Περιφέρειας στηρίζεται σημαντικά στον πρωτογενή τομέα, σε έναν αξιοσημείωτο δευτερογενή και έναν ισχυρό τριτογενή. Ο πρωτογενής περιλαμβάνει κυρίως τη γεωργία και την κτηνοτροφία με χαμηλά επίπεδα σχετικής παραγωγικότητας. Ο δευτερογενής τομέας βασίζεται στον κατασκευαστικό κλάδο και σε βιομηχανίες έντασης εργασίας με ικανοποιητικά επίπεδα σχετικής παραγωγικότητας. Ο τριτογενής τομέας παρουσιάζει επίσης ικανοποιητικά επίπεδα παραγωγικότητας, εστιάζοντας στον τομέα των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών, καθώς και τις διοικητικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες. Ο τριτογενής τομέας αποτελεί πεδίο που παρουσιάζει περαιτέρω δυναμική ισχυρής ανάπτυξης.

5.1 Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας

Η Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας (Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας) βρίσκεται στο δυτικό μέρος της Στερεάς Ελλάδας και αποτελεί την μεγαλύτερη Περιφερειακή Ενότητα της Ελλάδας σε έκταση. Πρωτεύουσα του νομού είναι το Μεσολόγγι και μεγαλύτερη πόλη και οικονομικό κέντρο το Αργίνιο. Άλλες σημαντικές πόλεις είναι η Ναύπακτος, το Αιτωλικό, η Αμφιλοχία, η Βόνιτσα, ο Αστακός και το Θέρμο. Η περιοχή είναι συνδεδεμένη από το 2004 με την Πελοπόννησο, μέσω της Γέφυρας Ρίου - Αντιρρίου, ενώ συνεχίζει να λειτουργεί, στην ίδια περιοχή, η σύνδεση με πορθμείο. Επίσης, στο βορειοδυτικό άκρο της συνδέεται με πλωτή γέφυρα με το νησί της Λευκάδας, ενώ μέσω της υποθαλάσσιας σήραγγας Πρέβεζας - Ακτίου συνδέεται με την Περιφερειακή Ενότητα Πρέβεζας.

Οι Περιφερειακές Ενότητες με τις οποίες συνορεύει είναι της Λευκάδας στα δυτικά, της Άρτας, της Πρέβεζας και της Καρδίτσας στα βόρεια, της Ευρυτανίας στα βορειοανατολικά, της Φωκίδας στα ανατολικά και της Αχαΐας στα νότια. Τα σημαντικότερα λιμάνια του νομού είναι τα λιμάνια του Αστακού, του Μεσολογγίου και της Αμφιλοχίας.

Η Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας αποτελείται από επτά (7) Δήμους (Ι.Π. Μεσολογγίου, Αγρινίου, Ναυπακτίας, Θέρμου, Ξηρομέρου, Ακτίου – Βόνιτσας και Αμφιλοχίας), έχει έκταση 5.423km² και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 191.727 κατοίκους. Τα νοτιοδυτικά παράλια της χαρακτηρίζονται απ' την παρουσία λιμνοθαλασσών, με γνωστότερες αυτές του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού. Ο κυριότερος ποταμός είναι ο Αχελώος, που αποτελεί το φυσικό όριο ανάμεσα στην Αιτωλία και την Ακαρνανία, ενώ άλλοι αξιόλογοι ποταμοί είναι ο Εύηνος και ο Μόρνος. Στην ενδοχώρα του νομού δεσπόζει η Τριχωνίδα, η οποία είναι και η μεγαλύτερη λίμνη της Ελλάδας (96 τ.χλμ.). Στο νομό υπάρχουν επίσης οι λίμνες: Αμβρακία, Λυσιμαχία, Οζερός, Βουλκαριά και οι τεχνητές λίμνες Καστρακίου, Κρεμαστών και Στράτου. Τα βουνά της Αιτωλοακαρνανίας περιλαμβάνουν το Παναιτωλικό, που είναι το ψηλότερο βουνό του νομού (1.924 μ.) στα βορειοανατολικά, Ακαρνανικά όρη στα δυτικά, τα όρη Βάλτου στα βορειοδυτικά, το όρος Αράκυνθος (Ζυγός) στα νότια, τα όρη Ναυπακτίας γνωστά και ως Κράβαρα στα νοτιοανατολικά. Ανάμεσα στα Ναυπάκτια όρη και το Παναιτωλικό όρος και χωρίς να διακόπτεται ο ορεινός όγκος βρίσκονται τα Όρη Λιδωρικίου.

Το κλίμα της ποικίλει από πολύ θερμά καλοκαίρια, με θερμοκρασίες που συχνά ξεπερνούν τους 40 °C, με πολλή υγρασία, σε ήπιους χειμώνες στις χαμηλού υψομέτρου περιοχές. Κρύοι χειμώνες κυριαρχούν στις ορεινές περιοχές, ενώ σε ακόμη μεγαλύτερα υψόμετρα, χιόνια και κρύος καιρός χαρακτηρίζουν τους χειμερινούς μήνες, ενώ τα καλοκαίρια είναι δροσερά.

Η οικονομία της Π.Ε. είναι κυρίως αγροτοκτηνοτροφική, με μεγάλη παραγωγή κυρίως στις νότιες περιοχές. Είναι μια απ' τις κύριες καπνοπαραγωγικές περιοχές της χώρας, ενώ καλλιεργούνται ακόμη ρύζι, όσπρια, δημητριακά, ελιές. Στα νοτιοδυτικά παράλια λειτουργούν ιχθυοκαλλιέργειες, ενώ υπάρχουν και μεγάλες αλυκές ειδικά στην περιοχή του Μεσολογγίου. Στον τομέα της κτηνοτροφίας ο νομός κατέχει μια από τις υψηλότερες θέσεις στην εγχώρια παραγωγή χοιρινού κρέατος, με σύγχρονες μονάδες στην περιοχή της Βόνιτσας και του Αστακού. Αρκετοί κάτοικοι, των ορεινών περιοχών κυρίως, ασχολούνται με την εκτροφή των αιγοπροβάτων κατά τον παραδοσιακό τρόπο, καθώς στα μέρη αυτά έχει σταματήσει εντελώς η όποια αγροτική δραστηριότητα. Στην Ορεινή Ναυπακτία τα τελευταία χρόνια με Ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις αναπτύσσεται η εκτροφή βοϊδολατών ελευθέρας βοσκής.

Η Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας διαθέτει πληθώρα προστατευόμενων περιοχών. Στο νότο το Δέλτα Αχελώου, η λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου-Αιτωλικού, οι εκβολές Ευήνου, οι νήσοι Εχινάδες και η νήσος Πεταλός είναι προστατευόμενοι βιότοποι του Natura 2000, με κωδικό GR2310001, κατά μία συνολική έκταση 356,41 τ.χλμ. Στο βορρά ο Αμβρακικός κόλπος με το Εθνικό πάρκο, τμήματα του οποίου έχουν οριστεί περιοχές προστασίας της φύσης, με ολόκληρη την ακτή παρυδάτια περιοχή περιβαλλοντικού ελέγχου. Τα Ακαρνανικά Όρη σημαντικά για τα δάση ελάτης και για τα πουλιά (π.χ. τα υπό εξαφάνιση όρνεα), ενώ οι λίμνες του νομού (Οζερός, Αμβρακία, Τριχωνίδα, Λυσιμαχία) περιοχές Natura 2000.

5.1.1 Swot Analysis Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας

Πλεονεκτήματα

S1: Φυσικό περιβάλλον υψηλής αξίας

Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί το σημαντικότερο πλεονέκτημα της περιοχής, παρέχοντας δυνατότητες ανάπτυξης τόσο του τουριστικού όσο και του αγροδιατροφικού τομέα. Το οικοσύστημα της περιοχής συντίθεται από την αρμονική συνύπαρξη ορεινών όγκων (π.χ. Βαράσσοβα, Παναιτωλικό όρος, Αράκυνθος, Ακαρνανικά Όρη, Όρη Βάλτου), πεδιάδων – κάμπων (π.χ. πεδιάδες Ευήνου και Αχελώου), παραθαλάσσιων και παραλιμνοθαλάσσιων περιοχών, Υδατικών πόρων (π.χ. λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου – Αιτωλικού – Κλείσοβας – Θολής - Δίαυλος Β. Κλείσοβας & Παλαιοποτάμου, ποταμοί Ευήνος – Αχελώος - Μόρνος, καθώς και οι παραπόταμοι αυτών, το Δέλτα των ποταμών Ευήνου και Αχελώου, η τεχνητή λίμνη Ευήνου, οι λίμνες Τριχωνίδα – Λυσιμαχία – Οζερός – Βουλκαρία – Σαλτίνη, ο Κορινθιακός κόλπος, ο Πατραϊκός κόλπος, το Ιόνιο πέλαγος, ο Αμβρακικός κόλπος), δασικών πόρων (π.χ. τα ελατοδάση της ορεινής Ναυπακτίας και το δάσος του Φράξου, το οποίο έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο μνημείο της φύσης, τα δάση του Παναιτωλικού - του Αρακύνθου – της περιοχής του Βάλτου), φαραγγιών και μονοπατιών (π.χ. Φαράγγι της Κλεισούρας, το Φαράγγι του Ευήνου, τα μονοπάτια του Σκα, της Άνω Χώρα – Λάλκα, των Εξοδιτών του Μεσολογγίου, το Ε4), περιοχών Natura & Ramsar, πλούσια χλωρίδα και πανίδα (τόσο στο χερσαίο όσο και στο θαλάσσιο περιβάλλον).

Η αρμονική συνύπαρξη των προαναφερόμενων στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος, σε μικρό σχετικά γεωγραφικό χώρο, όπου το ένα συμπληρώνει το άλλο, καταλαμβάνοντας το σύνολο της περιοχής παρέμβασης, έχουν ευνοήσει αφενός την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (αθλητικές-ψυχαγωγικές δραστηριότητες στη φύση, οικοτουρισμός, αγροτουρισμός κλπ), καλύπτοντας τις ανάγκες διαφορετικών ομάδων στόχου επισκεπτών και αφετέρου την δραστηριοποίηση των κατοίκων στον αγροτικό και αλιευτικό τομέα, παράγοντας υψηλής αξίας προϊόντα, ορισμένα εκ των οποίων έχουν χαρακτηριστεί και ως προϊόντα ΠΟΠ.

S2: Πλούσια πολιτιστική κληρονομιά

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί, επίσης, ισχυρό πλεονέκτημα της περιοχής παρέμβασης. Στην περιοχή συντελέστηκαν ιστορικά γεγονότα με ευρωπαϊκή και διεθνή σημασία, όπως η Ναυμαχία της Ναυπάκτου και η Έξοδος του Μεσολογγίου, με τις τιμητικές εκδηλώσεις για τα προαναφερόμενα γεγονότα να έχουν διεθνή διάσταση. Επίσης, στην περιοχή συναντώνται σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι, όπως τα αρχαία θέατρα της Μακύνειας, της Πλευρώνας, των Οινιαδών και του Στράτου, το Ηρώο της Καλυδώνας, το Κάστρο της Ναυπάκτου, το Κάστρο του Αντιρρίου, η αρχαία πόλη Αλίκυρνα, η αρχαία Αιτωλική Χαλκίδα, η Ακρόπολη Θεστιάων, ο Αρχαίος Θέρμος, το Σπήλαιο Κύκλωπα, οι ναοί Ταξιαρχών και Κοιμήσεως Θεοτόκου (σ.σ. έχουν χαρακτηριστεί ως αρχαιολογικοί χώροι). Επίσης, συναντώνται ιστορικής αξίας κτίρια (π.χ. οι οικίες του Λόρδου Βύρωνα και του Κωστή Παλαμά, η οικία του Τρικούπη, η οικία Τζαβέλα, η οικία Μπότσαρη), η ιστορική πύλη και ο κήπος των Ηρώων στην Ι.Π. Μεσολογγίου, κ.α. Επιπλέον, συναντώνται το Μουσείο Ιστορίας & Τέχνης (Πινακοθήκη) στην Ι.Π. Μεσολογγίου, το Μουσείο Χαρακτικής «Βάσως Κατράκη» στο Αιτωλικό, λαογραφικά μουσεία, τα μουσεία των οικογενειών Τρικούπη και Παλαμά κ.α. Επιπρόσθετα, στην περιοχή συναντάται η έδρα η της Αιτωλικής Συμπολιτείας.

Γενικά η περιοχή διαθέτει σημαντικούς πολιτιστικούς χώρους και σημαντική άυλη πολιτιστική κληρονομιά, γεγονός που επιτρέπει την προσέλκυση επισκεπτών με ιδιαίτερα τουριστικά και πνευματικά ενδιαφέροντα.

S3: Δυναμικός πρωτογενής τομέας

Ο πρωτογενής τομέας στην περιοχή είναι ιδιαίτερα δυναμικός. Η γεωργία, η κτηνοτροφία, η αλιεία και η ιχθυοκαλλιέργεια αποτελούν βασικές δραστηριότητες του τοπικού παραγωγικού συστήματος, ενώ παράλληλα στην περιοχή πραγματοποιείται εξόρυξη αλατιού, χαλκιού, άμμου, μαρμάρου, σχιστόλιθου και γύψου, καθώς επίσης και παραγωγή ξυλείας και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, από φωτοβολταϊκά και αιολικά πάρκα. Τα κύρια αγροτικά προϊόντα είναι το λάδι, οι βρώσιμες ελιές, τα εσπεριδοειδή, το καλαμπόκι, το βαμβάκι, το κρέας και τα γαλακτοκομικά, ενώ δυναμική είναι η καλλιέργεια παραγωγής σπαραγγιού. Έντονη είναι, επίσης, η εφαρμογή βιολογικών πρακτικών εκτροφής και καλλιέργειας. Τα κύρια αλιευτικά προϊόντα είναι το χέλι, η βελάντσα, η βούρια, ο κέφαλος, το λαβράκι, η τσιπούρα, η κουτσομούρα, το μυξινάρι, ο σπάρος, ο σαργός, ο βακαλάος, το παλαμίδι, η γόπα, το μπαρμπούνι, η σκορπίνα, ο γαύρος και η σαρδέλα. Επίσης, στην περιοχή χρησιμοποιούνται παραδοσιακές τεχνικές αλίευσης (βολκοί, πυροφάνι, σταφνοκάρι κλπ), ενώ ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αποτελούν τα φυσικά διβάρια (ιχθυοτροφεία), στα υφάλμυρα νερά της λιμνοθάλασσας. Η ιχθυοκαλλιέργεια καλύπτει το 25% της εθνικής παραγωγής και το 12,5% της ευρωπαϊκής παραγωγής τσιπούρας και λαβρακίου. Επιπλέον, στην περιοχή παράγεται το 90% του πρωτογενούς αλατιού της εγχώριας παραγωγής. Ο πρωτογενής τομέας καλύπτει μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων, καθιστώντας την περιοχή ιδιαίτερα παραγωγική. Ο βαθμός επίλυσης των προβλημάτων, στην μεταποίηση και εμπορία των παραγόμενων προϊόντων του πρωτογενούς τομέα, θα αναδείξει την πραγματική θέση του τομέα στο τοπικό παραγωγικό σύστημα.

S4: Εφαρμογή βιολογικών πρακτικών καλλιέργειας & εκτροφής και παραγωγή προϊόντων ΠΟΠ

Η Περιφερειακή Ενότητα Αιτωλοακαρνανίας κατέχει εξέχουσα θέση στην εφαρμογή βιολογικών πρακτικών καλλιέργειας και εκτροφής. Τα κύρια βιολογικά προϊόντα είναι η μηδική, τα δημητριακά, οι ελιές (ελαιοποιήσιμες και επιτραπέζιες), τα εσπεριδοειδή, το κρέας, το γάλα και το τυρί. Οι βιολογικά παραγόμενες επιτραπέζιες ελιές συσκευάζονται και εξάγονται, ενώ τα εσπεριδοειδή εξάγονται σε ποσοστό 70%. Τα προϊόντα της περιοχής, που έχουν χαρακτηριστεί ως προϊόντα ΠΟΠ, είναι η φέτα, η κεφαλογραβιέρα και το αυγοτάραχο. Η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων (βιολογικών και ΠΟΠ) διευκολύνει την διάθεση των προϊόντων στην αγορά και ιδιαίτερα στο εξωτερικό.

S5: Ποικιλία δραστηριοτήτων ειδικών μορφών τουρισμού

Στην περιοχή παρατηρείται μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων ειδικών μορφών τουρισμού, ως απόρροια των δυνατοτήτων που παρέχει το φυσικό περιβάλλον. Οι αθλητικές/ψυχαγωγικές δραστηριότητες στη φύση αποτελούν βασική συνιστώσα του τοπικού τουριστικού προϊόντος. Ειδικότερα, αναπτύσσονται δραστηριότητες όπως rafting, canoe-kayak, mountain bike, rappel, αναρρίχηση, τοξοβολία, υπασία, πεζοπορία, flying fox, canoe-kayak ήρεμων νερών, kitesurf, αλεξίπτωτο πλάγιας, bird watching, καταδύσεις κλπ. Η ζήτηση αυξάνει συνεχώς για δραστηριότητες ειδικών μορφών τουρισμού, με όλο και περισσότερες επιχειρηματικές δραστηριότητες και συνεργασίες να αναπτύσσονται γύρω από αυτό το κομμάτι του τουριστικού τομέα.

S6: Ευνοϊκά κλιματικά χαρακτηριστικά

Το κλίμα της περιοχής είναι εύκρατο μεσογειακό, με ήπιο χειμώνα, δροσερό καλοκαίρι και μεγάλη ηλιοφάνεια. Λιγότερο ήπιοι χειμώνες κυριαρχούν στις ορεινές περιοχές, με χιόνια και χαμηλές θερμοκρασίες, που χαρακτηρίζουν τους χειμερινούς μήνες. Στα μεγαλύτερα υψόμετρα οι καλοκαιρινοί μήνες είναι δροσεροί. Το κλίμα της περιοχής ευνοεί την ανάπτυξη αφενός του τουριστικού τομέα, τόσο στις πεδινές – παραθαλάσσιες περιοχές όσο και στις ορεινές και αφετέρου του αγροτικού τομέα στις πεδινές – παραθαλάσσιες περιοχές.

S7: Σημαντικά εδαφολογικά στοιχεία

Στην περιοχή υπάρχουν αποθέματα βωξίτη και γύψου. Επίσης, στην περιοχή υπάρχει βεβαιωμένο γεωθερμικό πεδίο (Ρίζα Αντιρρίου), περιοχές λουτροθεραπείας (Λουτρά Στάχτης, Αγραπιδόκαμπου, Μυρτιάς, Χέλοβας, Κρεμαστών, Τρύφου) και περιοχές πηλοθεραπείας (Κλείσοβα Μεσολογγίου, Αγία Τριάδα Αιτωλικού, Φοινικιά Αιτωλικού και Ρεμπάκια Αιτωλικού). Η αξιοποίηση των σημαντικών εδαφολογικών στοιχείων της περιοχής δύναται να ενισχύσει την επιχειρηματική δραστηριότητα και την επισκεψιμότητα.

S8: Πλεονεκτική γεωγραφική θέση

Η περιοχή παρέμβασης βρίσκεται σε πλεονεκτική γεωγραφική θέση, λόγω των μεγάλων οδικών αξόνων (Ολυμπία οδός, Ιόνια οδός) που κατασκευάστηκαν τα τελευταία χρόνια. Επίσης, γειτνιάζει με το 3ο μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας (την Πάτρα), βρίσκεται εντός του αρχαιολογικού τριγώνου Αρχαία Ολυμπία – Δελφοί - Δωδώνη, συνδέεται οδικώς (Γέφυρα Χ. Τρικούπης) και ακτοπλοϊκώς (Ρίο – Αντίρριο) με την Πελοπόννησο, γειτνιάζει με τα Ιόνια νησιά, συνδέεται ακτοπλοϊκώς με την Κεφαλλονιά και την Ιθάκη και βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο, τον Πατραϊκό κόλπο, το Ιόνιο Πέλαγος και τον Αμβρακικό κόλπο. Επιπλέον, εξυπηρετείται από τα εμπορικά λιμάνια της Πάτρας και της Ηγουμενίτσας, καθώς και από τα αεροδρόμια του Αράξου και του Ακταίου. Επιπρόσθετα, διαθέτει εμπορικά λιμάνια (Μεσολογγίου, Πλατυγιαλίου, Αμφιλοχίας) από τα οποία διακινούνται εμπορεύματα και επιβατικούς λιμένες (Πορθμείο Ρίου – Αντιρρίου και Αστακός), όπου μετακινούνται επιβάτες προς την Πελοπόννησο και την Κεφαλλονιά – Ιθάκη.

Αδυναμίες

W1: Δημογραφικό πρόβλημα και χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης

Το δημογραφικό πρόβλημα της περιοχής έγκειται κυρίως στην αρνητική ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού και στην τάση μείωσής του. Η περιοχή παρουσιάζει πρόβλημα ανανέωσης της ηλικιακής διάρθρωσης του πληθυσμού, γεγονός που οφείλεται κυρίως στην εγκατάλειψη των παραδοσιακών παραγωγικών δραστηριοτήτων (γεωργία, κτηνοτροφία), στην μετανάστευση στα αστικά κέντρα, για αναζήτηση θέσεων εργασίας και στις δυσμενείς συνθήκες επιβίωσης, που δημιούργησε η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών στη χώρα. Η γειτνίαση με το τρίτο μεγαλύτερο αστικό κέντρο της χώρας, την Πάτρα, αφενός ευνοεί τη μετανάστευση του τοπικού πληθυσμού, αφετέρου αποτελεί ευκαιρία επιστροφής στην περιοχή, μέσα από την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, λόγω της μικρής και σχετικά ασήμαντης απόστασης. Επιπρόσθετα, η περιοχή παρουσιάζει χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, σχετικά με το εθνικό επίπεδο εκπαίδευσης, γεγονός που συνδέεται με το πρόβλημα ανανέωσης

της ηλικιακής διάρθρωσης του πληθυσμού και συνεπάγεται ότι οι νέοι και οι νέες, μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους, κατά κανόνα εγκαταλείπουν την περιοχή και προτιμούν την διαμονή τους στα μεγάλα αστικά κέντρα.

W2: Χαμηλός βαθμός μεταποίησης αγροτικών και αλιευτικών προϊόντων

Η περιοχή παρουσιάζει υστέρηση στην μεταποίηση (και κατ' επέκταση στην εμπορία) των παραγόμενων αγροτικών και αλιευτικών προϊόντων. Σημαντικές ποσότητες μεταποιοούνται/τυποποιούνται σε άλλες περιοχές της χώρας ή διατίθενται χύμα στην τοπική κυρίως αγορά. Το πρόβλημα είναι εντονότερο αναφορικά με τα βιολογικά παραγόμενα ή εκτρεφόμενα αγροτικά προϊόντα, σημαντικό ποσοστό των οποίων διακινούνται στην αγορά ως συμβατικά προϊόντα. Η δημιουργία μονάδων μεταποίησης αγροτικών και αλιευτικών προϊόντων είναι αναγκαία για την αύξηση του βαθμού μεταποίησής τους και θα αποδώσει προστιθέμενη αξία τόσο στα προϊόντα όσο και στην περιοχή.

W3: Χαμηλός βαθμός χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για ίδια κατανάλωση και προβληματική διαχείριση αποβλήτων από τις μεταποιητικές μονάδες

Η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για ίδια κατανάλωση από τις μεταποιητικές μονάδες είναι ιδιαίτερα χαμηλή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το αυξημένο κόστος παραγωγής και τη μειωμένη ανταγωνιστικότητα των προϊόντων. Επίσης, παρουσιάζονται σοβαρά προβλήματα, με αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον, από την υφιστάμενη διαχείριση των αποβλήτων από τις μεταποιητικές μονάδες και ιδιαίτερα των ελαιοτριβείων. Επομένως, είναι αναγκαία η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τοπικών προϊόντων και επιχειρήσεων, καθώς και η εγκατάσταση αποτελεσματικών συστημάτων διαχείρισης αποβλήτων, για την προστασία του περιβάλλοντος.

W4: Ελλιπής αξιοποίηση σημαντικών εδαφολογικών στοιχείων

Παρότι η περιοχή διαθέτει βεβαιωμένο γεωθερμικό πεδίο και περιοχές για ιαματική λουτροθεραπεία και πηλοθεραπεία, εντούτοις οι δυνατότητες αυτές δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς. Παράλληλα, σχεδόν ανύπαρκτες είναι οι υποδομές στις περιοχές που πραγματοποιείται ιαματική λουτροθεραπεία, με αποτέλεσμα η σχετική δραστηριότητα να αποδίδει ελάχιστα στην οικονομία της περιοχής.

W5: Προβλήματα σε βασικές υποδομές για τον τοπικό πληθυσμό

Σημαντικά είναι τα προβλήματα που καταγράφονται σε βασικές υποδομές για τον τοπικό πληθυσμό, όπως αθλητικοί χώροι, σχολεία, κέντρα υγείας, αγροτικά ιατρεία, λοιπές κοινωνικές υποδομές (π.χ. εραγστήρια ΑμΕΑ, παιδικοί σταθμοί). Η αδυναμία των δήμων και της κεντρικής διοίκησης να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις συντήρησης και βελτίωσης βασικών υποδομών για την άθληση, την ψυχαγωγία, την εκπαίδευση και την υγεία των κατοίκων, μειώνει την ποιότητα ζωής του τοπικού πληθυσμού και αυξάνει το κόστος διαβίωσης, καθώς και τις πιθανότητες μετανάστευσής του σε άλλες περιοχές. Επίσης, σοβαρά προβλήματα παρουσιάζει το τοπικό οδικό δίκτυο, ενώ και οι υφιστάμενες αλιευτικές λιμενικές υποδομές χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης και αναβάθμισης για τη διευκόλυνση των αλιέων στην άσκηση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Επιπλέον, αποτελεί κοινή παραδοχή ότι οι υφιστάμενες αλιευτικές λιμενικές υποδομές δεν επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών των αλιέων της περιοχής.

W6. Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων τουριστικού τομέα

Η περιοχή διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα αναφορικά με τις ειδικές μορφές τουρισμού και τον πολιτιστικό τουρισμό. Σημαντικές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες αναπτύσσονται στους εν λόγω τομείς, αλλά ακόμη παραμένουν αναξιοποίητα σημαντικά κομμάτια του τουριστικού τομέα, προκειμένου η περιοχή να αναδειχθεί ως πόλος οικότουριστών, αγροτουριστών και τουριστών του πολιτιστικού τομέα.

W7. Έλλειψη ειδικοτήτων «ξεναγών» αγροτουριστικών και οικότουριστικών δραστηριοτήτων

Η περιοχή παρουσιάζει αυξανόμενη ζήτηση για αγροτουριστικές και οικότουριστικές δραστηριότητες, ωστόσο παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού για την πραγματοποίηση σχετικών δραστηριοτήτων, με την απαιτούμενη ποιότητα και ασφάλεια. Οι εν λόγω δραστηριότητες απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις τόσο στο αντικείμενο της δραστηριότητας όσο και αναφορικά με το ευρύτερο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής, προκειμένου ο επισκέπτης να γνωρίσει τον τόπο και να βιώσει την καθημερινότητα της τοπικής κοινωνίας.

W8. Έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Στην περιοχή παρατηρείται έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, η οποία αφενός διευκολύνει την ενεργοποίηση και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού (π.χ. γυναίκες, ΑμεΑ), αφετέρου δύναται να συμβάλει στην ικανοποίηση διαφόρων αναγκών (π.χ. φύλαξη ανηλίκων, φροντίδα ηλικιωμένων, διαμόρφωση δικτύων διανομής αγροτικών προϊόντων). Η έλλειψη λειτουργίας μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του τομέα στην περιοχή και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και βιωσιμότητας των υφιστάμενων κοινωνικών επιχειρήσεων.

W9. Ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός

Η περιοχή παρουσιάζει υψηλά ποσοστά ανεργίας και είναι εμφανής ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού για κοινωνικές ομάδες όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, οι κάτοικοι ορεινών περιοχών, τα άτομα με αναπηρία, οι νέοι έως 29 ετών, οι γυναίκες και τα άτομα με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.

W10. Δυσκολία πρόσβασης των φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας σε χρηματοδοτήσεις, καθώς και ελλιπής εξειδίκευση των μελών και των εργαζομένων τους

Οι φορείς της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας αντιμετωπίζουν δυσκολία πρόσβασης σε χρηματοδοτήσεις, είτε αυτές προέρχονται από το τραπεζικό σύστημα είτε από ευρωπαϊκά προγράμματα. Μέρος της δυσκολίας έγκειται στην ελλιπή εξειδίκευση των μελών και των εργαζομένων των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, γεγονός που συνεπάγεται την ανάγκη ενδυνάμωσης των δεξιοτήτων τους.

Ευκαιρίες

Ο1: Ευνοϊκό θεσμικό περιβάλλον για ειδικές μορφές τουρισμού και πολυλειτουργικά αγροκτήματα

Το θεσμικό πλαίσιο για την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού είναι απλό και ευνοϊκό, ενώ συνεχώς εξελίσσεται, βελτιώνεται και συμπληρώνεται. Οι ειδικές μορφές τουρισμού αναπτύσσονται ραγδαία και πολυθεματικά τα τελευταία χρόνια στην περιοχή, αποτελώντας το βασικό χαρακτηριστικό του τοπικού τουριστικού προϊόντος. Με τον Ν. 4235/2014 (άρθρο 52) θεσμοθετήθηκαν και τα πολυλειτουργικά αγροκτήματα, τα οποία αναδεικνύουν τον παραδοσιακό τρόπο ζωής της αγροτικής οικογένειας και ενισχύουν τη σύνδεση του αγροτικού με τον τουριστικό τομέα. Η περιοχή διαθέτει τις προϋποθέσεις (αγροτική παραγωγή, περιβάλλον, πολιτισμός) για τη βιώσιμη ανάπτυξη πολυλειτουργικών αγροκτημάτων. Το ευνοϊκό θεσμικό περιβάλλον αναμένεται να ενισχύσει ακόμη περισσότερο την ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού και τη λειτουργία πολυλειτουργικών αγροκτημάτων.

Ο2. Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)

Σημαντική ευκαιρία για την ενίσχυση της επιχειρηματικής συνεργασίας στην περιοχή αποτελούν οι νομοθετικές πρωτοβουλίες αναφορικά με τις συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας. Ειδικότερα, η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ν. 4430/2016) παρέχει νέες ευκαιρίες για την κοινωνική διεύρυνση της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας με τη δημιουργία «κοινωνικά προσανατολισμένης επιχειρηματικότητας», αυξάνοντας ταυτόχρονα τις δυνατότητες απασχόλησης για άτομα που προέρχονται από τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Ο νέος αυτός θεσμός μπορεί να αξιοποιηθεί ως εναλλακτική προοπτική επιχειρηματικότητας και απασχόλησης στην περιοχή. Επίσης, με το ν.4384/2016 «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις» βελτιώθηκε το θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τις ομάδες παραγωγών, περιέχοντας βασικές διατάξεις-αλλαγές που αφορούν στη μείωση του ελάχιστου αριθμού μελών για τη σύσταση συνεταιρισμών, ενώ παράλληλα απλοποιούν και διευκολύνουν τη διαδικασία σύστασης.

Ο3. Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων

Οι διεθνείς τάσεις στον τουρισμό προάγουν τις βιωματικές δραστηριότητες και αυξάνουν την ζήτηση για συμμετοχή σε αγροτουριστικές και οικοτουριστικές δραστηριότητες, τις οποίες η περιοχή προσφέρει και δύναται να αναπτύξει περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη ενδογενή της στοιχεία, όπως ο δυναμικός πρωτογενής τομέας, το οικοσύστημα που διαθέτει και τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί σε αυτούς τους τομείς ή σε συναφείς τομείς (π.χ. ορεινός τουρισμός).

Ο4. Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας

Τα τελευταία χρόνια σε αρκετές αγορές, κυρίως του εξωτερικού αλλά σε κάποιο βαθμό και της Ελλάδας, παρατηρείται αυξημένο καταναλωτικό ενδιαφέρον για τα τοπικά ποιοτικά προϊόντα διατροφής, αλλά και τα προϊόντα με περιβαλλοντική αξία (βιολογικά προϊόντα). Η σταδιακή στροφή των καταναλωτικών προτιμήσεων, σε συνδυασμό με τη θεσμοθέτηση ενός ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου για την προστασία και ανάδειξη των προϊόντων ποιότητας, διαμορφώνει

ευνοϊκές συνθήκες για τον αναπροσανατολισμό και την αναδιάρθρωση του πρωτογενούς τομέα με την παραγωγή επώνυμων τοπικών προϊόντων που να αξιοποιούν τα εγγενή συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής.

Ο5: Ύπαρξη τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών φορέων στην ευρύτερη περιοχή

Η ύπαρξη τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών φορέων στην ευρύτερη περιοχή αποτελεί καλή ευκαιρία για μεταφορά τεχνογνωσίας, νέων τεχνολογιών, καινοτομιών και καλών πρακτικών στο τοπικό παραγωγικό σύστημα.

Ο6: Βελτίωση εθνικών οδικών δικτύων

Η ολοκλήρωση κατασκευής της Ιόνιας και της Ολυμπίας οδού έχει βελτιώσει την οδική σύνδεση της περιοχής με μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα, Καλαμάτα, Ιωάννινα, Θεσσαλονίκη), αφενός έχοντας μειώσει τις χρονικές αποστάσεις και αφετέρου έχοντας βελτιώσει την ασφάλεια των μετακινήσεων. Το γεγονός αυτό έχει βελτιώσει την ελκυστικότητα της περιοχής, προσελκύοντας επισκέπτες και αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων, μειώνοντας το κόστος και το χρόνο μεταφοράς τους. Επιπρόσθετα, η περιοχή θα ευνοηθεί περαιτέρω από την αναμενόμενη βελτίωση του οδικού άξονα Αντίρριο – Λαμία.

Ο7. Λειτουργία Ομάδων Τοπικής Δράσης

Στην περιοχή λειτουργούν επιτυχημένα δυο (2) Ομάδες Τοπικής Δράσης (Αιτωλική Αναπτυξιακή και Τριχωνίδα Αναπτυξιακή), οι οποίες αφενός διαθέτουν εγκατεστημένες εταιρικές σχέσεις με τους τοπικούς φορείς και το τοπικό παραγωγικό σύστημα, αφετέρου διαθέτουν τεχνογνωσία και πολύχρονη εμπειρία στην προώθηση, υποστήριξη και ενίσχυση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, στην κατάρτιση και υλοποίηση τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων, στην δικτύωση επιχειρήσεων και περιοχών, στην ενσωμάτωση καινοτομιών στο τοπικό παραγωγικό σύστημα και στην προσέλκυση πόρων από ευρωπαϊκά προγράμματα. Η σταθερή και επιτυχημένη λειτουργία τους αποτελεί ευκαιρία για την περιοχή, προκειμένου να επιτευχθούν στόχοι κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας. Στο πλαίσιο αυτό, η λειτουργία των Ομάδων Τοπικής Δράσης αποτελεί ευκαιρία και για τον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Απειλές

T1. Συνέχιση υγειονομικής και οικονομικής κρίσης

Η συνέχιση της υγειονομικής κρίσης των τελευταίων ετών και της οικονομικής κρίσης που επέφερε, κυρίως μέσω της αύξησης των τιμών, επιδρά αρνητικά στην ανάπτυξη της περιοχής. Σε αρκετούς τομείς η οικονομική δραστηριότητα έχει περιοριστεί, ενώ η δανειοδότηση έχει καταστεί σχεδόν αδύνατη και παράλληλα έχει αυξηθεί η φορολογία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των εισοδημάτων και την πρόκληση ανασφάλειας ως προς την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επιπρόσθετα, ελλοχεύει κίνδυνος περιορισμού της αύξησης της επισκεψιμότητας της περιοχής, ιδιαίτερα όσον αφορά τον εσωτερικό τουρισμό.

T2. Κλιματικές αλλαγές και αυξημένος κίνδυνος πυρκαγιών

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται αλλαγές στο κλίμα της περιοχής, όπως και σε όλο τον πλανήτη. Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια τον αυξημένο κίνδυνο πρόκλησης πυρκαγιών, με

καταστροφικά επακόλουθα για το οικοσύστημα, την οικονομική δραστηριότητα της περιοχής, την ανθρώπινη ζωή και τις περιουσίες. Ο κίνδυνος γίνεται ακόμη μεγαλύτερος, εάν αναλογιστούμε τις ελλείψεις και τις αδυναμίες που παρατηρούνται, τόσο στον τομέα της πρόληψης από πυρκαγιές, όσο και στον τομέα της δασοπυρόσβεσης.

T3. Σεισμικότητα

Η Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας βρίσκεται σε μια σεισμικά ενεργή περιοχή, με πλήθος ενεργών ρηγμάτων. Η σεισμικότητα αποτελεί απειλή για την περιοχή, η οποία μπορεί να προκαλέσει καταστροφές με κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες για τους κατοίκους, αλλά και παράλληλα να δημιουργήσει αρνητική εικόνα για την περιοχή, περιορίζοντας το πλήθος των επισκεπτών της.

T4. Υποβάθμιση φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Δυσμενείς επιπτώσεις στα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος μπορεί να προέλθουν από τις διάφορες ανθρωπογενείς δραστηριότητες και τις ελλείψεις που καταγράφονται στην περιοχή. Η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος ωστόσο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με την υποβάθμιση της ποιότητας της αγροτικής παραγωγής, καθώς και με τις επιπτώσεις που αναμένονται στους άλλους οικονομικούς κλάδους που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον, όπως ο τουρισμός και ο πολιτισμός. Η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη (τουριστική, αγροτική, βιομηχανική) στην περιοχή μπορεί να επιδεινώσει την κατάσταση του περιβάλλοντος και να μειώσει την αξία του πόρου αυτού ως αναπτυξιακού μοχλού.

T5. Ερημοποίηση περιοχών

Στην περιοχή υπάρχει υψηλό κίνδυνος για ερημοποίηση περιοχών, ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές που δεν αναπτύσσονται τουριστικές δραστηριότητες. Κατά κανόνα οι νέοι έχουν εγκαταλείψει τις εν λόγω περιοχές, έχοντας αναζητήσει αλλού εργασία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον βίαιο περιορισμό των οικονομικών δραστηριοτήτων στις εν λόγω περιοχές και την σταδιακή ερημοποίησή τους.

Πίνακας 9 Συγκεντρωτικός Πίνακας Swot Analysis Περιφερειακής Ενότητας Αιτωλοακαρνανίας

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ (Strengths)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (Weaknesses)
S1. Φυσικό περιβάλλον υψηλής αξίας S2. Πλούσια πολιτιστική κληρονομιά S3. Δυναμικός πρωτογενής τομέας S4. Εφαρμογή βιολογικών πρακτικών καλλιέργειας & εκτροφής και παραγωγή προϊόντων ΠΟΠ S5. Ποικιλία δραστηριοτήτων ειδικών μορφών τουρισμού S6. Ευνοϊκά κλιματικά χαρακτηριστικά S7. Σημαντικά εδαφολογικά στοιχεία S8. Πλεονεκτική γεωγραφική θέση	W1. Δημογραφικό πρόβλημα και χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης W2. Χαμηλός βαθμός μεταποίησης αγροτικών και αλιευτικών προϊόντων W3. Χαμηλός βαθμός χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για ιδία κατανάλωση και προβληματική διαχείριση αποβλήτων από τις μεταποιητικές μονάδες W4. Ελλιπής αξιοποίηση σημαντικών εδαφολογικών στοιχείων W5. Προβλήματα σε βασικές υποδομές για τον τοπικό πληθυσμό W6. Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων του τουριστικού τομέα W7. Έλλειψη ειδικοτήτων «ξεναγών» αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων W8. Έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας W9. Ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός W10. Δυσκολία πρόσβασης των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας σε χρηματοδοτήσεις, καθώς και ελλιπής εξειδίκευση των μελών και των εργαζομένων τους
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (Opportunities)	ΑΠΕΙΛΕΣ (Threats)
O1. Ευνοϊκό θεσμικό περιβάλλον για ειδικές μορφές τουρισμού και πολυλειτουργικά αγροκτήματα O2. Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις) O3. Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων	T1. Συνέχιση υγειονομικής και οικονομικής κρίσης T2. Κλιματικές αλλαγές και αυξημένος κίνδυνος πυρκαγιών T3. Σεισμικότητα T4. Υποβάθμιση φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος T5. Ερημοποίηση περιοχών

04. Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας

05. Ύπαρξη τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών φορέων στην ευρύτερη περιοχή

06. Βελτίωση εθνικών οδικών δικτύων

07. Λειτουργία Ομάδων Τοπικής Δράσης

5.1.2 Ελπιδοφόροι τομείς/κλάδοι δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρήσεων στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας

Η ανάλυση SWOT της Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας μας κατευθύνει στην επισήμανση των κύριων ελπιδοφόρων τομέων/κλάδων δραστηριοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι είναι αδύνατη η επιτυχής δραστηριοποίηση κοινωνικών επιχειρήσεων σε άλλους τομείς ή κλάδους.

Ειδικότερα, οι τομείς/κλάδοι που πρέπει να δοθεί προτεραιότητα για την δραστηριοποίηση κοινωνικών επιχειρήσεων είναι οι ακόλουθοι:

1. Παροχή υπηρεσιών ειδικών μορφών τουρισμού

Η παροχή υπηρεσιών ειδικών μορφών τουρισμού, συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών «ξεναγών» για αγροτουριστικές και οικοτουριστικές δραστηριότητες απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις και ιδιαίτερη κουλτούρα. Συνήθως η κουλτούρα των ατόμων που είναι ευαίσθητοποιημένοι και ασχολούνται με περιβαλλοντικά, οικοτουριστικά και αγροτουριστικά θέματα ευνοεί την συλλογική επιχειρηματική έκφραση και κατ' επέκταση την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Παράλληλα, η παροχή υπηρεσιών ειδικών μορφών τουρισμού αποτελεί ευνοϊκό πεδίο επιχειρηματικής έκφρασης για την περιοχή αναφοράς, βάσει των εξής στοιχείων της ANALYSIS SWOT: S1 «Φυσικό περιβάλλον υψηλής αξίας», S2 «Πλούσια πολιτιστική κληρονομιά», S3 «Δυναμικός πρωτογενής τομέας», S4 «Εφαρμογή βιολογικών πρακτικών καλλιέργειας & εκτροφής και παραγωγή προϊόντων ΠΟΠ», S5 «Ποικιλία δραστηριοτήτων ειδικών μορφών τουρισμού», W6 «Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων του τουριστικού τομέα», W7 «Έλλειψη ειδικοτήτων «ξεναγών» αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων», O1 «Ευνοϊκό θεσμικό περιβάλλον για ειδικές μορφές τουρισμού και πολυλειτουργικά αγροκτήματα», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)», O3 «Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων» και O4 «Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας».

Επιπρόσθετα, η παροχή υπηρεσιών ειδικών μορφών τουρισμού από ευαίσθητοποιημένους περιβαλλοντικά επιχειρηματίες, με γνώσεις για το φυσικό και πολιτιστικό υπόβαθρο της περιοχής, καθώς και υπό το πρίσμα της συλλογικής,

κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, αποτελεί εγγύηση ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών και δημιουργίας προστιθέμενης αξίας για την περιοχή.

2. Δίκτυα διανομής τοπικών αγροτικών προϊόντων

Η διακίνηση των αγροτικών προϊόντων και ιδιαίτερα των βιολογικά παραγόμενων αγροτικών προϊόντων αποτελεί διαχρονικό πρόβλημα του αγροτικού τομέα, το οποίο κατά κύριο λόγο δύναται να αντιμετωπιστεί μέσα από την συλλογική επιχειρηματική έκφραση των αγροτών (π.χ. αγροτικοί συνεταιρισμοί) ή τοπικών διανομέων (π.χ. με τη μορφή της κοινωνικής επιχείρησης) ή με επιχειρηματική σύμπραξη αγροτών και εν δυνάμει τοπικών διανομέων. Σε κάθε περίπτωση, ο τομέας της διακίνησης των αγροτικών προϊόντων αποτελεί προνομιακό πεδίο για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, υπό την έννοια της ύπαρξης ανάγκης που πρέπει να καλυφθεί, ενώ η ικανοποίηση της ανάγκης μέσω συλλογικής έκφρασης αποτελεί μετά βεβαιότητας την αποτελεσματικότερη πρακτική. Επομένως, ο εν λόγω τομέας και παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζει αποτελεί ελπιδοφόρο πεδίο δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρηματιών. Επιπρόσθετα, ο εν λόγω τομέας συνδέεται με τα ακόλουθα στοιχεία της ANALYSIS SWOT: S3 «Δυναμικός πρωτογενής τομέας», S4 «Εφαρμογή βιολογικών πρακτικών καλλιέργειας & εκτροφής και παραγωγή προϊόντων ΠΟΠ», W2 «Χαμηλός βαθμός μεταποίησης αγροτικών και αλιευτικών προϊόντων», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)» και O4 «Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας».

3. Παραγωγή ποιοτικών αγροτικών προϊόντων

Η παραγωγή ποιοτικών αγροτικών προϊόντων δύναται να αποτελέσει δυναμικό πεδίο για την επιτυχημένη επιχειρηματική έκφραση κοινωνικών επιχειρηματιών, ευάλωτων ή μη ευάλωτων ομάδων πληθυσμού. Απαραίτητες προϋποθέσεις επιτυχίας αποτελούν η γνώση της παραγωγικής διαδικασίας και η διαμόρφωση δικτύων διανομής των αγροτικών προϊόντων υπό πνεύμα κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Ο εν λόγω τομέας συνδέεται με τα ακόλουθα στοιχεία της ANALYSIS SWOT: S3 «Δυναμικός πρωτογενής τομέας», S4 «Εφαρμογή βιολογικών πρακτικών καλλιέργειας & εκτροφής και παραγωγή προϊόντων ΠΟΠ», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)» και O4 «Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας».

4. Διανομή ειδών πρώτης ανάγκης σε ορεινές περιοχές και ευάλωτες ομάδες πληθυσμού

Η διανομή ειδών πρώτης ανάγκης σε ορεινές περιοχές και ευάλωτες ομάδες πληθυσμού δείχνει να αποτελεί ευνοϊκό πεδίο κοινωνικής επιχειρηματικής δραστηριοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη την ερημοποίηση τμημάτων του ορεινού όγκου, το δημογραφικό πρόβλημα της περιοχής και ιδιαίτερα τη γήρανση του πληθυσμού, καθώς και την μεγάλη έκταση της Π.Ε. Η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία μπορεί να ανταποκριθεί καλύτερη από τους συμβατικούς τομείς της αγοράς στην κάλυψη της εν λόγω ανάγκης, διαμορφώνοντας δίκτυα διανομής και εξυπηρέτησης των κατοίκων ορεινών περιοχών και των ευάλωτων ομάδων πληθυσμού. Η εν λόγω δραστηριότητα συνδέεται με τα ακόλουθα

στοιχεία της ANALYSIS SWOT: W1 «Δημογραφικό πρόβλημα και χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)» και T5 «Ερημοποίηση περιοχών».

5.2 Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας

Η Περιφερειακή Ενότητα Αχαΐας (Π.Ε. Αχαΐας) αποτελείται από πέντε (5) Δήμους (Πατρέων, Αιγιαλείας, Δυτικής Αχαΐας, Καλαβρύτων και Ερυμάνθου), έχει έκταση 3.275km² και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 309.694 κατοίκους. Ανατολικά συνορεύει με το νομό Κορινθίας, στα νότια με το νομό Αρκαδίας και στα νοτιοδυτικά με το νομό Ηλείας, ενώ στα βόρεια βρέχεται από τον Πατραϊκό κόλπο και τον Κορινθιακό κόλπο και στα δυτικά από το Ιόνιο Πέλαγος. Από το 2004 συνδέεται μέσω της Γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου με την Στερεά Ελλάδα.

Το έδαφος της Π.Ε. Αχαΐας είναι κατά 60% ορεινό, 24% πεδινό και 16% ημιορεινό, με τους σπουδαιότερους ορεινούς της όγκους να είναι ο Χελμός (2.355 μ.), ο Ερύμανθος (2.224 μ.) και το Παναχαϊκό όρος (1.928 μ.) και τους κυριότερους ποταμούς της να είναι ο Σελινούντας, ο Πείρος, ο Βουραϊκός, ο Γλαύκος ο και ο Κράθις. Στο βορειοδυτικό άκρο της, κοντά στο ακρωτήριο του Αράξου και τα Μαύρα Βουνά (249 μ.), σχηματίζεται ένα δίκτυο λιμνοθαλασσών, με την λιμνοθάλασσα Πάπα, περισσότερο γνωστή και ως λιμνοθάλασσα του Αράξου, την λιμνοθάλασσα του Προκόπου, γνωστότερη ως λιμνοθάλασσα της Καλογριάς και την λιμνοθάλασσα Κοτυχίου, αλλά και την λίμνη Λάμια. Στο ορεινό ανατολικό τμήμα του νομού, και συγκεκριμένα στον Δήμο Αιγιαλείας, υπάρχει η λίμνη Τσιβλού, η οποία βρίσκεται σε υψόμετρο περίπου 710 μέτρων.

Το κλίμα της Π.Ε. Αχαΐας χαρακτηρίζεται κυρίως ως εύκρατο μεσογειακό, αλλά ποικίλει και διαφέρει ανάλογα με το υψόμετρο, την απόσταση από την θάλασσα και διάφορα τοπικά χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Στις παράκτιες περιοχές το κλίμα είναι τυπικό μεσογειακό με ήπιους χειμώνες, πιο υγρούς στα δυτικά και λιγότερο στα ανατολικά και θερμά, ξηρά καλοκαίρια, με κάποιες βροχοπτώσεις στα δυτικά και ελάχιστες στα ανατολικά. Η μέση θερμοκρασία του έτους γι' αυτές τις περιοχές είναι περίπου 17°-18°C. Στα ενδότερα του νομού και όσο ανεβαίνει το υψόμετρο το κλίμα είναι περισσότερο ψυχρό, με δριμύτερους χειμώνες και πιο δροσερά καλοκαίρια, με περισσότερες βροχοπτώσεις κυρίως στα ορεινά, με εξαίρεση τα χαμηλά πεδινά της ενδοχώρας που έχουν πιο θερμά καλοκαίρια απ' ότι οι παράκτιες περιοχές.

Η περιοχή διαθέτει πλούσια ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά, καθώς και υψηλού φυσικού κάλους και οικολογικής αξίας σημεία (Φαράγγι Βουραϊκού, Φαράγγι Σελινούντα, όρος Παναχαϊκό, Δάσος Στροφυλιάς κλπ).

5.2.1 Swot Analysis Περιφερειακής Ενότητας Αχαΐας

Πλεονεκτήματα

S1. Φυσικό περιβάλλον υψηλής φυσικής και οικολογικής αξίας

Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής, δεδομένου ότι διαθέτει ένα σημαντικό, σε μέγεθος και ποικιλομορφία, δυναμικό φυσικών πόρων και ένα μεγάλο αριθμό

προστατευόμενων περιβαλλοντικά περιοχών. Η γεωμορφολογία της περιοχής χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλομορφία και εναλλαγή τοπίου με συνδυασμό εκτεταμένων παραλιακών μετώπων και ορεινών όγκων, ενώ σημαντική ποικιλότητα εμφανίζει και το αγροτικό τοπίο λόγω των διαφορετικών καλλιεργειών, όπως αμπελώνες, ελαιώνες, δημητριακά κ.λ.π.. Επίσης, το ήπιο μεσογειακό κλίμα της περιοχής, με πλούσια ηλιοφάνεια και υψηλό δείκτη βροχοπτώσεων, έχει συντελέσει στη δημιουργία σημαντικών βιοτόπων και φυσικών οικοσυστημάτων. Στην περιοχή απαντώνται πολλά ενδημικά και προστατευόμενα είδη της ελληνικής χλωρίδας και πανίδας, πλούσιοι υδάτινοι πόροι (ποταμοί, λίμνες, λιμνοθάλασσες, πηγές), εκτεταμένα δασικά τοπία και αξιόλογοι φυσικοί σχηματισμοί (καταρράκτες, σπήλαια, φαράγγια). Η παρουσία εννέα (9) Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) που έχουν χαρακτηριστεί ως Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) και πέντε (5) Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) της ορνιθοπανίδας, δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για περιβαλλοντικές και οικοτουριστικές δραστηριότητες. Τα πιο γνωστά οικοσυστήματα της περιοχής είναι η λιμνοθάλασσα της Καλογριάς, το δάσος της Στροφυλιάς, το φαράγγι του Βουραϊκού, το φαράγγι του Σελινούντα, το όρος Παναχαϊκό, με δυο από τα οικοσυστήματα της περιοχής (Λιμνοθάλασσα Καλογριάς / έλος Λάμιας και Αλυκή Αιγίου) να προστατεύονται από τη Συνθήκη Ramsar. Επίσης, στην περιοχή ανήκουν προστατευόμενα δάση και έξι (6) μνημεία της φύσης, καθώς και σημαντικά τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και το Αισθητικό Δάσος του Πανεπιστημίου Πατρών (Χειμάρρων Σελέμνου και Χαράδρου).

Η αρμονική και συμπληρωματική συνύπαρξη διαφορετικών φυσικών στοιχείων, σε μικρό γεωγραφικά χώρο, δίνει στον επισκέπτη πληθώρα επιλογών όλες τις εποχές του χρόνου.

S2. Σημαντικής αξίας και μεγέθους πολιτιστικό απόθεμα

Το πολιτιστικό απόθεμα της περιοχής περιλαμβάνει μνημεία, πολιτιστικές υποδομές και δυναμική πολιτιστική δημιουργία. Ειδικότερα, στην περιοχή συναντάμε αρχαίες πόλεις, θέατρα, μυκηναϊκά νεκροταφεία, μνημεία ιστορικού ενδιαφέροντος, αρχαιολογικούς χώρους, αρχαιολογικά μουσεία, μουσεία ιστορικού ενδιαφέροντος, παραδοσιακούς οικισμούς, μουσεία λαϊκής τέχνης και σημαντικά θρησκευτικά μνημεία (Αρχαία Αιγείρα, Τάφοι Βούντενης, Σπήλαιο Βουραϊκού Ηρακλή, Ι.Μ. Αγίας Λαύρας, Μνημείο Ηρώων Αγωνιστών 1821, Μνημείο Εκτελεσθέντων 1943, Αρχαίο Λουσόι, Αρχαίος Κλείτορας, Τείχος Δυμαίων, Αρχαία Φαρραί, Αρχαιολογικό Μουσείο Αιγίου, Μουσείο Καλαβρυτινού Ολοκαυτώματος, Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Κλειτορίας, Μουσείο Υδροκίνησης Εφταπίτας, Αρχαιολογικό Μουσείο Πατρών, Μουσείο Τύπου, Ι.Ν. Αγίου Ανδρέα Πατρών, Ι.Μ. Μεγάλου Σπηλαίου, Ι.Μ. Ταξιάρχων Αιγίου, Ι.Μ. Αγίου Νικολάου Σπάτων κλπ). Επίσης, στην περιοχή διοργανώνονται σημαντικές πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι οποίες συνδέονται με τον πολιτιστικό πλούτο και την αγροτική παραγωγή.

Γενικά η περιοχή διαθέτει σημαντικούς πολιτιστικούς χώρους και σημαντική άυλη πολιτιστική κληρονομιά, γεγονός που επιτρέπει την προσέλκυση επισκεπτών με ιδιαίτερα τουριστικά και πνευματικά ενδιαφέροντα.

S3. Δυναμικός τριτογενής τομέας & υψηλού επιπέδου ερευνητική δραστηριότητα

Ο τριτογενής τομέας παραγωγής είναι ιδιαίτερα δυναμικός στην Π.Ε. Αχαΐας, γεγονός που συνδέεται και με την ύπαρξη του 3^{ου} μεγαλύτερου αστικού κέντρου της χώρας, το οποίο αποτελεί σημαντικό οικονομικό κέντρο και προφανώς χαρακτηρίζεται από υψηλή συγκέντρωση πληθυσμού, καθώς και από την αναγκαιότητα κάλυψης αστικών αναγκών (διοικητικές υπηρεσίες,

υπηρεσίες φροντίδας ηλικιωμένων, υπηρεσίες φύλαξης παιδιών, υπηρεσίες εκπαίδευσης κλπ). Επιπλέον, η Π.Ε. διαθέτει εξαιρετικά αξιόλογο εύρος επιστημονικών και εκπαιδευτικών υποδομών, με διεθνής αναγνώριση. Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της περιοχής διαθέτουν εξαιρετική ερευνητική και διδακτική εμπειρία και συμμετέχουν με επιτυχία σε ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα, ενώ παράλληλα συνεργάζονται με την επιχειρηματική κοινότητα, με στόχο την εφαρμογή των αποτελεσμάτων της ερευνητικής δραστηριότητας. Μεγάλο τμήμα του ερευνητικού δυναμικού της Περιφέρειας συγκεντρώνεται σε επιστημονικά ινστιτούτα και ερευνητικούς οργανισμούς, όπως το Ινστιτούτο Επιστημών Χημικής Μηχανικής (ΙΤΕ/ΙΕΧΜΗ), το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων (ΙΤΥΕ), το Ινστιτούτο Βιομηχανικών Συστημάτων (ΙΝΒΙΣ), το Ινστιτούτο Προστασίας Φυτών Πάτρας ΕΘΙΑΓΕ και το Επιστημονικό Πάρκο Πατρών Α.Ε.

Η σημαντική ερευνητική και εκπαιδευτική δραστηριότητα της περιοχής αποτελεί εξαιρετικό συγκριτικό πλεονέκτημα, καθώς μπορεί να υποστηρίξει ενεργά μια σειρά από πρωτοβουλίες και δράσεις στην οικονομία, στον πολιτισμό και στην προστασία του περιβάλλοντος.

54. Παραγωγή αγροδιατροφικών προϊόντων υψηλής ποιότητας & παράδοση στην μεταποιητική δραστηριότητα

Η περιοχή διαθέτει εκτεταμένες πεδινές εκτάσεις, υδάτινους πόρους, ήπιο κλίμα, αγροτική παράδοση, κρίσιμη μάζα προϊόντων για καθετοποίηση – μεταποίηση και ευνοϊκή γεωγραφική θέση για την ανάπτυξη εμπορικών δραστηριοτήτων. Τα προαναφερόμενα στοιχεία συνιστούν ευνοϊκό πλαίσιο συνθηκών για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της αγροτικής παραγωγής και την διάθεση των αγροτικών προϊόντων στην εγχώρια και διεθνή αγορά. Όσον αφορά την φυτική παραγωγή οι πιο δυναμικοί κλάδοι είναι η αμπελοκαλλιέργεια, η ελαιοκαλλιέργεια, η καλλιέργεια πατάτας και νωπών κηπευτικών (ντομάτες, φράουλες, μπιστορικά), η καλλιέργεια εσπεριδοειδών και η καλλιέργεια δημητριακών για παραγωγή καρπού. Όσον αφορά την ζωική παραγωγή, η κτηνοτροφία είναι κυρίως εκτατικής μορφής και αναπτύσσεται κυρίως στα ημιορεινά & ορεινά τμήματα της περιοχής. Η περιοχή είναι ιδιαίτερα από τις σημαντικότερες της χώρας στην παραγωγή γάλακτος, τυριού (μαλακού και σκληρού) και βουτύρου. Τα τελευταία χρόνια αναπτύσσεται σημαντικά και ο κλάδος της μελισσοκομίας. Ιδιαίτερης αναφοράς χρήζει το οινικό προϊόν της περιοχής, καθώς καλλιεργούνται εκλεκτές ποικιλίες οιναμπέλων οι οποίες δίνουν τέσσερις (4) οίνους ΠΟΠ (Πάτρα, Μαυροδάφνη Πατρών, Μοσχάτος Πατρών και Μοσχάτος Ρίου Πατρών) και τρεις (3) οίνους ΠΓΕ (Αχαΐα, πλαγιές Αιγιάλειας και πλαγιές Πετρωτού). Ένα άλλο χαρακτηριστικό προϊόν της περιοχής με δυναμικό εξαγωγικό προσανατολισμό είναι η Κορινθιακή σταφίδα "ΒΟΣΤΙΤΣΑ" ("Vostizza" - προϊόν Π.Ο.Π) ο οποία καλλιεργείται αποκλειστικά στην ημιορεινή και ορεινή περιοχή της Αιγιάλειας και θεωρείται ως η ανώτερη ποιότητα Κορινθιακής Σταφίδας. Επιπρόσθετα, στην περιοχή παρατηρείται τα τελευταία χρόνια σημαντική ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας. Αυτό οφείλεται και στο γεγονός ότι στην περιοχή της Αιγιάλειας είναι εγκατεστημένο ένα από τα παλαιότερα και καλύτερα οργανωμένα προγράμματα βιολογικής γεωργίας, δηλαδή το πρόγραμμα της Παναιγιαλείου Ένωσης Συνεταιρισμών Α.Ε., που ξεκίνησε το 1982.

Η βιομηχανία τροφίμων και ποτών αποτελεί σημαντικό κλάδο, ενώ στην περιοχή λειτουργεί σημαντικός αριθμός βιομηχανικών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων που συνδέονται με την παραγωγή του πρωτογενούς τομέα, όπως ελαιοτριβεία, οινοποιεία, μονάδες παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων, μονάδες μεταποίησης και συσκευασίας πατάτας και

εσπεριδοειδών, εργοστάσια σταφίδας, με ορισμένες εξ' αυτών να είναι εθνικής εμβέλειας. Επίσης, η περιοχή διαθέτει οργανωμένη Βιομηχανική Περιοχή (ΒΙ.ΠΕ. Πατρών) και το Βιοτεχνικό Πάρκο Γλαύκου Πάτρας (ΒΙΟ.ΠΑ.), που παρέχουν δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης του δευτερογενούς τομέα.

S5. Ποικιλία προσφερόμενων τουριστικών προορισμών και υπηρεσιών

Η Π.Ε. Αχαΐας διαθέτει διαφοροποιημένους τουριστικούς πόρους με δυνατότητα προσέλκυσης επισκεπτών όλους τους μήνες του χρόνου, κυρίως λόγω της γεωμορφολογίας της και του φυσικού και πολιτισμικού της πλούτου. Η μεγάλη ακτογραμμή στη βόρεια πλευρά της Π.Ε. Αχαΐας, προσελκύει τους θερινούς μήνες τον κύριο όγκο των επισκεπτών της, ενώ στις ορεινές περιοχές (Δήμος Καλαβρύτων) η τουριστική κίνηση είναι έντονη κατά τους χειμερινούς μήνες, εξαιτίας και της λειτουργίας του Χιονοδρομικού Κέντρου Καλαβρύτων. Όσον αφορά την παράκτια ζώνη, συναντώνται ευπρόσιτες και δημοφιλείς παραλίες, ενώ η ποικιλότητα του τοπίου συμπληρώνεται με την ποικιλία οικοσυστημάτων και οικοτόπων (λιμνοθάλασσες Προκόπου και Καλογριάς, Αλυκές Αιγίου). Επίσης, σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα της περιοχής, αποτελεί η δυνατότητα ελλιμενισμού πλοίων σε 5 λιμάνια (Πάτρα, Ρίο, Ακράτα, Αίγιο, Διακοπτό). Στην περιοχή αναπτύσσεται επίσης καταδυτικός τουρισμός, ενώ το Διακοπτό και το Δρέπανο, έχουν αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια σε ιδανικές τοποθεσίες για όσους ασχολούνται με windsurfing και kitesurfing. Όσον αφορά τους ορεινούς όγκους, εμφανίζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα (λίμνες, φαράγγια, σπήλαια, καταρράκτες, ποικιλότητα οικοσυστημάτων), ενδιαφέροντες οικισμούς, ενώ συνοδεύονται με θρύλους, μύθους, παραδόσεις αλλά και πλούσια ιστορία. Όσον αφορά τις τουριστικές υποδομές, πέρα από το χιονοδρομικό κέντρο των Καλαβρύτων, υπάρχει πληθώρα ειδικών τουριστικών υποδομών οι οποίες μπορούν να στηρίξουν την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων. Αυτές περιλαμβάνουν τον Οδοντωτό Σιδηρόδρομο που διανύει το Φαράγγι του Βουραϊκού, συνδέοντας το Διακοπτό με τα Καλάβρυτα, το σηματοδοτημένο μονοπάτι από το Διακοπτό στο Πλατύνερο, το οποίο αποτελεί τμήμα του Ευρωπαϊκού μονοπατιού πεζοπορίας E4 και τα ορειβατικά καταφύγια του Παναχαϊκού Όρους και της Ζήριας.

Βάσει των προαναφερόμενων, είναι προφανές ότι η περιοχή διαθέτει ποικιλία τουριστικών προορισμών και υπηρεσιών, με τις προοπτικές για τις ειδικές μορφές τουρισμού να είναι ευοίωνες και να δύναται να αποτελέσουν την αιχμή του δόρατος για την προσέλκυση τουριστών καθ' όλη την διάρκεια του έτους.

S6. Γεωγραφική θέση και δυτική πύλη της χώρας στο εξωτερικό

Η Π.Ε. Αχαΐας διαθέτει συγκριτικό γεωπολιτικό πλεονέκτημα, καθότι αποτελεί κόμβο οδικών αξόνων και συνδυασμένων μεταφορών, γεγονός που την αναδεικνύει σε σταυροδρόμι σημαντικών εμπορικών και τουριστικών δρόμων. Ειδικότερα, η Π.Ε. έχει άμεση πρόσβαση στο νησιωτικό σύμπλεγμα του Ιονίου, συνδέεται οδικά με την Αρχαία Ολυμπία, συνδέεται μέσω της Γέφυρας Ρίου – Αντιρρίου με την γεωγραφική περιοχή της Στερεάς Ελλάδας και εν συνεχεία μέσω της Ιονίας και Εγνατίας οδού, με την Ήπειρο, την Μακεδονία και τα Βαλκάνια, συνδέεται οδικά και σιδηροδρομικά με την Αθήνα και το κυριότερο όλων συνδέεται ακτοπλοϊκά με την Ιταλία, αποτελώντας την δυτική πύλη της χώρας στο εξωτερικό. Η σιδηροδρομική σύνδεση με την Αθήνα γίνεται μέσω συνδυασμένης μεταφοράς (τρένο και λεωφορείο του ΟΣΕ), καθότι βρίσκεται σε εξέλιξη το έργο της βελτίωσης και αναβάθμισης της εν λόγω σιδηροδρομικής γραμμής.

S7. Δυναμικό αστικό κέντρο – 3^η μεγαλύτερη πόλη της χώρας

Η Π.Ε. Αχαΐας διαθέτει την πόλη της Πάτρας, η οποία αποτελεί δυναμικό αστικό κέντρο και είναι η 3^η μεγαλύτερη πόλη της Πάτρας. Αυτό συνεπάγεται ότι διαθέτει κρίσιμη μάζα πληθυσμού, πολύπλευρη οικονομική δραστηριότητα, καλό επίπεδο υποδομών και υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και εφαρμογής καινοτομιών. Επίσης, ως μεγάλο αστικό κέντρο, έχει αναγκαιότητα κάλυψης σύγχρονων αστικών αναγκών (φροντίδα ηλικιωμένων και παιδιών, εκπαίδευση σε πολλαπλά γνωστικά αντικείμενα, χρήση έξυπνων εφαρμογών για εξοικονόμηση χρόνου κλπ).

Αδυναμίες

W1. Επιβάρυνση φυσικού περιβάλλοντος

Οι φυσικοί πόροι της περιοχής δέχονται σημαντικές περιβαλλοντικές πιέσεις, οι οποίες οφείλονται τόσο σε ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όσο και σε φυσικογενή στοιχεία. Όσον αφορά τις ανθρωπογενείς πιέσεις, το βασικότερο πρόβλημα είναι συγκρούσεις χρήσεων γης, οι οποίες στις τουριστικά αναπτυσσόμενες παραλιακές περιοχές (Ακράτα – Διακοπτό – Αίγιο, Ψαθόπυργος – Ρίο – Πάτρα – Κάτω Αχαΐα) γίνονται σε βάρος της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας και των ευαίσθητων περιβαλλοντικά περιοχών, ενώ αντίστοιχα τα ορεινά οικοσυστήματα δέχονται περιβαλλοντικές πιέσεις που οφείλονται στη βόσκηση, το κυνήγι, την ξύλευση, την τουριστική δραστηριότητα και την αυθαίρετη κατάληψη των εκτάσεων μεταξύ των οικισμών. Όσον αφορά τις φυσικογενείς πιέσεις σημαντικό πρόβλημα δημιουργεί το γεγονός ότι τα ποτάμια της περιοχής παρέμβασης, έχουν τη μορφή χειμάρρων με αποτέλεσμα να προκαλούν καταστροφές ιδίως στις παραλιακές ζώνες όπου εκβάλλουν, καθώς διάβρωση των μαλακών ευδιάβρωτων σχηματισμών και σε πολλές περιπτώσεις κατολισθήσεις.

W2. Δημογραφικό πρόβλημα & Γήρανση πληθυσμού

Στην περιοχή καταγράφονται έντονα προβλήματα στη δημογραφική σύνθεση και εξέλιξη. Ο μόνιμος πληθυσμός της περιοχής μειώνεται και παράλληλα αυξάνεται ο πληθυσμός των ηλικιωμένων στο συνολικό πληθυσμό, δημιουργώντας ένα εκρηκτικό μείγμα για την πρόοδο και την ευημερία της Π.Ε. Η κατάσταση είναι δυσμενέστερη στις ορεινές περιοχές της Π.Ε., οι οποίες επιβαρύνονται και από την εσωτερική μετανάστευση, κυρίως προς το αστικό σύμπλεγμα της Πάτρας.

W3. Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης στις ορεινές και περιαστικές περιοχές

Η μείωση και η γήρανση του πληθυσμού έχουν αντίκτυπο και στο εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού, το οποίο κρίνεται χαμηλό. Το πρόβλημα είναι μεγαλύτερο και δυσοίωνα στις ορεινές περιοχές της Π.Ε., ενώ στους περιαστικούς οικισμούς η εικόνα είναι καλύτερη. Τα προαναφερόμενα αποτελούν ανασταλτικό παράγοντα στην προσπάθεια υιοθέτησης νέων τεχνικών δεξιοτήτων οργάνωσης της επιχειρηματικότητας, προώθησης της καινοτομίας, εξαγωγικού προσανατολισμού και ανάπτυξης συνεργασιών.

W4. Αρνητικές τάσεις στον αγροτικό τομέα

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από μικρού μεγέθους γεωργικές εκμεταλλεύσεις, με τάσεις μείωσης του μέσου μεγέθους εκμεταλλεύσεων (εκμεταλλεύσεις με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση). Ο μικρός κλήρος είναι συνυφασμένος με την χαμηλή παραγωγικότητα των γεωργικών

εκμεταλλεύσεων, καθώς εμποδίζει την επίτευξη οικονομικών κλίμακας και την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών, ενώ η μείωση του μέσου μεγέθους εκμεταλλεύσεων αναδεικνύει τάση εγκατάλειψης της γεωργικής γης. Η συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα αντανακλάται και στον αριθμό των απασχολούμενων ο οποίος για το σύνολο της Π.Ε. Αχαΐας μειώθηκε κατά 32,3% μεταξύ 2001 και 2011. Συγκεκριμένα, σε επίπεδο ΠΕ Αχαΐας η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα παρουσιάζει μείωση από 12,5% το 2001, σε 9,3% το 2011. Επίσης, όσον αφορά τη διάρθρωση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα παρατηρείται μείωση του ποσοστού συμμετοχής των νέων από 15 έως 29 ετών, ενώ το ποσοστό συμμετοχής των ατόμων άνω των 50 ετών αυξάνεται γεγονός που συνεπάγεται τη γήρανση του αγροτικού πληθυσμού. Οι σχετικές τάσεις είναι απόρροια και της αδυναμίας διαμόρφωσης αποτελεσματικών δικτύων διακίνησης των αγροτικών προϊόντων και κυρίως των αγροτικών προϊόντων με προστιθέμενη αξία (π.χ. βιολογικά προϊόντα), που δεν επιτρέπει την αύξηση του εισοδήματος των αγροτών.

W5. Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων αγροδιατροφικού τομέα

Η σημαντική παραγωγή του πρωτογενούς τομέα μπορεί να στηρίξει μεταποιητικές δραστηριότητες και ιδιαίτερα την ανάπτυξη της τυποποίησης και της συσκευασίας αγροτικών προϊόντων για εξαγωγή. Εντούτοις, οι υποδομές μεταποίησης/τυποποίησης είναι σε ορισμένες περιπτώσεις ανεπαρκείς, ενώ οι έως τώρα προσπάθειες κινητοποίησης των παραγωγών ώστε να δημιουργηθούν κάποια επώνυμα προϊόντα και να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία τους ήταν κατά κανόνα αποσπασματικές και βραχύβιες. Η αδυναμία αξιοποίησης των εγγενών συγκριτικών πλεονεκτημάτων του πρωτογενούς τομέα είναι ιδιαίτερα έντονη στον κλάδο του ελαιολάδου, το οποίο μολοντί εξαιρετικής ποιότητας εξάγεται ως επί το πλείστον χύδην, διότι δεν υπάρχουν αρκετές μονάδες τυποποίησης. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι μολοντί η δυναμικότητα των ελαιοτριβείων καλύπτει τις ανάγκες προς έκθλιψη του ελαιοκάρπου οι υφιστάμενες υποδομές έχουν ανάγκη εκσυγχρονισμού, ενώ παρατηρείται έλλειψη επαρκών υποδομών για την παραγωγή βιολογικού ελαιολάδου. Επίσης, σημαντικό μέρος της πατάτας και των κηπευτικών που παράγονται στη Δυτική Αχαΐα πωλούνται χωρίς καμιά τυποποίηση, ενώ η ανεπάρκεια σε αποθηκευτικούς χώρους-ψυγεία έχει ως αποτέλεσμα σημαντικές διακυμάνσεις των τιμών. Όσον αφορά το οινικό προϊόν η φύτευση ξενικών ποικιλιών αμπέλου έχει οδηγήσει σε μείωση αξιόλογων ποιοτικά γηγενών ποικιλιών. Παράλληλα, οι προσπάθειες των αμπελουργών να αυξήσουν τις στρεμματικές αποδόσεις της αμπελοκαλλιέργειας οδήγησαν σε υποβάθμιση της ποιότητας των τοπικών ποικιλιών, ενώ η μη δυνατότητα προσφοράς ποιοτικής πρώτης ύλης των αμπελώνων για οίνους ξηρούς έχει αναγκάσει τους οινοποιούς της περιοχής να χρησιμοποιούν και σταφύλια από άλλες περιοχές. Επιπλέον, παρά τη σημαντική βελτίωση των υποδομών μεταφοράς, ο τομέας προώθησης των προϊόντων παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα. Προς το παρόν δεν υπάρχει οργανωμένο δίκτυο προώθησης, με αποτέλεσμα το προϊόν να γίνεται γνωστό μόνο μέσα από τις μεμονωμένες προσπάθειες των τοπικών επιχειρήσεων της περιοχής. Μια άλλη αδυναμία που χρίζει ιδιαίτερης προσοχής διότι έχει άμεσες αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις στην τοπική παραγωγή είναι η μη επαρκής σύνδεση των χαρακτηριστικών τοπικών προϊόντων της περιοχής, καθώς και του τοπικού οινικού προϊόντος, με τον τομέα του τουρισμού και της εστίασης. Τα τοπικά προϊόντα δεν προβάλλονται επαρκώς και δεν αναδεικνύονται μέσω των τοπικών τουριστικών χώρων (καταλύματα, χώροι εστίασης κλπ.), ενώ δεν αναπτύσσονται θεματικές πρωτοβουλίες επιχειρηματιών για τη σύνδεση των τοπικών προϊόντων με τον τουρισμό (π.χ. εκθετήρια). Αξίζει να επισημανθεί ότι παρά το γεγονός ότι στην περιοχή παρέμβασης

παράγονται εξαιρετικής ποιότητας κρασιά ΠΟΠ και ΠΓΕ, σε πολλά εστιατόρια προσφέρονται κρασιά και τυποποιημένα προϊόντα παραγόμενα σε άλλες περιοχές της χώρας.

W6. Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων τουριστικού τομέα

Οι επιμέρους χωρικές ενότητες της Περιφερειακής Ενότητας προσφέρουν μονοδιάστατα τον κύριο τουριστικό τους πόρο («ήλιος – θάλασσα» στην παράκτια ζώνη, χειμερινός τουρισμός στα ορεινά), χωρίς εμπλουτισμό και διαφοροποίηση που θα μπορούσε να προσελκύσει διαφορετικού προφίλ επισκέπτες. Επίσης, παρά την ύπαρξη σημαντικών φυσικών και πολιτιστικών πόρων δεν έχουν οργανωθεί με συστηματικό τρόπο ο θαλάσσιος, αθλητικός, θρησκευτικός, οικολογικός, ιατρικός και συνεδριακός τουρισμός. Σημαντικές αδυναμίες παρατηρούνται επίσης στους τομείς πληροφόρησης, προβολής και προώθησης των επιμέρους τουριστικών προορισμών. Τα προαναφερόμενα έχουν ως αποτέλεσμα τη μεγάλη εξάρτηση από συγκεκριμένες αγορές επισκεπτών (κυρίως ημεδαπούς), η οποία όμως έχει ως επακόλουθο αφενός την υψηλή εποχικότητα, αφετέρου τη μεγάλη ευαισθησία στην αρνητική οικονομική συγκυρία που βιώνει η ελληνική οικονομία τα τελευταία χρόνια. Επιπλέον, η πλειοψηφία των τουριστικών καταλυμάτων είναι μέτριας κατάταξης με βάση της προδιαγραφές του ΕΟΤ. Τα ανωτέρω συνηγορούν στο ότι υπάρχει ανάγκη ποιοτικής αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού των τουριστικών υποδομών, καθώς και εμπλουτισμού του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος με νέες μορφές εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού.

W7. Έλλειψη ειδικοτήτων «ξεναγών» αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων

Η περιοχή παρουσιάζει αυξανόμενη ζήτηση για αγροτουριστικές και οικοτουριστικές δραστηριότητες, ωστόσο παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού για την πραγματοποίηση σχετικών δραστηριοτήτων, με την απαιτούμενη ποιότητα και ασφάλεια. Οι εν λόγω δραστηριότητες απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις τόσο στο αντικείμενο της δραστηριότητας όσο και αναφορικά με το ευρύτερο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής, προκειμένου ο επισκέπτης να γνωρίσει τον τόπο και να βιώσει την καθημερινότητα της τοπικής κοινωνίας.

W8. Ανεπαρκής ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών ειδικών ομάδων πληθυσμού

Στην περιοχή παρατηρείται ανεπάρκεια στην ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών ειδικών ομάδων πληθυσμού (παιδιά, ηλικιωμένοι, ΑμΕΑ κλπ). Στα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα στο αστικό κέντρο της Πάτρας το εν λόγω φαινόμενο συνδέεται κυρίως με τον σύγχρονο τρόπο διαβίωσης (π.χ. δυσκολία εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής), την συγκέντρωση πληθυσμού και την κουλτούρα των αστικών κέντρων (π.χ. απομόνωση ειδικών ομάδων πληθυσμού), όπου οι υφιστάμενες δομές (σ.σ. δημόσιες ή ιδιωτικές) δεν επαρκούν για να καλύψουν τις συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες. Στην ενδοχώρα της Π.Ε. το εν λόγω φαινόμενο συνδέεται κυρίως με την έλλειψη δομών και ιδιωτικών πρωτοβουλιών για την κάλυψη αντίστοιχων αναγκών. Επιπρόσθετα, η κάλυψη κοινωνικών αναγκών συνδέεται σε υψηλό βαθμό με την παροχή ανασφάλιστης εργασίας, η οποία με την σειρά της επιφέρει μειωμένες εγγυήσεις στην αποφυγή αρνητικών καταστάσεων (π.χ. κλοπές και παραπλάνηση ηλικιωμένων, κακοποίηση ανηλίκων και ΑμΕΑ). Το πεδίο της κάλυψης των κοινωνικών αναγκών αποτελεί προνομιακό πεδίο για την κοινωνική επιχειρηματικότητα, η οποία δύναται να εγγυηθεί την ασφάλεια και την ποιότητα στην παροχή σχετικών υπηρεσιών.

W9. Έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Στην περιοχή παρατηρείται έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, η οποία αφενός διευκολύνει την ενεργοποίηση και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού (π.χ. γυναίκες, ΑμεΑ), αφετέρου δύναται να συμβάλει στην ικανοποίηση διαφόρων αναγκών (π.χ. φύλαξη ανηλίκων, φροντίδα ηλικιωμένων, διαμόρφωση δικτύων διανομής αγροτικών προϊόντων). Η έλλειψη λειτουργίας μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του τομέα στην περιοχή και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και βιωσιμότητας των υφιστάμενων κοινωνικών επιχειρήσεων.

W10. Ανεπάρκεια βασικών υποδομών (μεταφορές, ενέργεια, δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης)

Παρά τα σημαντικά έργα που έχουν λάβει χώρα τα τελευταία χρόνια για τη βελτίωση των υποδομών στην περιοχή, συνεχίζουν να παρατηρούνται ανεπάρκειες και ελλείψεις στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας και των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης. Όσον αφορά τις μεταφορές, παρουσιάζονται προβλήματα στο επαρχιακό οδικό δίκτυο, κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, (ελλείψεις ασφαλτοστρωμένων δρόμων που να συνδέουν ορισμένα ορεινά χωριά με τα κεφαλοχώρια ή τις πόλεις, μέτρια βατότητα δρόμων, χαμηλό επίπεδο οδικής ασφάλειας), ενώ η σύνδεση του αεροδρομίου του Αράξου με την εθνική οδό κρίνεται ως προβληματική. Επίσης, η παρατεταμένη αναστολή της λειτουργίας του σιδηροδρομικού δικτύου Πύργος-Πάτρα-Κιάτο, λόγω της αδυναμίας ολοκλήρωσης των έργων έχει ως αποτέλεσμα έχει ουσιαστικά αποκόψει την περιοχή παρέμβασης από το σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας. Όσον αφορά τις υποδομές ενέργειας, βασική αδυναμία είναι η μη διείσδυση του φυσικού αερίου, γεγονός που υποδεικνύει ότι η παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμους πόρους είναι σημαντική τόσο για την περιοχή παρέμβασης, όσο και γενικότερα για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Όσον αφορά τη διαχείριση αποβλήτων, μολονότι η κατασκευή μονάδων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων στην Πάτρα, το Αίγιο, τη ΒΙΠΕ Πατρών και την Κάτω Αχαΐα αντιμετώπισε σε κάποιο βαθμό τα μεγάλα προβλήματα που υπήρχαν στην περιοχή, εντοπίζονται ακόμη ελλείψεις στο αποχετευτικό σύστημα σε μικρότερους οικισμούς. Όσον αφορά το δίκτυο ύδρευσης, υπάρχουν ακόμη οικισμοί στους οποίους απαιτείται εκσυγχρονισμός του δικτύου (π.χ. αντικατάσταση των αγωγών ύδρευσης) ή ακόμη και οικισμοί οι οποίοι υδροδοτούνται από γεωτρήσεις που χρήζουν ελέγχου ποιότητας του νερού.

W11. Ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός

Η περιοχή παρουσιάζει υψηλά ποσοστά ανεργίας και είναι εμφανής ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού για κοινωνικές ομάδες όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, οι κάτοικοι ορεινών περιοχών, τα άτομα με αναπηρία, οι νέοι έως 29 ετών, οι γυναίκες και τα άτομα με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.

W12. Δυσκολία πρόσβασης των φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας σε χρηματοδοτήσεις, καθώς και ελλιπής εξειδίκευση των μελών και των εργαζομένων τους

Οι φορείς της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας αντιμετωπίζουν δυσκολία πρόσβασης σε χρηματοδοτήσεις, είτε αυτές προέρχονται από το τραπεζικό σύστημα είτε από ευρωπαϊκά προγράμματα. Μέρος της δυσκολίας έγκειται στην ελλιπή εξειδίκευση των μελών και των

εργαζομένων των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, γεγονός που συνεπάγεται την ανάγκη ενδυνάμωσης των δεξιοτήτων τους.

Ευκαιρίες

01. Ολοκλήρωση μεγάλων έργων υποδομών

Τα μεγάλα έργα μεταφορικών υποδομών που ολοκληρώθηκαν τα τελευταία χρόνια ή βρίσκονται σε εξέλιξη στην ευρύτερη περιοχή της Αχαΐας (Ολυμπία Οδός, Ιόνια Οδός, Νέα Σιδηροδρομική Γραμμή Κορίνθου - Πατρών, επέκταση Προαστιακού Σιδηρόδρομου της Πάτρας, Μικρή Περιμετρική Πάτρας, αναβάθμιση αεροδρομίου Αράξου), δημιουργούν ένα νέο αναπτυξιακό περιβάλλον και σημαντικές ευκαιρίες οικονομικής ανάπτυξης. Με την υλοποίηση των μεγάλων αυτών έργων εξασφαλίζεται η άρση της γεωγραφικής απομόνωσης με όλες τις περιοχές της Περιφέρειας, αλλά και με άλλες Περιφέρειες, μειώνονται οι χρόνοι και βελτιώνεται η ασφάλεια των μετακινήσεων, διευκολύνεται η δημιουργία τουριστικού ρεύματος, μειώνεται το κόστος μεταφοράς εμπορευμάτων και κατ' επέκταση ενισχύεται η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων, γεγονός που έχει θετικά πολλαπλασιαστικά οφέλη για τις τοπικές οικονομίες

02. Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)

Σημαντική ευκαιρία για την ενίσχυση της επιχειρηματικής συνεργασίας στην περιοχή αποτελούν οι πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες αναφορικά με τις συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας. Ειδικότερα, η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ν. 4430/2016) παρέχει νέες ευκαιρίες για την κοινωνική διεύρυνση της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας με τη δημιουργία «κοινωνικά προσανατολισμένης επιχειρηματικότητας», αυξάνοντας ταυτόχρονα τις δυνατότητες απασχόλησης για άτομα που προέρχονται από τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Ο νέος αυτός θεσμός μπορεί να αξιοποιηθεί ως εναλλακτική προοπτική επιχειρηματικότητας και απασχόλησης στην περιοχή. Επίσης, με το ν.4384/2016 «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις» βελτιώθηκε το θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τις ομάδες παραγωγών, περιέχοντας βασικές διατάξεις-αλλαγές που αφορούν στη μείωση του ελάχιστου αριθμού μελών για τη σύσταση συνεταιρισμών, ενώ παράλληλα απλοποιούν και διευκολύνουν τη διαδικασία σύστασης.

03. Αύξηση τουριστικών αφίξεων από το εξωτερικό

Η πλεονεκτική γεωγραφική θέση της περιοχής παρέμβασης και η παρουσία του αεροδρομίου του Αράξου και του Λιμανιού της Πάτρας προσδίδουν δυνατότητες αξιοποίησης του αυξανόμενου ρεύματος τουριστών από το εξωτερικό, που παρατηρείται σε εθνικό επίπεδο, ώστε να αντισταθμιστεί η μειωμένη κίνηση από ημεδαπούς επισκέπτες. Επιπλέον, η περιοχή παρέμβασης διαθέτει το πλεονέκτημα της ασφάλειας εξαιτίας του γεγονότος ότι βρίσκεται στα δυτικά της χώρας, μακριά από πιθανές εστίες προβλημάτων που επηρεάζουν αρνητικά τους τουριστικούς επισκέπτες. Προκειμένου να αξιοποιηθεί η συγκεκριμένη δυνατότητα θα πρέπει να υλοποιηθούν πολιτικές που να διαφοροποιούν το τουριστικό προϊόν της περιοχής και να στοχεύουν σε συγκεκριμένες αγορές του εξωτερικού.

04. Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων

Οι διεθνείς τάσεις στον τουρισμό προάγουν τις βιωματικές δραστηριότητες και αυξάνουν την ζήτηση για συμμετοχή σε αγροτουριστικές και οικοτουριστικές δραστηριότητες, τις οποίες η περιοχή δύναται να προσφέρει, λαμβάνοντας υπόψη ενδογενή της στοιχεία, όπως ο δυναμικός πρωτογενής τομέας, το οικοσύστημα που διαθέτει και τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί σε αυτούς τους τομείς ή σε συναφείς τομείς (π.χ. ορεινός τουρισμός).

05. Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας

Τα τελευταία χρόνια σε αρκετές αγορές, κυρίως του εξωτερικού αλλά σε κάποιο βαθμό και της Ελλάδας, παρατηρείται αυξημένο καταναλωτικό ενδιαφέρον για τα τοπικά ποιοτικά προϊόντα διατροφής, αλλά και τα προϊόντα με περιβαλλοντική αξία (βιολογικά προϊόντα). Η σταδιακή στροφή των καταναλωτικών προτιμήσεων, σε συνδυασμό με τη θεσμοθέτηση ενός ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου για την προστασία και ανάδειξη των προϊόντων ποιότητας, διαμορφώνει ευνοϊκές συνθήκες για τον αναπροσανατολισμό και την αναδιάρθρωση του πρωτογενούς τομέα με την παραγωγή επώνυμων τοπικών προϊόντων που να αξιοποιούν τα εγγενή συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής. Ειδικότερα σε ότι αφορά τα βιολογικά προϊόντα επισημαίνεται ότι παρά το γεγονός ότι έχουν προς το παρόν σχετικά μικρή διείσδυση στην ελληνική και τοπική αγορά, εν μέρει λόγω της υψηλής τιμής και ελλιπούς προώθησης, οι συνθήκες για την περαιτέρω ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας στην περιοχή είναι θετικές, αφού εκτός των ευνοϊκών κλιματολογικών και εδαφολογικών συνθηκών υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για επιχειρηματική δραστηριοποίηση στον κλάδο, όχι μόνο από αγρότες αλλά και από κατοίκους αστικών περιοχών ευαισθητοποιημένους σε θέματα περιβάλλοντος. Επίσης θα πρέπει να επισημανθεί ότι, αν και ο βαθμός πιστοποίησης των κτηνοτροφικών μονάδων της περιοχής είναι μικρός, το μεγαλύτερο ποσοστό της παραγωγής γίνεται εκ των πραγμάτων με βιολογικό τρόπο. Όσον αφορά τα προϊόντα γεωγραφικής ένδειξης, η πρώτη σημαντική ευκαιρία που εντοπίζεται στην περιοχή είναι η αύξηση των πιστοποιημένων καλλιεργειών και μεταποιητικών μονάδων κάτι που βέβαια απαιτεί την πραγματοποίηση επενδύσεων για τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων, αλλά και τεχνογνωσία προκειμένου να αντιμετωπιστεί η πολύπλοκη γραφειοκρατική διαδικασία που απαιτείται. Μια δεύτερη ευκαιρία είναι η ένταξη στα μητρώα της Ε.Ε. νέων προϊόντων που έχουν τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά για την ένταξή τους στο μητρώο προϊόντων ΠΟΠ-ΠΓΕ (όπως ενδεικτικά το ελαιόλαδο και γαλακτοκομικά προϊόντα,) και ιδιαίτερα η χρήση της προαιρετικής ένδειξης ποιότητας «προϊόν ορεινής παραγωγής» σύμφωνα με τον Καν. 1151/2012, για χαρακτηριστικά προϊόντα των ορεινών περιοχών (ενδεικτικά αναφέρονται τα γαλακτοκομικά προϊόντα, το ελαιόλαδο, ο οίνος, τα ζυμαρικά, η ροδοζάχαρη), ώστε να αποκτήσουν διεθνή αναγνώριση, να αυξηθεί η εμπορική τους αξία και να δοθεί ώθηση στην εξαγωγική δραστηριότητα της περιοχής.

06: Ύπαρξη τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών φορέων

Η ύπαρξη τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών φορέων στην ευρύτερη περιοχή αποτελεί καλή ευκαιρία για μεταφορά τεχνογνωσίας, νέων τεχνολογιών, καινοτομιών και καλών πρακτικών στο τοπικό παραγωγικό σύστημα.

07. Λειτουργία Ομάδας Τοπικής Δράσης

Στην περιοχή λειτουργεί επιτυχημένα μια (1) Ομάδα Τοπικής Δράσης (Αναπτυξιακή Αχαΐας), η οποία αφενός διαθέτει εγκατεστημένες εταιρικές σχέσεις με τους τοπικούς φορείς και το τοπικό

παραγωγικό σύστημα, αφετέρου διαθέτει τεχνογνωσία και πολύχρονη εμπειρία στην προώθηση, υποστήριξη και ενίσχυση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, στην κατάρτιση και υλοποίηση τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων, στην δικτύωση επιχειρήσεων και περιοχών, στην ενσωμάτωση καινοτομιών στο τοπικό παραγωγικό σύστημα και στην προσέλκυση πόρων από ευρωπαϊκά προγράμματα. Η σταθερή και επιτυχημένη λειτουργία της αποτελεί ευκαιρία για την περιοχή, προκειμένου να επιτευχθούν στόχοι κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας. Στο πλαίσιο αυτό, η λειτουργία της Ομάδας Τοπικής Δράσης αποτελεί ευκαιρία και για τον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Απειλές

T1. Συνέχιση υγειονομικής και οικονομικής κρίσης

Η συνέχιση της υγειονομικής κρίσης των τελευταίων ετών και της οικονομικής κρίσης που επέφερε, κυρίως μέσω της αύξησης των τιμών, επιδρά αρνητικά στην ανάπτυξη της περιοχής. Σε αρκετούς τομείς η οικονομική δραστηριότητα έχει περιοριστεί, ενώ η δανειοδότηση έχει καταστεί σχεδόν αδύνατη και παράλληλα έχει αυξηθεί η φορολογία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των εισοδημάτων και την πρόκληση ανασφάλειας ως προς την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επιπρόσθετα, ελλοχεύει κίνδυνος περιορισμού της αύξησης της επισκεψιμότητας της περιοχής, ιδιαίτερα όσον αφορά τον εσωτερικό τουρισμό.

T2. Κλιματικές αλλαγές και αυξημένος κίνδυνος πυρκαγιών

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται αλλαγές στο κλίμα της περιοχής, όπως και σε όλο τον πλανήτη. Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια τον αυξημένο κίνδυνο πρόκλησης πυρκαγιών, με καταστροφικά επακόλουθα για το οικοσύστημα, την οικονομική δραστηριότητα της περιοχής, την ανθρώπινη ζωή και τις περιουσίες. Ο κίνδυνος γίνεται ακόμη μεγαλύτερος, εάν αναλογιστούμε τις ελλείψεις και τις αδυναμίες που παρατηρούνται, τόσο στον τομέα της πρόληψης από πυρκαγιές, όσο και στον τομέα της δασοπυρόσβεσης.

T3. Σεισμικότητα

Η Π.Ε. Αχαΐας βρίσκεται σε μια σεισμικά ενεργή περιοχή, με πλήθος ενεργών ρηγμάτων. Η σεισμικότητα αποτελεί απειλή για την περιοχή, η οποία μπορεί να προκαλέσει καταστροφές με κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες για τους κατοίκους, αλλά και παράλληλα να δημιουργήσει αρνητική εικόνα για την περιοχή, περιορίζοντας το πλήθος των επισκεπτών της.

T4. Υποβάθμιση φυσικών πόρων και διαταραχές σε οικοσυστήματα υψηλής οικολογικής αξίας

Η υπερεκμετάλλευση των εδαφών, η ρύπανση των θαλασσιών οικοσυστημάτων και υδροβιότοπων (από κτηνοτροφικές και βιομηχανικές μονάδες), η υποβάθμιση των οικοσυστημάτων (από την παράνομη και ανεξέλεγκτη υλοτόμηση), η παράνομη αλιεία και η μη ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων αποτελούν σημαντικά προβλήματα και χρήζουν ιδιαίτερης αντιμετώπισης, ώστε να εξασφαλιστεί η διατήρηση της ποιότητας και της παραγωγικής δυνατότητας των φυσικών οικοσυστημάτων της περιοχής.

T5. Διατάραξη της κοινωνικής συνοχής

Η οικονομική επιδείνωση των τελευταίων ετών έχει επιφέρει σειρά προβλημάτων στην κοινωνική συνοχή. Τα ποσοστά φτωχοποίησης είναι από τα υψηλότερα στην Ευρώπη, ενώ η υψηλή ανεργία

οδηγεί σε κοινωνική περιθωριοποίηση. Επιπλέον, οι περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες λόγω της περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής έχει οδηγήσει ιδιαίτερες κοινωνικές ομάδες στον αποκλεισμό από δομές φροντίδας και περίθαλψης. Τα φαινόμενα αυτά είναι σαφώς πιο έντονα στις αστικές περιοχές, χωρίς να εκλείπουν από τα μη αστικά κέντρα. Τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι, οι γυναίκες, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι άνεργοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και οι μετανάστες αποτελούν τις πιο χαρακτηριστικές ομάδες κινδύνου. Η ύπαρξη τοπικών κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς, με πρόνοια για τις ευπαθείς ομάδες και τους μακροχρόνια άνεργους είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την οικονομική επιβίωση, ενώ η υφιστάμενη κατάσταση μπορεί να οδηγήσει σε ανεξέλεγκτες κοινωνικές αντιδράσεις, με σοβαρά προβλήματα στη συνοχή της περιοχής και στο παραγωγικό της υπόβαθρο.

Πίνακας 10 Συγκεντρωτικός πίνακας Swot Analysis Π.Ε. Αχαΐας

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ (Strengths)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (Weaknesses)
S1. Φυσικό περιβάλλον υψηλής φυσικής και οικολογικής αξίας S2. Σημαντικής αξίας και μεγέθους πολιτιστικό απόθεμα S3. Δυναμικός τριτογενής τομέας & υψηλού επιπέδου ερευνητική δραστηριότητα S4. Παραγωγή αγροδιατροφικών προϊόντων υψηλής ποιότητας και παράδοση στην μεταποιητική δραστηριότητα S5. Ποικιλία προσφερόμενων τουριστικών προορισμών και υπηρεσιών S6. Γεωγραφική θέση και δυτική πύλη της χώρας στο εξωτερικό S7. Δυναμικό αστικό κέντρο – 3 ^η μεγαλύτερη πόλη της χώρας	W1. Επιβάρυνση φυσικού περιβάλλοντος W2. Δημογραφικό πρόβλημα & γήρανση πληθυσμού W3. Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης στις ορεινές και περιαστικές περιοχές W4. Αρνητικές τάσεις στον αγροτικό τομέα W5. Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων αγροδιατροφικού τομέα W6. Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων τουριστικού τομέα W7. Έλλειψη ειδικοτήτων «ξεναγών» αγροτουριστικών και οικότουριστικών δραστηριοτήτων W8. Ανεπαρκής ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών ειδικών ομάδων πληθυσμού W9. Έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας W10. Ανεπάρκεια βασικών υποδομών (μεταφορές, ενέργεια, δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης) W11. Ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός W12. Δυσκολία πρόσβασης των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας σε χρηματοδοτήσεις, καθώς και ελλιπής

εξειδίκευση των μελών και των εργαζομένων τους

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (Opportunities)	ΑΠΕΙΛΕΣ (Threats)
01. Ολοκλήρωση μεγάλων έργων υποδομών 02. Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις) 03. Αύξηση τουριστικών αφίξεων από το εξωτερικό 04. Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων 05. Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας 06. Ύπαρξη τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών φορέων 07. Λειτουργία Ομάδας Τοπικής Δράσης	T1. Συνέχιση υγειονομικής και οικονομικής κρίσης T2. Κλιματικές αλλαγές και αυξημένος κίνδυνος πυρκαγιών T3. Σεισμικότητα T4. Υποβάθμιση φυσικών πόρων και διαταραχές σε οικοσυστήματα υψηλής οικολογικής αξίας T5. Διατάραξη της κοινωνικής συνοχής

5.2.2 Ελπιδοφόροι τομείς/κλάδοι δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρήσεων στην Π.Ε. Αχαΐας

Η ανάλυση SWOT της Π.Ε. Αχαΐας μας κατευθύνει στην επισήμανση των κύριων ελπιδοφόρων τομέων/κλάδων δραστηριοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι είναι αδύνατη η επιτυχής δραστηριοποίηση κοινωνικών επιχειρήσεων σε άλλους τομείς ή κλάδους.

Ειδικότερα, οι τομείς/κλάδοι που πρέπει να δοθεί προτεραιότητα για την δραστηριοποίηση κοινωνικών επιχειρήσεων είναι οι ακόλουθοι:

1. Παροχή κοινωνικών υπηρεσιών σε ειδικές ομάδες πληθυσμού

Η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών σε ειδικές ομάδες πληθυσμού αποτελεί προνομιακό πεδίο για την άσκηση κοινωνικής επιχειρηματικότητας και ιδιαίτερα συνδέεται με τα ακόλουθα στοιχεία της ANALYSIS SWOT: S7 «Δυναμικό αστικό κέντρο – 3^η μεγαλύτερη πόλη της χώρας», W2 «Δημογραφικό πρόβλημα και γήρανση πληθυσμού», W8 «Ανεπαρκής ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών ειδικών ομάδων πληθυσμού», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)» και T5 «Διατάραξη της κοινωνικής συνοχής». Ο τομέας των κοινωνικών υπηρεσιών περιλαμβάνει ένα ευρύ

φάσμα δραστηριοτήτων, με τις ακόλουθες δραστηριότητες να εκτιμώνται ως οι πλέον προνομιακές για την άσκηση επιτυχημένης κοινωνικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας:

- α. Κατ' οίκον φύλαξη ανηλίκων
- β. Κατ' οίκον φροντίδα ηλικιωμένων
- γ. Κατ' οίκον φροντίδα ΑμΕΑ
- δ. Εκπαίδευση ενήλικων αλλοδαπών
- ε. Εκπαίδευση ανηλίκων άπορων ή/και φτωχών οικογενειών
- στ. Ψυχαγωγικές δραστηριότητες για ηλικιωμένους και ΑμΕΑ
- ζ. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης
- η. Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων
- θ. Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας ΑμΕΑ

2. Παροχή υπηρεσιών αγροτουρισμού και οικοτουρισμού

Η παροχή υπηρεσιών αγροτουρισμού και οικοτουρισμού, συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών «ξεναγών» για αγροτουριστικές και οικοτουριστικές δραστηριότητες απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις και ιδιαίτερη κουλτούρα. Συνήθως η κουλτούρα των ατόμων που είναι ευαίσθητοποιημένοι και ασχολούνται με περιβαλλοντικά, οικοτουριστικά και αγροτουριστικά θέματα ευνοεί την συλλογική επιχειρηματική έκφραση και κατ' επέκταση την κοινωνική επιχειρηματικότητα. Παράλληλα, η παροχή υπηρεσιών αγροτουρισμού και οικοτουρισμού αποτελεί προνομιακό πεδίο επιχειρηματικής έκφρασης για την περιοχή αναφοράς, βάσει των εξής στοιχείων της ANALYSIS SWOT: S1 «Φυσικό περιβάλλον υψηλής φυσικής και οικολογικής αξίας», S2 «Σημαντικής αξίας και μεγέθους πολιτιστικό απόθεμα», S4 «Παραγωγή αγροδιατροφικών προϊόντων υψηλής ποιότητας και παράδοση στην μεταποιητική δραστηριότητα», S5 «Ποικιλία προσφερόμενων τουριστικών προορισμών και υπηρεσιών», W6 «Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων τουριστικού τομέα», W7 «Έλλειψη ειδικοτήτων «ξεναγών» αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)», O3 «Αύξηση τουριστικών αφίξεων από το εξωτερικό», O4 «Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων» και T4 «Υποβάθμιση φυσικών πόρων και διαταραχές σε οικοσυστήματα υψηλής οικολογικής αξίας». Επιπρόσθετα, η παροχή υπηρεσιών αγροτουρισμού και οικοτουρισμού από ευαίσθητοποιημένους περιβαλλοντικά επιχειρηματίες, με γνώσεις για το φυσικό και πολιτιστικό υπόβαθρο της περιοχής, καθώς και υπό το πρίσμα της συλλογικής, κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, αποτελεί εγγύηση ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών και δημιουργίας προστιθέμενης αξίας για την περιοχή.

3. Δίκτυα διανομής τοπικών αγροτικών προϊόντων

Η διακίνηση των αγροτικών προϊόντων και ιδιαίτερα των βιολογικά παραγόμενων αγροτικών προϊόντων αποτελεί διαχρονικό πρόβλημα του αγροτικού τομέα, το οποίο κατά κύριο λόγο δύναται να αντιμετωπιστεί μέσα από την συλλογική επιχειρηματική έκφραση των αγροτών (π.χ. αγροτικοί συνεταιρισμοί) ή τοπικών διανομέων (π.χ. με τη μορφή της κοινωνικής επιχείρησης) ή με επιχειρηματική σύμπραξη αγροτών και εν δυνάμει τοπικών διανομέων. Σε κάθε περίπτωση, ο τομέας της διακίνησης των αγροτικών

προϊόντων αποτελεί προνομιακό πεδίο για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, υπό την έννοια της ύπαρξης ανάγκης που πρέπει να καλυφθεί, ενώ η ικανοποίηση της ανάγκης μέσω συλλογικής έκφρασης αποτελεί μετά βεβαιότητας την αποτελεσματικότερη πρακτική. Επομένως, ο εν λόγω τομέας και παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζει αποτελεί ελπιδοφόρο πεδίο δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρηματιών. Επιπρόσθετα, ο εν λόγω τομέας συνδέεται με τα ακόλουθα στοιχεία της ANALYSIS SWOT: S4 «Παραγωγή αγροδιατροφικών προϊόντων υψηλής ποιότητας και παράδοση στην μεταποιητική δραστηριότητα», W3 «Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης στις ορεινές και περιαστικές περιοχές», W4 «Αρνητικές τάσεις στον αγροτικό τομέα», W5 «Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων αγροδιατροφικού τομέα», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)» και O5 «Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας».

4. Παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών επιχειρηματικής συμβουλευτικής

Η συμβουλευτική υποστήριξη επιχειρήσεων σε εξειδικευμένα πεδία (π.χ. ενσωμάτωση καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία, νέες τεχνολογίες, social media, επιχειρηματικές συνεργασίες) δύναται να αποτελέσει δυναμικό πεδίο δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρηματιών με επιστημονικό υπόβαθρο. Ο εν λόγω τομέας ενδείκνυται για την επιχειρηματική έκφραση νέων, που κάνουν τα πρώτα τους βήματα στην αγορά εργασίας, καθώς μέσα από την κοινωνική επιχειρηματικότητα και ίσως μια διεπιστημονική ομάδα κοινωνικών επιχειρηματιών μπορούν να νιώσουν μεγαλύτερη ασφάλεια και να λειτουργήσουν αποτελεσματικότερα, δραστηριοποιούμενοι από κοινού σε διάφορα πεδία παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών επιχειρηματικής συμβουλευτικής. Ο εν λόγω κλάδος της παροχής υπηρεσιών συνδέεται με τα ακόλουθα στοιχεία της ANALYSIS SWOT: S3 «Δυναμικός τριτογενής τομέας & υψηλού επιπέδου ερευνητική δραστηριότητα», S4 «Παραγωγή αγροδιατροφικών προϊόντων υψηλής ποιότητας και παράδοση στην μεταποιητική δραστηριότητα», S5 «Ποικιλία προσφερόμενων τουριστικών προορισμών και υπηρεσιών», S7 «Δυναμικό αστικό κέντρο – 3η μεγαλύτερη πόλη της χώρας», W5 «Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων αγροδιατροφικού τομέα», W6 «Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων τουριστικού τομέα», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)» και O6 «Ύπαρξη τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και ερευνητικών φορέων».

5. Παραγωγή ποιοτικών αγροτικών προϊόντων

Η παραγωγή ποιοτικών αγροτικών προϊόντων δύναται να αποτελέσει δυναμικό πεδίο για την επιτυχημένη επιχειρηματική έκφραση κοινωνικών επιχειρηματιών, ευάλωτων ή μη ευάλωτων ομάδων πληθυσμού. Απαραίτητες προϋποθέσεις επιτυχίας αποτελούν η γνώση της παραγωγικής διαδικασίας και η διαμόρφωση δικτύων διανομής των αγροτικών προϊόντων υπό πνεύμα κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Ο εν λόγω τομέας συνδέεται με τα ακόλουθα στοιχεία της ANALYSIS SWOT: S4 «Παραγωγή αγροδιατροφικών προϊόντων υψηλής ποιότητας και παράδοση στην μεταποιητική δραστηριότητα», S6 «Γεωγραφική θέση και δυτική πύλη της χώρας στο εξωτερικό», W5

«Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων αγροδιατροφικού τομέα», Ο2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)», Ο4 «Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων» και Ο5 «Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας».

5.3 Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας

Η Περιφερειακή Ενότητα Ηλείας (Π.Ε. Ηλείας) αποτελείται από επτά (7) Δήμους (Πύργου, Ανδραβίδας – Κυλλήνης, Ανδρίτσαινας – Κρεστένων, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρως, Ήλιδας, Πηνειού), έχει έκταση 2.619km² και ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 159.300 κατοίκους.

Βρίσκεται στα βορειοδυτικά της Πελοποννήσου, ενώ βόρεια συνορεύει με την Αχαΐα, νότια με την Μεσσηνία, ανατολικά με την Αρκαδία και δυτικά με το Ιόνιο πέλαγος. Το έδαφος της είναι κατά 57% πεδινό, 20,2% ημιορεινό και 22,8% ορεινό, με λίγα όρη στα ανατολικά και νότια, όπως η Φολόη, που αποτελεί προέκταση του Ερύμανθου του οποίου ένα μέρος του κυρίου όγκου του εκτείνεται εντός του νομού, το όρος Λαπίθας και η Μίνθη. Κυριότεροι ποταμοί είναι ο Αλφειός και ο Πηνειός, που στις ακτογραμμές έχουν δημιουργήσει λιμνοθάλασσες και σημαντικούς υδροβιότοπους, όπως της Στροφιλιάς και του Καϊάφα. Το κλίμα της είναι μεσογειακό, με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια.

Ιστορικά περιλαμβάνει την επικράτεια των αρχαίων πόλεων - κρατών της Πίσσας, Τριφυλίας, Ακρόρειας και Ήλιδος, ενώ διαθέτει πλειάδα αρχαιολογικών χώρων και μνημείων, με σημαντικότερο όλων τον αρχαιολογικό χώρο της Αρχαίας Ολυμπίας, ο οποίος προσδίδει brand name και διεθνή αναγνωρισιμότητα στην περιοχή.

5.3.1 Swot Analysis Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας

Πλεονεκτήματα

S1. Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και σημαντικοί περιβαλλοντικοί πόροι

Το φυσικό περιβάλλον αποτελεί ένα από τα βασικότερα πλεονεκτήματά της Π.Ε. Ηλείας. Το κλίμα είναι θαλάσσιο μεσογειακό, με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια, το οποίο ευνοεί την ύπαρξη και διατήρηση σημαντικών οικοσυστημάτων και ειδών. Στην περιοχή καταγράφονται οκτώ (8) περιοχές Natura 2000, καθώς και σημαντικές περιοχές φυσικού κάλους, όπως ΤΙΦΚ, Καταφύγια Άγριας Ζωής, σημαντικά δάση και πλήθος ιαματικών πηγών με σημαντικότερες αυτές της Κυλλήνης, του Καϊάφα, της Υρμίνης, της Ξυλοκέρας και του Πουρναρίου. Η Π.Ε. Ηλείας διαθέτει ακόμα ένα ιδιαίτερα θετικό υδατικό ισοζύγιο, γιατί δέχεται υψηλές βροχοπτώσεις (πάνω από 900mm το χρόνο κατά μέσο όρο) και συγχρόνως γιατί τροφοδοτείται από δύο μεγάλα ποτάμια, τον Αλφειό και τον Πηνειό (εκ των οποίων ο Αλφειός είναι το μεγαλύτερο της Πελοποννήσου) και πολλά μικρότερα, των οποίων οι πηγές βρίσκονται σε όμορους νομούς. Επιπλέον, το φράγμα του Πηνειού είναι ένα από τα μεγαλύτερα χωμάτινα φράγματα της Ευρώπης, και έχει αξιοποιηθεί κυρίως στην άρδευση γεωργικών εκτάσεων. Επίσης, η ποιότητα των υδατικών πόρων της περιοχής έχει χαρακτηριστεί καλή από ποιοτική και ποσοτική άποψη. Σύμφωνα με τα Σχέδια Διαχείρισης ΥΔ της περιοχής δεν προτείνονται σημαντικά μέτρα για τους

υδατικού πόρους, με εξαίρεση την περιοχή της λεκάνης του Πηνειού (ευπρόσβλητη στη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης). Σημαντικό πλεονέκτημα αποτελεί επίσης το εκτεταμένο και μεγάλης αισθητικής αξίας παραλιακό μέτωπο με εξαιρετικής ποιότητας ύδατα κολύμβησης.

S2. Σημαντική πολιτιστική κληρονομιά

Εξέχουσας σημασίας για την περιοχή παρέμβασης είναι η ιδιαίτερη πολιτιστική και ιστορική ταυτότητα της περιοχής με αιχμή τον Ολυμπισμό. Στην περιοχή υπάρχουν δυο (2) μνημεία UNESCO, ο Αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Ολυμπίας και ο Ναός του Επικούρειου Απόλλωνα, καθώς και σημαντικά μνημεία όλων των ιστορικών περιόδων. Επιπλέον, διοργανώνονται σημαντικά πολιτιστικά γεγονότα ορισμένα από τα οποία είναι διεθνούς εμβέλειας (Αφή Ολυμπιακής Φλόγας, Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου). Σημαντικό πλεονέκτημα επίσης για την προστασία και ανάδειξη των εκκλησιαστικών μνημείων της περιοχής είναι η ικανοποιητική καταγραφή τους και η θεσμική προστασία που παρέχεται στο σύνολο τους.

S3. Δυναμικός και εξωστρεφής πρωτογενής τομέας

Ο πρωτογενής τομέας χαρακτηρίζεται από δυναμικότητα και εξωστρέφεια με ικανή διαφοροποίηση ως προς τις παραγωγικές κατευθύνσεις που ευνοείται από το αρδευτικό δίκτυο και το ιδανικό μικροκλίμα. Το εξαγωγικό εμπόριο για τα αγροτικά προϊόντα της περιοχής είναι ανεπτυγμένο, κυρίως αναφορικά με τα προϊόντα: ελαιόλαδο, πορτοκάλι, καρπούζι και φράουλα. Η φράουλα εξάγεται σε χώρες της ΕΕ και σε τρίτες χώρες, ενώ τα υπόλοιπα προϊόντα κυρίως εντός ΕΕ. Επιπλέον, στην περιοχή υπάρχει ποικιλία ποιοτικών προϊόντων, συγκεκριμένα τρία (3) κρασιά ΠΓΕ, 9 τυροκομεία ΠΟΠ Φέτα, 57 ελαιουργία ΠΓΕ Ολυμπία και η Ηλειακή Σταφίδα ΠΓΕ. Υπάρχουν επίσης αξιόλογα τοπικά παραδοσιακά προϊόντα που πληρούν τις προϋποθέσεις για την υπαγωγή τους σε καθεστώς προστατευόμενης ονομασίας, όπως: καρπούζι, πατάτα, φράουλα, τσιγαρίδα (τοπικό παστό αλλαντικό από χοιρινό κρέας). Ο αγροτοβιομηχανικός τομέας είναι σχετικά ανεπτυγμένος και βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον πρωτογενή τομέα

S4. Αξιόλογα ενδογενή στοιχεία για τουριστική ανάπτυξη

Η περιοχή διαθέτει ένα μοναδικό σύνολο φυσικών και πολιτιστικών στοιχείων, αρμονικά συνδεδεμένων μεταξύ τους τα οποία δημιουργούν μια ξεχωριστή ιδιαιτερότητα. Το σύνολο των στοιχείων της περιοχής ευνοούν την ανάπτυξη ποικίλων μορφών εναλλακτικού τουρισμού και μπορούν να συμβάλλουν στην αναβάθμιση του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος. Η ύπαρξη σημαντικών πολιτιστικών τουριστικών πόλων παγκόσμιας αναγνωρισιμότητας (Αρχαία Ολυμπία, Αρχαία Ηλida, Επικούρειος Απόλλωνας κλπ) και η σύνδεση με τουριστικές αγορές του εξωτερικού ενισχύει την δυνατότητα διασύνδεσης μεταξύ των κλάδων τουρισμού – πολιτισμού. Επίσης, οι αξιόλογες ιαματικές πηγές και οι υποδομές ιαματικού τουρισμού (Σύγχρονο Υδροθεραπευτήριο και υποδομές Κυλλήνης, υδροθεραπευτήριο Καϊάφα) ευνοούν την ανάπτυξη ιαματικού τουρισμού. Επιπλέον, υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης οικοτουρισμού, ή φυσιολατρικού ή περιπατητικού, καθώς μεγάλο τμήμα τόσο των παράκτιων περιοχών όσο και των ορεινών είναι περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλους (NATURA 2000, ΤΙΦΚ, Εθνικά Πάρκα). Σημαντικό πλεονέκτημα για την ενίσχυση της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής παρέμβασης είναι το λιμάνι του Κατακόλου που εντάσσεται στις κρουαζιέρες της Μεσογείου και εξασφαλίζει ένα μεγάλο κύμα επισκεπτών (800.000/έτος). Επιπρόσθετα, σημείο αναφοράς τουριστικής αξιοποίησης αποτελεί και το πνεύμα του Ολυμπισμού, μήτρα του οποίου αποτελεί η περιοχή. Τέλος, οι ευνοϊκές συνθήκες τουριστικής ανάπτυξης ενισχύονται και από το γεγονός ότι καμιά

από της τουριστικές ζώνες δεν είναι κορεσμένη τουριστικά ούτε μπορεί να χαρακτηριστεί ως περιοχή μεγάλης τουριστικής φόρτισης.

S5. Ευνοϊκή χωροθέτηση - γειτνίαση

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατέχει στρατηγική γεωγραφική θέση συνδέοντας την Πελοπόννησο με την Στερεά Ελλάδα και την Ήπειρο. Αποτελεί μία εκ των κυριότερων πυλών της χώρας, θεωρούμενη ως η Δυτική Πύλη της Ελλάδας προς την Αδριατική και την Δυτική Ευρώπη γενικότερα. Η γειτνίαση της περιοχής με μεγάλα αστικά κέντρα (Πάτρα, Τρίπολη) ευνοεί αφενός μεν την τουριστική ανάπτυξη ιδίως εναλλακτικού τουρισμού, αφετέρου την γενικότερη οικονομική ανάπτυξη (επενδύσεις κλπ). Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει επίσης δυο (2) λιμάνια, στην Κυλλήνη όπου υπάρχει σύνδεση με Ζάκυνθο και Κεφαλλονιά και στο Κατάκολο όπου εξυπηρετούνται κυρίως τα κρουαζιερόπλοια για μεταφορά επισκεπτών στην Αρχαία Ολυμπία. Επίσης, η περιοχή συνδέεται με το μεγάλο λιμάνι της Πάτρας. Τέλος, λειτουργεί το θεματικό τρένο που συνδέει το λιμένα Κατάκολου με τον Πύργο και την Αρχαία Ολυμπία, το οποίο προωθεί την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής και ευνοεί την διάχυση των επισκεπτών στο σύνολο της περιοχής παρέμβασης. Η γραμμή συνδέεται κυρίως με την εξυπηρέτηση της κρουαζιέρας στο Κατάκολο.

Αδυναμίες

W1. Επιβάρυνση περιβάλλοντος από ανθρωπογενής δραστηριότητες και φυσικούς παράγοντες

Οι φυσικοί πόροι της περιοχής δέχονται σημαντικές περιβαλλοντικές πιέσεις οι οποίες οφείλονται τόσο σε ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όσο και σε φυσικογενή στοιχεία. Η έντονη αγροτική δραστηριότητα, η υπερβόσκηση, η παράνομη θήρα, οι εκχερσώσεις, η οικιστική εκμετάλλευση, οι ελλείψεις στη διαχείριση των αποβλήτων και οι πυρκαγιές που είχαν πλήξει την περιοχή το 2007 επιδεινώνουν τις συνθήκες που οδηγούν στην υποβάθμιση των εδαφών (αύξηση της διάβρωσης, μείωση γονιμότητας κτλ), καθώς και στην υποβάθμιση της κατάστασης των οικοσυστημάτων. Οι μεγάλες πυρκαγιές το 2007 συνέβαλλαν στην υποβάθμιση και καταστροφή μεγάλων δασικών εκτάσεων στην περιοχή, ενώ παράλληλα έχει παρατηρηθεί αύξηση των πλημμυρών και των κατολισθήσεων, που μπορεί να αποδοθεί εν μέρει στις πυρκαγιές. Επιπλέον, η Λεκάνη του Πηνειού έχει χαρακτηριστεί ως περιοχή ευπρόσβλητη στη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης, λόγω της εντατικής αγροτικής δραστηριότητας στην περιοχή. Για το λόγο αυτό έχουν προβλεφθεί μέτρα αντιμετώπισης στο Σχέδιο Διαχείρισης του Υδατικού Διαμερίσματος. Τέλος, στις δημόσιες παραλιακές εκτάσεις της περιοχής παρέμβασης παρατηρείται εκτεταμένα το φαινόμενο της αυθαίρετης και παράνομης δόμησης. Το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα έντονο στις παραλιακές περιοχές της Γλύφας, των Λεχαινών, του Επιταλείου, του Πύργου και της Ζαχάρως. Προβλήματα και ελλείψεις παρατηρούνται ακόμα στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Ειδικότερα υπάρχουν ελλείψεις Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών και Διαχειριστικών Σχεδίων που θα προσδιορίσουν το πλαίσιο διαχείρισης και θα ορίσουν τις συμβατές αναπτυξιακές δραστηριότητες σε κάθε περίπτωση.

W2. Προβλήματα στην δημογραφική σύνθεση και εξέλιξη

Στην περιοχή καταγράφονται έντονα προβλήματα στη δημογραφική σύνθεση και εξέλιξη. Ο μόνιμος πληθυσμός της περιοχής μειώνεται και παράλληλα αυξάνεται ο πληθυσμός των

ηλικιωμένων στο συνολικό πληθυσμό, δημιουργώντας ένα εκρηκτικό μείγμα για την πρόοδο και την ευημερία της Π.Ε. Η κατάσταση είναι δυσμενέστερη στις ορεινές περιοχές της Π.Ε. και στις περιοχές που επλήγησαν περισσότερο από τις πυρκαγιές του 2007 (Δήμος Ζαχάρως και Δήμος Ανδρίτσαινας – Κρεστένων).

W3. Ελλείψεις σε βασικές υποδομές και δίκτυα

Στην περιοχή βρίσκονται σε φάση κατασκευής ή δημοπράτησης αρκετά έργα βελτίωσης και αναβάθμισης των λειτουργικών χαρακτηριστικών του οδικού δικτύου. Συνολικά, η ποιότητα του οδικού δικτύου στην πεδινή ζώνη είναι σχετικά ικανοποιητική, αλλά υστερεί η μεταφορική σύνδεση και η ποιότητα του οδικού δικτύου στην ορεινή και μειονεκτική ζώνη. Επιπλέον, η Ε.Ο. Πατρών-Πύργου, που συνδέει την περιοχή με την Πάτρα, παρουσιάζει ιδιαίτερα χαμηλούς δείκτες οδικής ασφάλειας. Το τμήμα αυτό αποτελεί έναν από τους πιο επικίνδυνους οδικούς άξονες της χώρας από άποψη τροχαίων ατυχημάτων. Επίσης, η περιοχή δεν διαθέτει σιδηροδρομική σύνδεση, καθότι έχουν διακοπεί τα δρομολόγια τόσο προς Καλαμάτα όσο και προς Πάτρα – Αθήνα, ούτε πολιτικό αεροδρόμιο. Επιπρόσθετα, ελλείψεις παρουσιάζουν ακόμα οι υποδομές διαχείρισης αποβλήτων και απορριμμάτων (αστικών και βιομηχανικών). Παράλληλα, παρατηρείται επίσης έλλειψη οργανωμένων υποδοχέων της βιομηχανίας (ΒΙΟΠΑ ή ΒΙΠΕ). Τέλος, τα απαρχαιωμένα αρδευτικά δίκτυα στο νομό (Πηνειού και Αλφειού), αλλά και η έλλειψη αρδευτικών δικτύων στα ορεινά και ημιορεινά επιδεινώνει την υψηλή κατανάλωση και τις σημαντικές απώλειες του αρδευτικού νερού.

W4. Ανεπαρκής διαχείριση μνημείων

Το κυριότερο πρόβλημα στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς συνοψίζονται στην ανεπαρκή προστασία, φύλαξη και συντήρηση των χώρων πολιτιστικού ενδιαφέροντος, συχνά λόγω έλλειψης πόρων, καθώς και στην έλλειψη οργανωμένου σχεδίου προβολής τους, ιδίως των μη ευρύτερα γνωστών. Επιπλέον, ελλείμματα παρατηρούνται στη διασύνδεση των πολιτιστικών πόρων της περιοχής τόσο μεταξύ τους, όσο και με το φυσικό περιβάλλον, αλλά και τον κοινωνικό ιστό της περιοχής. Η δικτύωση αυτή των μνημείων θα μπορούσε να αξιοποιήσει την υψηλή αναγνωρισιμότητα και το τουριστικό ρεύμα της Αρχαίας Ολυμπίας προς όφελος και της υπόλοιπης περιοχής.

W5. Μικρό μέγεθος επιχειρήσεων και χαμηλός βαθμός συνεργασιών, δικτυώσεων και ενσωμάτωσης καινοτομίας

Οι επιχειρήσεις στην περιοχή χαρακτηρίζονται από μικρό μέγεθος και χαμηλό βαθμό συνεργασιών και δικτυώσεων μεταξύ των επιχειρηματικών φορέων της περιοχής, καθώς δεν υφίστανται clusters στους τομείς του τουρισμού, της βιομηχανίας – μεταποίησης κλπ, γεγονός που επιδρά αρνητικά στις προοπτικές ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της τοπικής οικονομίας. Επιπλέον, ο βαθμός ενσωμάτωσης της καινοτομίας στους παραγωγικούς τομείς της οικονομίας είναι χαμηλός και παρατηρείται έλλειψη κουλτούρας για την αποδοχή της καινοτομίας σε κοινωνικό επίπεδο, όπως διαπιστώνεται πχ. από την έλλειψη μεταποίησης στα νωπά προϊόντα και την χύμα διάθεση της πλειοψηφίας του παραγόμενου ελαιολάδου, με αποτέλεσμα την μη παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας που θα μπορούσε να λειτουργήσει ευεργετικά για την τοπική οικονομία.

W6. Διαρθρωτικές αδυναμίες στον πρωτογενή τομέα

Όπως και στο σύνολο χώρας, αλλά και σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, η περιοχή αντιμετωπίζει διαρθρωτικά προβλήματα στον πρωτογενή τομέα. Βασικό μειονέκτημα είναι ο πολυτεμαχισμός των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, γεγονός που αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη και την βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Επιπλέον, καταγράφεται χαμηλό επίπεδο οργάνωσης συλλογικών σχημάτων (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών κλπ). Μία ακόμα αδυναμία που δυσχεραίνει την αναβάθμιση του αγροδιατροφικού τομέα είναι η αδυναμία των αγροτών να ακολουθήσουν σύγχρονα πρότυπα παραγωγής και να εφαρμόσουν συστήματα ποιότητας (AGRP, ISO) εξαιτίας της έλλειψης ενημέρωσης και κατάρτισης σε νέες μεθόδους. Επίσης, καταγράφεται ανεπάρκεια των υποδομών αποθήκευσης, τυποποίησης/σήμανσης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων, ενώ η πλειονότητα των μονάδων μεταποίησης κτηνοτροφικών προϊόντων δεν εφαρμόζει συστήματα διασφάλισης ποιότητας. Τέλος, καταγράφεται ανεπάρκεια στην σύνδεση των τοπικών παραγωγών με την τοπική αγορά των γειτονικών αστικών και ημιαστικών κέντρων. Εκτός από την Λαϊκή αγορά δεν υπάρχουν κάποιες τοπικές αγορές ποιοτικών προϊόντων, εκθέσεις και τοπικό δίκτυο διανομής τοπικών προϊόντων.

Όσον αφορά την βιολογική γεωργία στην περιοχή παρουσιάζεται σχετικά περιορισμένη ανάπτυξη. Επίσης, δεν υπάρχει σημαντική ανάπτυξη βιολογικής κτηνοτροφίας, κύρια λόγω της δυσκολίας πιστοποίησης βοσκοτόπων. Επιπλέον, τα βιολογικά προϊόντα δεν προβάλλονται καθώς δεν υπάρχει καμιά λαϊκή αγορά για βιολογικά προϊόντα, ενώ το 80% των προϊόντων αυτών πωλείται ως συμβατικής γεωργίας λόγω έλλειψης τυποποίησης.

Τέλος, παρατηρείται μειωμένη παραγωγή σε ζωτροφές. Οι κτηνοτρόφοι προμηθεύονται ζωτροφές από γειτονικούς νομούς Αιτωλοακαρνανίας και Μεσσηνίας. Επίσης, γίνονται και εισαγωγές ζωοτροφών, κυρίως αραβόσιτου, από γειτονικές χώρες λόγω καλύτερης τιμής.

W7. Αδυναμίες στην οργάνωση και λειτουργία του μεταποιητικού τομέα

Στην περιοχή καταγράφεται μικρός βαθμός καθετοποίησης, με τις υποδομές μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων να αξιοποιούνται στο πλαίσιο παρεμβάσεων χαμηλής προστιθέμενης αξίας, όπως η συσκευασία και η συντήρηση. Επιπλέον, η εποχικότητα στη λειτουργία των αγροτοβιομηχανιών, επηρεάζει την βιωσιμότητά τους, καθώς η λειτουργία των μονάδων επηρεάζεται άμεσα από την εποχικότητα της συγκομιδής των αγροτικών προϊόντων. Γενικά, παρατηρείται υστέρηση στην εύρυθμη λειτουργία του μεταποιητικού τομέα, παρά τον εξαγωγικό χαρακτήρα ορισμένων αγροτικών προϊόντων, λόγω μικρού μεγέθους μεταποιητικών μονάδων και χαμηλού βαθμού εκσυγχρονισμού σε τεχνικό και οργανωτικό επίπεδο, σε συνδυασμό με ελλείψεις στην παροχή υπηρεσιών και διευκολύνσεων προς τη βιομηχανία (π.χ. σύνδεση με φυσικό αέριο, συγκοινωνιακές υποδομές κλπ.).

W8. Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων τουριστικού τομέα

Ένα έντονο πρόβλημα που παρατηρείται στην περιοχή είναι η μικρή διάχυση του τουριστικού δυναμικού στο σύνολο της περιοχής αναφοράς. Παρότι στο σύνολο της περιοχής υπάρχει πληθώρα αρχαιολογικών και ιστορικών μνημείων, η τουριστική κίνηση συγκεντρώνεται γύρω από την περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας, με αποτέλεσμα την ετεροβαρή συγκέντρωση των επισκεπτών σε συγκεκριμένα σημεία ενδιαφέροντος. Επίσης, η περιορισμένη αξιοποίηση των τουριστικών πόρων οδηγεί τελικά σε χαμηλή ωφέλεια στο τοπικό εισόδημα. Αυτό οφείλεται στην

υψηλή εποχικότητα που παρουσιάζει η τουριστική κίνηση στην περιοχή (Απρίλιο-Οκτώβριο), καθώς και στο πρόβλημα του μικρού χρόνου παραμονής των επισκεπτών σε ορισμένες περιοχές, όπως στην Αρχαία Ολυμπία. Επιπλέον, μολονότι το λιμάνι του Κατακόλου υποδέχεται σταθερά 8,5%-9% των κρουαζιερόπλοιων που φτάνουν στη χώρα και μεταξύ 13-15% των επιβατών, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις αντιπροσωπεύουν μόνο το 7,7% των εισπράξεων σε εθνικό επίπεδο, ενώ το μέσο έσοδο ανά επιβάτη (48,6€) υπολείπεται σημαντικά του εθνικού μέσου όρου (82,46€). Επιπρόσθετα, παρά την ύπαρξη μεγάλων αμμωδών παραλιών που βρέχονται από το Ιόνιο και που δημιουργούν πρόσφορο έδαφος για υγιείς επενδύσεις και τουριστική ανάπτυξη, σε συνδυασμό με τη θαλάσσια σύνδεση με τα νησιά, παρατηρούνται ελλείψεις και καθυστερήσεις στον θεσμικό χαρακτηρισμό χρήσεων γης, ιδίως στο παραλιακό τμήμα της περιοχής. Η άναρχη διάχυση και εξάπλωση οικιστικών χρήσεων και κατά συνέπεια η υποβάθμιση των περιοχών αυτών (αυθαίρετη δόμηση, ρύπανση κτλ) επιδεινώνει το πρόβλημα. Αυθαίρετη δόμηση καταγράφεται ιδιαίτερα στις περιοχές Γλύφας, Λεχαινών, Επιταλείου και Ζαχάρως. Παράλληλα, η έλλειψη ενός οργανωμένου σχεδίου αξιοποίησης και προβολής της περιοχής συνεπάγεται υστέρηση στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και συνεπακόλουθα την ανεπαρκή αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, καθώς και την χαμηλή δικτύωση των πολιτισμικών μνημείων της περιοχής τόσο εσωτερικά όσο και ευρύτερα, με άλλους σημαντικούς πολιτιστικούς προορισμούς (Δελφοί, Μυκήνες κλπ). Τέλος, χαμηλή είναι η σύνδεση του τουρισμού με την τοπική οικονομία και ιδίως με τον αγροτικό τομέα, με αποτέλεσμα τα ποιοτικά προϊόντα και η αγροτική δραστηριότητα της περιοχής να μην προσεγγίζουν τους επισκέπτες, ενώ το πνεύμα του Ολυμπισμού δεν διαφαίνεται να αξιοποιείται τουριστικά.

W9. Έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Στην περιοχή παρατηρείται έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, η οποία αφενός διευκολύνει την ενεργοποίηση και αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού (π.χ. γυναίκες, ΑμΕΑ), αφετέρου δύναται να συμβάλει στην ικανοποίηση διαφόρων αναγκών (π.χ. φύλαξη ανηλίκων, φροντίδα ηλικιωμένων, διαμόρφωση δικτύων διανομής αγροτικών προϊόντων). Η έλλειψη λειτουργίας μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του τομέα στην περιοχή και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και βιωσιμότητας των υφιστάμενων κοινωνικών επιχειρήσεων

W10. Ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός

Η περιοχή παρουσιάζει υψηλά ποσοστά ανεργίας και είναι εμφανής ο κίνδυνος του κοινωνικού αποκλεισμού για κοινωνικές ομάδες όπως οι μακροχρόνια άνεργοι, οι κάτοικοι ορεινών περιοχών, τα άτομα με αναπηρία, οι νέοι έως 29 ετών, οι γυναίκες και τα άτομα με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο.

W11. Δυσκολία πρόσβασης των φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας σε χρηματοδοτήσεις, καθώς και ελλιπής εξειδίκευση των μελών και των εργαζομένων τους

Οι φορείς της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας αντιμετωπίζουν δυσκολία πρόσβασης σε χρηματοδοτήσεις, είτε αυτές προέρχονται από το τραπεζικό σύστημα είτε από ευρωπαϊκά προγράμματα. Μέρος της δυσκολίας έγκειται στην ελλιπή εξειδίκευση των μελών και των εργαζομένων των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, γεγονός που συνεπάγεται την ανάγκη ενδυνάμωσης των δεξιοτήτων τους.

Ευκαιρίες

01. Ολοκλήρωση σημαντικών έργων υποδομών στην ευρύτερη περιοχή

Η ολοκλήρωση της κατασκευής σημαντικών οδικών έργων υποδομής στην ευρύτερη περιοχή (Ιόνια Οδός, Ολυμπία Οδός, Λιμάνι Κατακόλου κλπ) θα αυξήσει την προσπελασιμότητα της περιοχής και θα ενισχύσει τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης της. Επιπλέον, οι προϋποθέσεις για την λειτουργία υδροπλάνων και υδατοδρομίων θα συμβάλλουν στην ενίσχυση της τουριστικής κίνησης, δεδομένου ότι έχει εκδηλωθεί επενδυτικό ενδιαφέρον για την χωροθέτηση υδατοδρομίων σε Κατάκολο, Κυλλήνη και Λίμνη Καϊάφα. Ευκαιρία αποτελεί επίσης η αναβάθμιση του αεροδρομίου Αράξου που χαρακτηρίζεται ως αεροπορικός κόμβος του εκτεταμένου δικτύου των ΔΕΔ-Μ και θα συμβάλλει σημαντικά στην αναβάθμιση των διεθνών συνδέσεων της περιοχής.

02. Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)

Σημαντική ευκαιρία για την ενίσχυση της επιχειρηματικής συνεργασίας στην περιοχή αποτελούν οι πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες αναφορικά με τις συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας. Ειδικότερα, η βελτίωση του θεσμικού πλαισίου για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ν. 4430/2016) παρέχει νέες ευκαιρίες για την κοινωνική διεύρυνση της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας με τη δημιουργία «κοινωνικά προσανατολισμένης επιχειρηματικότητας», αυξάνοντας ταυτόχρονα τις δυνατότητες απασχόλησης για άτομα που προέρχονται από τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Ο νέος αυτός θεσμός μπορεί να αξιοποιηθεί ως εναλλακτική προοπτική επιχειρηματικότητας και απασχόλησης στην περιοχή. Επίσης, με το ν.4384/2016 «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις» βελτιώθηκε το θεσμικό πλαίσιο για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τις ομάδες παραγωγών, περιέχοντας βασικές διατάξεις/αλλαγές που αφορούν στη μείωση του ελάχιστου αριθμού μελών για τη σύσταση συνεταιρισμών, ενώ παράλληλα απλοποιούν και διευκολύνουν τη διαδικασία σύστασης.

03. Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων

Οι διεθνείς τάσεις στον τουρισμό προάγουν τις βιωματικές δραστηριότητες και αυξάνουν την ζήτηση για συμμετοχή σε αγροτουριστικές και οικοτουριστικές δραστηριότητες, τις οποίες η περιοχή δύναται να προσφέρει, λαμβάνοντας υπόψη ενδογενή της στοιχεία, όπως ο δυναμικός πρωτογενής τομέας και το οικοσύστημα που διαθέτει. Το ιδιαίτερα πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής, προσφέρει την ευκαιρία εμπλουτισμού / αναβάθμισης του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος και τη σύνδεσή του με εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού και τον αγροδιατροφικό τομέα. Συγκεκριμένα, υπάρχει η δυνατότητα ανάπτυξης ήπιων μορφών τουρισμού σε περιοχές Natura 2000 και περιοχές φυσικού κάλους, καθώς και ο συνδυασμός δραστηριοτήτων αναψυχής και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης

04. Αξιοποίηση brand name Αρχαίας Ολυμπίας

Η Αρχαία Ολυμπία αποτελεί διεθνώς αναγνωρίσιμο προορισμό και έχει συμβάλλει καθοριστικά τόσο στην ένταξη της περιοχής στην διεθνή κρουαζιέρα όσο και στην λειτουργία ξενοδοχειακών μονάδων πέντε αστέρων στο παραλιακό μέτωπο της Π.Ε. Ηλείας. Η δεδομένη προσέλκυση επισκεπτών από όλο τον κόσμο πρέπει να αξιοποιηθεί από την τοπική κοινωνία της περιοχής τόσο

για την παροχή συμπληρωματικών/συνδυαστικών τουριστικών υπηρεσιών όσο και για την προώθηση των αγροτικών της προϊόντων.

05. Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας

Τα τελευταία χρόνια σε αρκετές αγορές, κυρίως του εξωτερικού αλλά σε κάποιο βαθμό και της Ελλάδας, παρατηρείται αυξημένο καταναλωτικό ενδιαφέρον για τα τοπικά ποιοτικά προϊόντα διατροφής, αλλά και τα προϊόντα με περιβαλλοντική αξία (βιολογικά προϊόντα). Η σταδιακή στροφή των καταναλωτικών προτιμήσεων, σε συνδυασμό με τη θεσμοθέτηση ενός ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου για την προστασία και ανάδειξη των προϊόντων ποιότητας, διαμορφώνει ευνοϊκές συνθήκες για τον αναπροσανατολισμό και την αναδιάρθρωση του πρωτογενούς τομέα με την παραγωγή επώνυμων τοπικών προϊόντων που να αξιοποιούν τα εγγενή συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής.

06. Λειτουργία Ομάδας Τοπικής Δράσης

Στην περιοχή λειτουργεί επιτυχημένα μια (1) Ομάδα Τοπικής Δράσης (Αναπτυξιακή Ολυμπίας), η οποία αφενός διαθέτει εγκατεστημένες εταιρικές σχέσεις με τους τοπικούς φορείς και το τοπικό παραγωγικό σύστημα, αφετέρου διαθέτει τεχνογνωσία και πολύχρονη εμπειρία στην προώθηση, υποστήριξη και ενίσχυση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, στην κατάρτιση και υλοποίηση τοπικών αναπτυξιακών προγραμμάτων, στην δικτύωση επιχειρήσεων και περιοχών, στην ενσωμάτωση καινοτομιών στο τοπικό παραγωγικό σύστημα και στην προσέλκυση πόρων από ευρωπαϊκά προγράμματα. Η σταθερή και επιτυχημένη λειτουργία της αποτελεί ευκαιρία για την περιοχή, προκειμένου να επιτευχθούν στόχοι κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας. Στο πλαίσιο αυτό, η λειτουργία της Ομάδας Τοπικής Δράσης αποτελεί ευκαιρία και για τον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Απειλές

T1. Συνέχιση υγειονομικής και οικονομικής κρίσης

Η συνέχιση της υγειονομικής κρίσης των τελευταίων ετών και της οικονομικής κρίσης που επέφερε, κυρίως μέσω της αύξησης των τιμών, επιδρά αρνητικά στην ανάπτυξη της περιοχής. Σε αρκετούς τομείς η οικονομική δραστηριότητα έχει περιοριστεί, ενώ η δανειοδότηση έχει καταστεί σχεδόν αδύνατη και παράλληλα έχει αυξηθεί η φορολογία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των εισοδημάτων και την πρόκληση ανασφάλειας ως προς την ανάληψη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Επιπρόσθετα, ελλοχεύει κίνδυνος περιορισμού της αύξησης της επισκεψιμότητας της περιοχής, ιδιαίτερα όσον αφορά τον εσωτερικό τουρισμό.

T2. Κλιματικές αλλαγές και αυξημένος κίνδυνος πυρκαγιών

Τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται αλλαγές στο κλίμα της περιοχής, όπως και σε όλο τον πλανήτη. Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια τον αυξημένο κίνδυνο πρόκλησης πυρκαγιών, με καταστροφικά επακόλουθα για το οικοσύστημα, την οικονομική δραστηριότητα της περιοχής, την ανθρώπινη ζωή και τις περιουσίες. Ο κίνδυνος γίνεται ακόμη μεγαλύτερος, εάν αναλογιστούμε τις ελλείψεις και τις αδυναμίες που παρατηρούνται, τόσο στον τομέα της πρόληψης από πυρκαγιές, όσο και στον τομέα της δασοπυρόσβεσης.

T3. Σεισμικότητα

Η Π.Ε. Ηλείας βρίσκεται σε μια σεισμικά ενεργή περιοχή, με πλήθος ενεργών ρηγμάτων. Η σεισμικότητα αποτελεί απειλή για την περιοχή, η οποία μπορεί να προκαλέσει καταστροφές με κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες για τους κατοίκους, αλλά και παράλληλα να δημιουργήσει αρνητική εικόνα για την περιοχή, περιορίζοντας το πλήθος των επισκεπτών της.

T4. Υποβάθμιση φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Δυσμενείς επιπτώσεις στα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος μπορεί να προέλθουν από τις διάφορες ανθρωπογενείς δραστηριότητες και τις ελλείψεις που καταγράφονται στην περιοχή. Η υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος ωστόσο είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με την υποβάθμιση της ποιότητας της αγροτικής παραγωγής, καθώς και με τις επιπτώσεις που αναμένονται στους άλλους οικονομικούς κλάδους που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον, όπως ο τουρισμός και ο πολιτισμός. Η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη (τουριστική, αγροτική, βιομηχανική) στην περιοχή μπορεί να επιδεινώσει την κατάσταση του περιβάλλοντος και να μειώσει την αξία του πόρου αυτού ως αναπτυξιακού μοχλού. Ένας ορατός κίνδυνος για την περιοχή είναι επίσης η αύξηση πλημμυρών, διάβρωσης του εδάφους και επακόλουθη μείωση της γονιμότητάς του, λόγω του χρόνου που χρειάζεται για την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων από τις πυρκαγιές. Επιπρόσθετα, οι δασικές πυρκαγιές καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό το καθαρό ισοζύγιο άνθρακα κάθε δάσους. Με αυτόν τον τρόπο ίσως επηρεάσουν αυξητικά τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου, έχοντας άμεσο αντίκτυπο στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής (επιδείνωση). Η έλλειψη πόρων ή η καθυστέρηση στην εφαρμογή νέων πολιτικών μπορεί να οδηγήσει αντίστοιχα στην υποβάθμιση και καταστροφή πολιτιστικών μνημείων, ιδίως των νεώτερων. Όμοια, όπως και στην περίπτωση του φυσικού περιβάλλοντος, με την ανεξέλεγκτη ανάπτυξη στην περιοχή, ελλοχεύει ο κίνδυνος της υποβάθμισης του πολιτιστικού περιβάλλοντος.

T5. Ερημοποίηση περιοχών

Στην περιοχή υπάρχει υψηλό κίνδυνος για ερημοποίηση περιοχών, ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές που επλήγησαν από τις καταστροφικές πυρκαγιές του 2007. Κατά κανόνα οι νέοι έχουν εγκαταλείψει τις εν λόγω περιοχές, έχοντας αναζητήσει αλλού εργασία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον βίαιο περιορισμό των οικονομικών δραστηριοτήτων στις εν λόγω περιοχές και την αναμενόμενη ερημοποίησή τους τα επόμενα χρόνια.

Πίνακας 11 Συγκεντρωτικός πίνακας Swot Analysis Περιφερειακής Ενότητας Ηλείας

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ (Strengths)	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ (Weaknesses)
S1. Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και σημαντικοί περιβαλλοντικοί πόροι S2. Σημαντική πολιτιστική κληρονομιά S3. Δυναμικός και εξωστρεφής πρωτογενής τομέας S4. Αξιόλογα ενδογενή στοιχεία για τουριστική ανάπτυξη S5. Ευνοϊκή χωροθέτηση - γειτνίαση	W1. Επιβάρυνση περιβάλλοντος από ανθρωπογενής δραστηριότητες και φυσικούς παράγοντες W2. Προβλήματα στην δημογραφική σύνθεση και εξέλιξη W3. Ελλείψεις σε βασικές υποδομές και δίκτυα W4. Ανεπαρκής διαχείριση μνημείων W5. Μικρό μέγεθος επιχειρήσεων και χαμηλός βαθμός συνεργασιών, δικτύσεων και ενσωμάτωσης καινοτομίας W6. Διαρθρωτικές αδυναμίες στον πρωτογενή τομέα W7. Αδυναμίες στην οργάνωση και λειτουργία του μεταποιητικού τομέα W8. Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων τουριστικού τομέα W9. Έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας W10. Ανεργία και κοινωνικός αποκλεισμός W11. Δυσκολία πρόσβασης των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας σε χρηματοδοτήσεις, καθώς και ελλιπής εξειδίκευση των μελών και των εργαζομένων τους
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ (Opportunities)	ΑΠΕΙΛΕΣ (Threats)
O1. Ολοκλήρωση σημαντικών έργων υποδομών στην ευρύτερη περιοχή O2. Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις) O3. Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων O4. Αξιοποίηση brand name Αρχαίας Ολυμπίας O5. Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας	T1. Συνέχιση υγειονομικής και οικονομικής κρίσης T2. Κλιματικές αλλαγές και αυξημένος κίνδυνος πυρκαγιών T3. Σεισμικότητα T4. Υποβάθμιση φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος T5. Ερμηποίησηση περιοχών

Ο6. Λειτουργία Ομάδας Τοπικής Δράσης

5.3.2 Ελπιδοφόροι τομείς/κλάδοι δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρήσεων στην Π.Ε. Ηλείας

Η ανάλυση SWOT της Π.Ε. Ηλείας μας κατευθύνει στην επισήμανση των κύριων ελπιδοφόρων τομέων/κλάδων δραστηριοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων, χωρίς αυτό να συνεπάγεται ότι είναι αδύνατη η επιτυχής δραστηριοποίηση κοινωνικών επιχειρήσεων σε άλλους τομείς ή κλάδους.

Ειδικότερα, οι τομείς/κλάδοι που πρέπει να δοθεί προτεραιότητα για την δραστηριοποίηση κοινωνικών επιχειρήσεων είναι οι ακόλουθοι:

1. Παροχή υπηρεσιών πολιτιστικού τουρισμού και σύνδεσής τους με τον αγροτουρισμό και τον οικοτουρισμό

Η περιοχή διαθέτει τεράστιο πολιτιστικό κεφάλαιο και τεράστιο brand name (σ.σ. Αρχαίας Ολυμπίας), το οποίο προσελκύει επισκέπτες από το εξωτερικό και το εσωτερικό. Παράλληλα, στην περιοχή διοργανώνονται σημαντικές και αναγνωρίσιμες πολιτιστικές εκδηλώσεις, ενώ αναπτύσσονται δραστηριότητες αγροτουρισμού και οικοτουρισμού. Στο πλαίσιο αυτό, αποτελεί ευνοϊκό πεδίο για επιτυχημένη κοινωνική επιχειρηματική δραστηριότητα η παροχή τουριστικών υπηρεσιών, η οποία έχει ως εφελτήριο τον πολιτιστικό τουρισμό και συνδέεται με δραστηριότητες αγροτουρισμού και οικοτουρισμού, γεγονός που συνεπάγεται αφενός την προσέλκυση επισκεπτών που επιδιώκουν βιωματικές τουριστικές εμπειρίες και επαφή με την ταυτότητα της περιοχής, αφετέρου την ενίσχυση της τοπικής οικονομίας μέσω της αύξησης διαμονής των επισκεπτών στην περιοχή, η οποία στην παρούσα φάση εμφανίζει μικρό αριθμό ημερών διαμονής. Η εν λόγω δραστηριότητα συνδέεται με τα ακόλουθα στοιχεία της ANALYSIS SWOT: S1 «Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον και σημαντικοί περιβαλλοντικοί πόροι», S2 «Σημαντική πολιτιστική κληρονομιά», S3 «Δυναμικός και εξωστρεφής πρωτογενής τομέας», S4 «Αξιόλογα ενδογενή στοιχεία για τουριστική ανάπτυξη», W8 «Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων τουριστικού τομέα», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)», O3 «Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων» και O4 «Αξιοποίηση brand name Αρχαίας Ολυμπίας».

Επιπρόσθετα, η παροχή υπηρεσιών πολιτιστικού τουρισμού, αγροτουρισμού και οικοτουρισμού από ευαισθητοποιημένους περιβαλλοντικά επιχειρηματίες, με γνώσεις για το φυσικό και πολιτιστικό υπόβαθρο της περιοχής, καθώς και υπό το πρίσμα της συλλογικής, κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας, αποτελεί εγγύηση ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών και δημιουργίας προστιθέμενης αξίας για την περιοχή.

2. Παροχή υπηρεσιών αθλητικού τουρισμού και σύνδεσής τους με τον πολιτιστικό τουρισμό

Η περιοχή αποτελεί μήτρα του Ολυμπισμού και επομένως είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την τέλεση αθλητικών γεγονότων. Ωστόσο και παρά την παγκόσμια τάση αύξησης του αθλητικού τουρισμού, η περιοχή δεν έχει αξιοποιήσει την ευκαιρία που της παρέχει η ιστορική της κληρονομιά για την προσέλκυση επισκεπτών αθλητικού τουρισμού, οι οποίοι θα συμμετάσχουν σε αθλητικά γεγονότα και παράλληλα θα επισκεφθούν αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία της περιοχής και ιδιαίτερα την Αρχαία Ολυμπία. Η προσέλκυση επισκεπτών αθλητικού τουρισμού ευνοείται τόσο από το πλήθος ξενοδοχειακών μονάδων που λειτουργούν στην περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας όσο και από την λειτουργία ποιοτικών τουριστικών μονάδων στο παραλιακό μέτωπο της Π.Ε. Ηλείας. Επομένως και βάσει των προαναφερόμενων, η παροχή υπηρεσιών αθλητικού τουρισμού και η σύνδεσή τους με τον πολιτιστικό τουρισμό αποτελεί ευνοϊκό πεδίο για την άσκηση κοινωνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η εν λόγω δραστηριότητα συνδέεται με τα ακόλουθα στοιχεία της ANALYSIS SWOT: S4 «Αξιόλογα ενδογενή στοιχεία για τουριστική ανάπτυξη», W8 «Ανεπαρκής αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων τουριστικού τομέα», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις) και O4 «Αξιοποίηση brand name Αρχαίας Ολυμπίας»

3. Δίκτυα διανομής τοπικών αγροτικών προϊόντων

Η διακίνηση των αγροτικών προϊόντων και ιδιαίτερα των βιολογικά παραγόμενων αγροτικών προϊόντων αποτελεί διαχρονικό πρόβλημα του αγροτικού τομέα, το οποίο κατά κύριο λόγο δύναται να αντιμετωπιστεί μέσα από την συλλογική επιχειρηματική έκφραση των αγροτών (π.χ. αγροτικοί συνεταιρισμοί) ή τοπικών διανομέων (π.χ. με τη μορφή της κοινωνικής επιχείρησης) ή με επιχειρηματική σύμπραξη αγροτών και εν δυνάμει τοπικών διανομέων. Σε κάθε περίπτωση, ο τομέας της διακίνησης των αγροτικών προϊόντων αποτελεί προνομιακό πεδίο για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, υπό την έννοια της ύπαρξης ανάγκης που πρέπει να καλυφθεί, ενώ η ικανοποίηση της ανάγκης μέσω συλλογικής έκφρασης αποτελεί μετά βεβαιότητας την αποτελεσματικότερη πρακτική. Επομένως, ο εν λόγω τομέας και παρά τις δυσκολίες που παρουσιάζει αποτελεί ελπιδοφόρο πεδίο δραστηριοποίησης κοινωνικών επιχειρηματιών. Επιπρόσθετα, ο εν λόγω τομέας συνδέεται με τα ακόλουθα στοιχεία της ANALYSIS SWOT: S3 «Δυναμικός και εξωστρεφής πρωτογενής τομέας», W6 «Διαρθρωτικές αδυναμίες στον πρωτογενή τομέα», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)» και O5 «Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας».

4. Παραγωγή ποιοτικών αγροτικών προϊόντων

Η παραγωγή ποιοτικών αγροτικών προϊόντων δύναται να αποτελέσει δυναμικό πεδίο για την επιτυχημένη επιχειρηματική έκφραση κοινωνικών επιχειρηματιών, ευάλωτων ή μη ευάλωτων ομάδων πληθυσμού. Απαραίτητες προϋποθέσεις επιτυχίας αποτελούν η γνώση της παραγωγικής διαδικασίας και η διαμόρφωση δικτύων διανομής των αγροτικών προϊόντων υπό πνεύμα κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Ο εν λόγω τομέας συνδέεται με τα ακόλουθα στοιχεία της ANALYSIS SWOT: S3 «Δυναμικός και

εξωστρεφής πρωτογενής τομέας», W6 «Διαρθρωτικές αδυναμίες στον πρωτογενή τομέα», W7 «Αδυναμίες στην οργάνωση και λειτουργία του μεταποιητικού τομέα», O2 «Αξιοποίηση θεσμικού πλαισίου για συλλογικές μορφές επιχειρηματικότητας (συνεταιρισμοί, ομάδες παραγωγών, κοινωνικές επιχειρήσεις)», O3 «Αυξανόμενη ζήτηση για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών και οικοτουριστικών δραστηριοτήτων», O4 «Αξιοποίηση brand name Αρχαίας Ολυμπίας», O5 «Μεταβολή καταναλωτικών προτιμήσεων σε αγροτικά προϊόντα ποιότητας» και T5 «Ερημοποίηση περιοχών».

6. Προτάσεις εθνικών και τοπικών φορέων σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών

Στο πλαίσιο της παρούσας διάγνωσης αναγκών πραγματοποιήθηκε καταγραφή απόψεων και προτάσεων εθνικών και τοπικών φορέων σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών, αναφορικά με θέματα που αφορούν:

- Αξιολόγηση του υφιστάμενου Θεσμικού πλαισίου ως προς την ευκολία σύστασης των κοινωνικών επιχειρήσεων
- Αναγκών κοινωνικών επιχειρήσεων σε υπηρεσίες για να καταστούν βιώσιμες και ανταγωνιστικότερες
- Προτάσεις Ενίσχυσης/ανάπτυξης του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
- Αναβάθμισης δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και
- ενίσχυσης της απασχόλησης σε φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με δομημένο ερωτηματολόγιο (βλέπε σχετικά το Παράρτημα της Παρούσας) και στην έρευνα συμμετείχαν στελέχη φορέων που κάλυπταν ολοκληρωμένα το φάσμα των φορέων που σχεδιάζουν και εφαρμόζουν πολιτικές, οι οποίες εν μέρει συνδέονται είτε άμεσα (Πχ Υπουργεία) είτε έμμεσα (ΟΤΑ) με τον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Ειδικότερα, στην έρευνα συμμετείχαν:

- Στελέχη της Επιτελικής Δομής ΕΣΠΑ Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Τομέα Απασχόλησης και Κοινωνικής Οικονομίας
- Στελέχη της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης
- Στελέχη της Ειδικής Υπηρεσίας Εφαρμογής Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης
- Στελέχη της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας
- Στελέχη Δήμων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας
- Στελέχη Δημοτικών Επιχειρήσεων
- Στελέχη αναπτυξιακών εταιρειών – Ομάδων Τοπικής Δράσης της περιοχής
- Στελέχη φορέων που εκπροσωπούν την επιχειρηματική κοινότητα (π.χ. Επιμελητήρια)
- Στελέχη Πανεπιστημίων
- Στελέχη φορέων που εκπροσωπούν εργαζόμενους
- Στελέχη φορέων που εκπροσωπούν ευάλωτες κοινωνικά ομάδες

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα κλήθηκαν να απαντήσουν σε έξι (6) ερωτήματα, παρέχοντάς τους την δυνατότητα να καταθέσουν αναλυτικότερα την δική τους πρόταση, όπου έκριναν αναγκαίο.

Ειδικότερα, τα ζητήματα που τέθηκαν στην έρευνα ήταν τα εξής:

1. Αξιολόγηση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου ως προς την ευκολία σύστασης και την λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων, την παρακολούθηση και τον έλεγχό τους, καθώς και την σύσταση και λειτουργία Ενώσεων Φορέων Κ.ΑΛ.Ο με παραπομπή τυχόν τροποποιήσεις/βελτιώσεις που πρέπει να γίνουν.
2. Εκτίμηση επι των βασικότερων αναγκών των κοινωνικών επιχειρήσεων, αναφορικά με την λειτουργία και την ανάπτυξή τους και διατύπωση προτάσεων για την κάλυψή τους (

ενδεικτικά: Συμβουλευτική υποστήριξη για την κατάρτιση επιχειρηματικών σχεδίων (business plan), Συμβουλευτική υποστήριξη σε θέματα επιχειρηματικών συνεργασιών και καναλιών διανομή προϊόντων, Πρόσβαση σε τραπεζικά χρηματοδοτικά εργαλεία, Πρόσβαση σε επιδοτούμενα προγράμματα, Εκπαίδευση/επιμόρφωση μελών και προσωπικού, Δικτύωση/συνεργασίες, Προβολή/προώθηση κοινωνικών δράσεων και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

3. Αξιολόγηση και διατύπωση προτάσεων επί των βασικότερων πρωτοβουλιών/ενέργειων/δράσεων που πρέπει να αναληφθούν από την Ελληνική πολιτεία για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας (ενδεικτικά : Βελτίωση θεσμικού πλαισίου ως προς την σύσταση κοινωνικών επιχειρήσεων, Βελτίωση θεσμικού πλαισίου ως προς την λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων, Βελτίωση φορολογικού πλαισίου, με την θέσπιση φοροαπαλλαγών, Υλοποίηση ειδικού προγράμματος εκπαίδευσης/επιμόρφωσης στελεχών κοινωνικής οικονομίας, Συγκρότηση και λειτουργία μηχανισμών υποστήριξης για την συνεχή ενημέρωση και υποστήριξη των φορέων Κ.Α.Λ.Ο., Καθιέρωση βραβείων κοινωνικής απόδοσης, Δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την διαδικτυακή προβολή των κοινωνικών επιχειρήσεων)
4. Αξιολόγηση και διατύπωση προτάσεων επί των βασικότερων πρωτοβουλιών/ενέργειων/δράσεων που πρέπει να σχεδιαστούν από την Ελληνική πολιτεία για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού των κοινωνικών επιχειρήσεων. (Προγράμματα εκπαίδευσης/επιμόρφωσης σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα, Μεταπτυχιακά προγράμματα (σε συνεργασία με Πανεπιστημιακά Ιδρύματα) για την κοινωνική επιχειρηματικότητα, με ειδική πρόσβαση σε μέλη και προσωπικό κοινωνικών επιχειρήσεων, Προγράμματα δικτύωσης και ανταλλαγής τεχνογνωσίας με κοινωνικές επιχειρήσεις του εξωτερικού, Προγράμματα e-learning)
5. Αξιολόγηση και διατύπωση προτάσεων επί των βασικότερων πρωτοβουλιών/ενέργειων/δράσεων που πρέπει να αναληφθούν από την Ελληνική πολιτεία για την αύξηση της απασχόλησης σε φορείς Κ.Α.Λ.Ο. (ενδεικτικά : Επιδότηση ποσοστού του μισθολογικού κόστους, μέσω φοροαπαλλαγών, όταν επιτυγχάνονται συγκεκριμένοι στόχοι απασχόλησης, που θα προσδιορίζονται με θεσμική διάταξη, Μείωση εταιρικών ασφαλιστικών εισφορών, όταν επιτυγχάνονται συγκεκριμένοι στόχοι απασχόλησης, που θα προσδιορίζονται με θεσμική διάταξη, Δημιουργία ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας προσφοράς – ζήτησης στελεχών για κοινωνικές επιχειρήσεις, από την Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης, Προσθήκη κριτηρίων για την πριμοδότηση κοινωνικών επιχειρήσεων σε προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027, τα οποία συνδέονται με το πλήθος των απασχολούμενων σε κοινωνικές επιχειρήσεις

Από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα προέκυψαν τα εξής σημαντικά συμπεράσματα:

- Απαιτείται θεσμική κατοχύρωση αξιολογικού πλαισίου και εργαλείων για την μέτρηση της κοινωνικής ωφέλειας/κοινωνικού αντικτύπου που δημιουργούν οι φορείς Κ.Α.Λ.Ο. και για την αξιολόγηση της κοινωνικής καινοτομίας των υπηρεσιών/προϊόντων τους, καθώς και η σύνδεση της εν λόγω αξιολόγησης με χρηματοδοτήσεις
- Απαιτείται συνγκρότηση και λειτουργία εθνικών και περιφερειακών κέντρων υποστήριξης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, καθώς και της κοινωνικής καινοτομίας, τα οποία μεταξύ άλλων θα εξασφαλίζουν εγγύτητα, σταθερότητα και συνέχεια στην

- πληροφόρηση, ενώ παράλληλα θα δημιουργήσουν εξειδικευμένα στελέχη συμβουλευτικής για φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
- Απαιτείται επιμόρφωση και κατάρτιση των εργαζομένων και των μελών των Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
 - Η πρόσβαση σε τραπεζικά χρηματοδοτικά εργαλεία θεωρείται καθοριστική για την εξέλιξη και την βιωσιμότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων
 - Η δικτύωση, οι συνεργασίες και η ανταλλαγή τεχνογνωσίας αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην εξέλιξη των κοινωνικών επιχειρήσεων και στην αντιμετώπιση καθημερινών επιχειρηματικών προβλημάτων με διαφορετικό τρόπο από ότι αντιμετωπίζονται από τις επιχειρήσεις της συμβατικής οικονομίας. Παράλληλα, κρίνεται ως εξαιρετικής σημαντικότητας η δικτύωση με κοινωνικές επιχειρήσεις του εξωτερικού
 - Τα προγράμματα e-learning εξυπηρετούν περισσότερο τα μέλη και τους εργαζόμενους των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να συνδυάσουν επαγγελματικές υποχρεώσεις, οικογενειακές υποχρεώσεις και εκπαίδευση
 - Απαιτείται η προσθήκη κριτηρίων για την προμολόγηση κοινωνικών επιχειρήσεων σε προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027, τα οποία συνδέονται με το πλήθος των απασχολούμενων σε κοινωνικές επιχειρήσεις, ενώ παράλληλα θα ωφελούσε στην ενίσχυση της απασχόλησης και η επιδότηση ποσοστού του μισθολογικού κόστους, μέσω φοροαπαλλαγών, εφόσον επιτυγχάνονται συγκεκριμένοι στόχοι απασχόλησης, που θα προσδιορίζονται με θεσμική διάταξη
 - Απαιτείται η δημιουργία διακριτής ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας προσφοράς – ζήτησης στελεχών για κοινωνικές επιχειρήσεις, από την Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης

Από τα προαναφερόμενα συμπεράσματα προκύπτουν αφενός θεσμικές ενέργειες που πρέπει να αναλάβει η Ελληνική Πολιτεία, αφετέρου δράσεις που δύναται να υλοποιηθούν με χρηματοδοτήσεις από πόρους της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, ώστε να μεγιστοποιηθούν τα αποτελέσματα και τα οφέλη στον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

7. Προτάσεις για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Βάσει των στοιχείων των προαναφερόμενων κεφαλαίων, των γενικότερων αναγκών του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της αναγκαιότητας εφαρμογής δημοσίων πολιτικών για την ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας προτείνεται η υλοποίηση των παρακάτω δράσεων, κατά την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027, με σκοπό την εφαρμογή πλέγματος ενισχυτικών δράσεων για τους φορείς που δραστηριοποιούνται ή που πρόκειται να δραστηριοποιηθούν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Ειδικότερα, προτείνεται η υλοποίηση των ακόλουθων δράσεων:

1. Ενίσχυση της απασχόλησης σε υφιστάμενους ή υπό σύσταση φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
2. Κατάρτιση εργαζομένων και μελών φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
3. Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και κατάρτιση μακροχρόνια ανέργων για την δραστηριοποίησή τους στον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και σε τομείς αιχμής της οικονομίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας
4. Κέντρα Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Οι προαναφερόμενες δράσεις παρουσιάζονται αναλυτικότερα στα επόμενα υποκεφάλαια.

7.1 Ενίσχυση της απασχόλησης σε υφιστάμενους ή υπό σύσταση φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας

Τίτλος δράσης	Ενίσχυση της απασχόλησης σε υφιστάμενους ή υπό σύσταση φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
Στόχος – Σύνδεση με Εθνική Στρατηγική ΕΠΑ	Μέσω του συγκεκριμένου τύπου δράσης επιδιώκεται η ένταξη ανέργων στην αγορά εργασίας, μέσω της επιχορήγησης υπό σύσταση κοινωνικών επιχειρήσεων, με σκοπό την ενίσχυση της απασχόλησης και την περαιτέρω ανάπτυξη δραστηριοτήτων στον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Ο τύπος της δράσης συμβάλλει στην Εθνική Στρατηγική για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης. Ειδικότερα, συμβάλλει και στους τέσσερις (4) Στρατηγικούς Άξονες: • Στρατηγικός Άξονας 1 «Ενίσχυση της απασχόλησης και αντιμετώπιση της ανεργίας και της μακροχρόνιας ανεργίας» • Στρατηγικός Άξονας 2 «Ενίσχυση της νεανικής απασχόλησης και διευκόλυνση της πρόσβασης των νέων στην αγορά εργασίας» • Στρατηγικός Άξονας 4 «Αγορά Εργασίας χωρίς αποκλεισμούς»
Σύντομη Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου Δράσης	Η δράση αφορά την στήριξη υπό σύσταση φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας για την δημιουργία θέσεων εργασίας, καθώς και την ενίσχυση της βιωσιμότητάς τους, μέσω της κάλυψης μισθολογικού κόστους και λειτουργικών δαπανών για χρονικό διάστημα 24 μηνών. Η στήριξη παρέχεται στη βάση επιχειρηματικού σχεδίου του δικαιούχου, το οποίο εγκρίνεται από την αρμόδια διαχειριστική αρχή και δεσμεύει τον δικαιούχο ως προς την υλοποίησή του. Το επιχειρηματικό σχέδιο δύναται να αφορά οποιονδήποτε τομέα/κλάδο της οικονομίας είναι επιλέξιμος για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του κανονισμού de minimis. Η ένταση ενίσχυσης ανέρχεται σε 100% και το ανώτατο ύψος επιχορήγησης σε 100.000€ ανά δικαιούχο.
Μέθοδος – Τρόπος Υλοποίησης	Η επιλογή των δικαιούχων θα πραγματοποιηθεί με συγκριτική αξιολόγηση, κατόπιν Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος, η οποία θα είναι ανοιχτή έως την εξάντληση του διαθέσιμου προϋπολογισμού.

	Η δράση εντάσσεται στις κρατικές ενισχύσεις και η ενίσχυση θα χορηγηθεί με τους όρους και τις προϋποθέσεις του κανόνα de minimis.
Ομάδα - Στόχος	Υφιστάμενοι και υπό σύσταση φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
Οικονομικά στοιχεία – Πηγές χρηματοδότησης	Ο προϋπολογισμός της δράσης ανέρχεται σε 2.000.000€. Βασικές πηγές χρηματοδότησης της δράσης αποτελούν το Πρόγραμμα Ανθρώπινου Δυναμικού και Κοινωνικής Συνοχής 2021-2027 ή και και το Πρόγραμμα Δυτικής Ελλάδας 2021-2027.
Χρονικός Προγραμματισμός	Η δράση προβλέπεται να υλοποιηθεί στην διάρκεια της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, μέσω της δημοσίευσης ανοιχτής Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος,. Έναρξη: 2023, Λήξη: 2026

7.2 Κατάρτιση εργαζομένων και μελών φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας

Τίτλος δράσης	Κατάρτιση εργαζομένων και μελών φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
Στόχος – Σύνδεση με Εθνική Στρατηγική ΕΠΑ	Μέσω του συγκεκριμένου τύπου δράσης επιδιώκεται η ενδυνάμωση των δεξιοτήτων αφενός των εργαζομένων σε φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, με σκοπό τη διατήρηση των θέσεων εργασίας τους, αφετέρου των μελών των φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, με σκοπό την αποτελεσματικότερη συμβολή τους στη λειτουργία και στην διασφάλιση της βιωσιμότητας των φορέων. Ο τύπος της δράσης συμβάλλει στην Εθνική Στρατηγική για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης. Ειδικότερα, συμβάλλει στον Στρατηγικό Άξονα 3 «Ανάπτυξη του εργατικού δυναμικού της χώρας και ενίσχυση της απασχολησιμότητάς του».
Σύντομη Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου Δράσης	Η δράση αφορά την παροχή voucher κατάρτισης σε εργαζόμενους και μέλη φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, με σκοπό την ενίσχυση των δεξιοτήτων τους (εργαζόμενοι) και την αποτελεσματικότερη συμβολή τους στην λειτουργία των φορέων (μέλη). Οι εν δυνάμει ωφελοούμενοι πρέπει να εργάζονται ή να είναι μέλη φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, που έχουν έδρα ή παράρτημα στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Ο συγκεκριμένος τύπος δράσης περιλαμβάνει συνδυασμό δράσεων, καθώς αφορά τόσο την κατάρτιση των ωφελοούμενων όσο και την πιστοποίηση των δεξιοτήτων τους. Με το εκάστοτε voucher, ύψους 1.500€, ο ωφελούμενος θα επιλέγει τον πάροχο (από το Μητρώο Παρόχων) και το πρόγραμμα κατάρτισης της αρεσκείας του. Οι επιλογές που θα έχει ο ωφελούμενος είναι οι εξής : - η παρακολούθηση προγράμματος κατάρτισης που συνδέεται με το αντικείμενο δραστηριότητας του φορέα Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στον οποίο εργάζεται ή συμμετέχει και - η παρακολούθηση προγράμματος κατάρτισης που εμπεριέχει ώρες θεωρητικής ή/και πρακτικής κατάρτισης σε θέματα οργάνωσης και λειτουργίας φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Η δράση προτείνεται να υλοποιηθεί μέσω προγραμμάτων e-learning διότι μέσα από

	αυτή την διαδικασία κατάρτισης εξυπηρετούνται καλύτερα οι εργαζόμενοι και τα μέλη των κοινωνικών επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο της δράσης θα δίνεται προτεραιότητας στις ειδικές και ευάλωτες κοινωνικά ομάδες, στους δυνητικούς ωφελούμενους άνω των 45 ετών και στους νέους/νέες έως 29 ετών.
Μέθοδος – Τρόπος Υλοποίησης	Η επιλογή των δικαιούχων θα πραγματοποιηθεί με συγκριτική αξιολόγηση, κατόπιν Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος, η οποία θα είναι ανοιχτή έως την εξάντληση του διαθέσιμου προϋπολογισμού. Η δράση θα υλοποιηθεί με το σύστημα επιταγής κατάρτισης (training voucher).
Ομάδα - Στόχος	Εργαζόμενοι και μέλη εταιρικών σχημάτων φορέων Κοινωνικής Αλληλεγγύας Οικονομίας.
Οικονομικά στοιχεία – Πηγές χρηματοδότησης	Ο προϋπολογισμός της δράσης ανέρχεται σε 600.000€. Από την δράση αναμένεται να ωφεληθούν 300 ωφελούμενοι. Βασικές πηγές χρηματοδότησης της δράσης αποτελούν το Πρόγραμμα Ανθρώπινου Δυναμικού και Κοινωνικής Συνοχής 2021-2027.
Χρονικός Προγραμματισμός	Η δράση προβλέπεται να υλοποιηθεί καθ' όλη την διάρκεια της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, μέσω της δημοσίευσης ανοιχτής Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος, η οποία θα κλείσει όταν καλυφθεί το σύνολο του διαθέσιμου προϋπολογισμού. Έναρξη: 2024, Λήξη: 2029

7.3 Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και κατάρτιση μακροχρόνια ανέργων για την δραστηριοποίησή τους στον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και σε τομείς αιχμής της οικονομίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Τίτλος δράσης	Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και κατάρτιση μακροχρόνια ανέργων για την δραστηριοποίησή τους στον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και σε τομείς αιχμής της οικονομίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας
Στόχος – Σύνδεση με Εθνική Στρατηγική ΕΠΑ	Μέσω του συγκεκριμένου τύπου δράσης επιδιώκεται η ενδυνάμωση των δεξιοτήτων των μακροχρόνια ανέργων, με σκοπό την ένταξή τους / επανένταξή τους στην αγορά εργασίας και την δραστηριοποίησή τους στον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, ως κοινωνικοί επιχειρηματίες ή ως εργαζόμενοι σε φορείς του τομέα. Ο τύπος της δράσης συμβάλλει στην Εθνική Στρατηγική για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης. Ειδικότερα, συμβάλλει στον Στρατηγικό Άξονα 1 «Ενίσχυση της απασχόλησης και αντιμετώπιση της ανεργίας και της μακροχρόνιας ανεργίας».
Σύντομη Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου Δράσης	Η δράση αφορά την παροχή voucher συμβουλευτικής και κατάρτισης σε μακροχρόνια ανέργους, που κατοικούν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Ο συγκεκριμένος τύπος δράσης περιλαμβάνει συνδυασμό δράσεων, καθώς αφορά την συμβουλευτική, την κατάρτιση και την πιστοποίηση των δεξιοτήτων των ωφελούμενων. Με το εκάστοτε voucher, ύψους 1.500€, ο ωφελούμενος θα επιλέγει τον πάροχο (από το Μητρώο Παρόχων) και το πρόγραμμα κατάρτισης της αρεσκείας του. Σε κάθε περίπτωση, το πρόγραμμα κατάρτισης θα περιλαμβάνει θεματολογία αφενός αναφορικά με την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, αφετέρου με τομείς αιχμής της οικονομίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας και ειδικότερα με τους ακόλουθους τομείς: αγροδιατροφή, τουρισμός, πολιτισμός, υγεία – πρόνοια. Στο πλαίσιο της δράσης θα δίνεται προτεραιότητας στις ειδικές και ευάλωτες κοινωνικά ομάδες, καθώς και στους δυνητικούς δικαιούχους άνω των 45 ετών.

Μέθοδος – Τρόπος Υλοποίησης	Η επιλογή των δικαιούχων θα πραγματοποιηθεί με συγκριτική αξιολόγηση, κατόπιν Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος, η οποία θα είναι ανοιχτή έως την εξάντληση του διαθέσιμου προϋπολογισμού. Η δράση θα υλοποιηθεί με το σύστημα επιταγής κατάρτισης (training voucher).
Ομάδα - Στόχος	Μακροχρόνια άνεργοι κάτοικοι Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας
Οικονομικά στοιχεία – Πηγές χρηματοδότησης	Ο προϋπολογισμός της δράσης ανέρχεται σε 1.000.000€. Από την δράση αναμένεται να ωφεληθούν 600 ωφελούμενοι. Βασικές πηγές χρηματοδότησης της δράσης αποτελούν το Πρόγραμμα Ανθρώπινου Δυναμικού και Κοινωνικής Συνοχής 2021-2027.
Χρονικός Προγραμματισμός	Η δράση προβλέπεται να υλοποιηθεί καθ' όλη την διάρκεια της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027, μέσω της δημοσίευσης ανοιχτής Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος, η οποία θα κλείσει όταν καλυφθεί το σύνολο του διαθέσιμου προϋπολογισμού. Έναρξη: 2023, Λήξη: 2026

7.4 Κέντρα Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Τίτλος δράσης	Κέντρα Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας
Στόχος – Σύνδεση με Εθνική Στρατηγική ΕΠΑ	Μέσω του συγκεκριμένου τύπου δράσης επιδιώκεται : • η ενημέρωση – ευαισθητοποίηση του πληθυσμού για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, • Η στήριξη υφιστάμενων φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας μέσω της παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών για την ενίσχυση τους • η υποστήριξη ανέργων για την δραστηριοποίησή τους στον τομέα της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, η υποστήριξη υπό σύσταση φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, • η υποστήριξη εργαζομένων και μελών Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας για την ενδυνάμωση των δεξιοτήτων τους και την ποιοτικότερη ανταπόκρισή τους στα καθήκοντα που αναλαμβάνουν. Ο τύπος της δράσης συμβάλλει στην Εθνική Στρατηγική για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης. Ειδικότερα, συμβάλλει και στους τέσσερις (4) Στρατηγικούς Άξονες: • Στρατηγικός Άξονας 1 «Ενίσχυση της απασχόλησης και αντιμετώπιση της ανεργίας και της μακροχρόνιας ανεργίας» • Στρατηγικός Άξονας 2 «Ενίσχυση της νεανικής απασχόλησης και διευκόλυνση της πρόσβασης των νέων στην αγορά εργασίας» • Στρατηγικός Άξονας 4 «Αγορά Εργασίας χωρίς αποκλεισμούς»
Σύντομη Περιγραφή Φυσικού Αντικειμένου Δράσης	Η δράση αφορά την συγκρότηση και λειτουργία τεσσάρων (4) Κέντρων Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Η δράση θα υλοποιηθεί με βάση την διαδικασία διεθνούς ανοικτού διαγωνισμού (Ν .4412/2016) όπως σήμερα ισχύει. Στο διαγωνισμό εφόσον πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις δύναται να συμμετάσχουν και αναπτυξιακοί φορείς της Περιφέρειας που διαθέτουν εμπειρία στην υλοποίηση σχετικών δράσεων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας/παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών, με στόχο την ενδυνάμωση του τομέα στην περιοχή και κατ' επέκταση την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

	Σημειώνεται ότι στην περιφέρεια δραστηριοποιούνται αναπτυξιακοί φορείς που διαθέτουν, λόγω: α) πολύχρονη εμπειρία τους και τεχνογνωσία στην προώθηση και υποστήριξη επιχειρηματικών σχεδίων σε τοπικό επίπεδο και ιδιαίτερα στις αγροτικές και ορεινές περιοχές, β) δύναται να συνδυάσουν τις υπηρεσίες των Κέντρων Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας με χρηματοδοτήσεις από άλλα προγράμματα (π.χ. χρηματοδότηση κοινωνικών επιχειρήσεων από το ΠΑΑ ή το ΕΠΑΛΘ) και γ) διαθέτουν δικτύωση σε τοπικό επίπεδο με κρίσιμους φορείς για την προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας (ΟΤΑ, Επιμελητήρια, Συλλόγους ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, φορείς του τουρισμού και πολιτισμού και της αγροδιατροφής κλπ). Στο πλαίσιο της λειτουργίας των Κέντρων Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας θα παρέχονται οι ακόλουθες υπηρεσίες: • α) ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του πληθυσμού για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, • β) υποστήριξη και συμβουλευτική ανέργων για την δραστηριοποίησή τους στην Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία, γ) υποστήριξη υφιστάμενων φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας για την αποτελεσματικότερη λειτουργία τους, • δ) υποστήριξη και συμβουλευτική εργαζομένων και μελών φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, ε) δικτύωση μεταξύ των φορέων της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας, • στ) δικτύωση μεταξύ φορέων της Κοινωνικής Αλληλέγγυας Οικονομίας, επιχειρήσεων της συμβατικής οικονομίας, φορέων του δημοσίου και κοινωνικών φορέων, ζ) Επιμόρφωση εργαζομένων και μελών φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, καθώς και ανέργων που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, η) διάδοση καλών πρακτικών κοινωνικής επιχειρηματικότητας και • θ) κατάρτιση επιχειρηματικών/επενδυτικών σχεδίων υφιστάμενων ή υπό σύσταση φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας για την χρηματοδότησή τους από επιχειρησιακά προγράμματα της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2027.
Μέθοδος – Τρόπος Υλοποίησης	Η επιλογή του δικαιούχου δύναται να γίνει κατόπιν Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος από την ΕΥΔ του Προγράμματος Ανθρώπινου Δυναμικού και Κοινωνικής Συνοχής 2021-2027 σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας και εν συνεχεία η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας ως μια εκ των δικαιούχων με σχετική ενταγμένη

	πράξη να δημοπρατήσει σχετικό έργο για την δημιουργία 4 Κέντρων Στήριξης (1 ανά περιφερειακή ενότητα Η δράση αποτελεί συνολική (GRANT) επιχορήγηση και δεν υπάγεται στις κρατικές ενισχύσεις.
Ομάδα - Στόχος	Υφιστάμενοι φορείς της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, Υπό σύσταση (νέοι) φορείς της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, εργαζόμενοι φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, μέλη φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, άνεργοι
Οικονομικά στοιχεία – Πηγές χρηματοδότησης	Ο προϋπολογισμός της δράσης ανέρχεται σε 1.000.000€ για 3ετή λειτουργία για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Από την δράση εκτιμάται ότι αναμένεται να ωφεληθούν: • 80 υφιστάμενοι φορείς της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, • 60 υπό σύσταση (νέοι) φορείς της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, Βασική πηγή χρηματοδότησης της δράσης αποτελεί το Πρόγραμμα Ανθρώπινου Δυναμικού και Κοινωνικής Συνοχής 2021-2027
Χρονικός Προγραμματισμός	Η δράση προβλέπεται να υλοποιηθεί καθ' όλη την διάρκεια της Προγραμματικής Περιόδου 2022-2027, μέσω της δημοσίευσης Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος. Έναρξη: 2023, Λήξη: 2027

Συμπεράσματα

Παρακάτω παρουσιάζονται κύρια συμπεράσματα της Παρούσας Έκθεσης:

A. Ευρωπαϊκό Πλαίσιο και κατευθυντήριες γραμμές

Το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας βασίζεται στο Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης «**Building an economy that works for people: an action plan for the social economy**»¹, το οποίο προσδιορίζει το πλαίσιο ενεργειών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής τα επόμενα έτη για την υποστήριξη της κοινωνικής οικονομίας και επιδιώκει παράλληλα να ενισχύσει την κοινωνική καινοτομία, και να ενισχύσει την κοινωνική και οικονομική μετασχηματιστική δυναμική του τομέα της κοινωνικής οικονομίας:

- Προς την κατεύθυνση διαμόρφωσης ενιαίου ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου για την κοινωνική οικονομία.
- δίνοντας έμφαση στην κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των φορέων της κοινωνικής οικονομίας από τους φορείς χάραξης πολιτικής και τους διαχειριστές των χρηματοδοτήσεων.
- δίνοντας έμφαση στη συνεργασία και δικτύωση των εμπλεκόμενων μερών για την ανάπτυξη του τομέα.
- Ενισχύοντας την επιστημονική και στατιστική τεκμηρίωση των δεδομένων της κοινωνικής οικονομίας στα κράτη μέλη, με σκοπό την αποτελεσματικότερη χάραξη πολιτικών και αντιμετώπιση των αναγκών των φορέων της κοινωνικής οικονομίας
- Παρέχοντας αρτιότερη υποστήριξη των κρατών μελών, με κατευθυντήριες οδηγίες, μεθοδολογίες, εργαλεία κλπ. για την στήριξη και ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας
- Σχεδιάζοντας νέες χρηματοδοτήσεις και διευκολύνσεις για τους φορείς της κοινωνικής οικονομίας, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.

B. Εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την κοινωνική επιχειρηματικότητα

Το εθνικό θεσμικό πλαίσιο προσδιορίζεται από τον ισχύοντα νόμο για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία (ν.4430/2016) ο οποίος περιέχει την αποσαφήνιση βασικών ορισμών και διατάξεων που καθορίζουν θεσμικά την λειτουργία της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Το νομοθέτημα Ν.4430/2016 αποσκοπεί στην θεσμική ανασυγκρότηση και τον εμπλουτισμό του οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, και δίδει σαφείς δυνατότητες για την ανάπτυξη νομικών οντοτήτων ωστόσο παρουσιάζει σημεία τα οποία στο πλαίσιο της εφαρμογής του χρήζουν επανεξέτασης όπως τα εξής:

- δημιουργούνται προβλήματα στην ένταξη νομικών προσώπων που έχουν χαρακτηριστικά κοινωνικής οικονομίας, όπως οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, των οποίων το σύστημα διανομής κερδών διαφέρει από το προβλεπόμενο στο νόμο
- παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις αναφορικά με τις υποχρεώσεις των εκάστοτε νομικών προσώπων/κατηγοριών φορέων σε βασικά πεδία, όπως το όριο εργαζομένων/μη μελών. Για τις Κοιν.Σ.Επ. και τους Συνεταιρισμούς Εργαζομένων

¹ Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσης «**Building an economy that works for people: an action plan for the social economy**» βασίζεται στα αποτελέσματα Εκθέσεων και Οδηγιών της ΕΕ όπως: «Social Business Initiative» και της «Start-up and Start-up Initiative».

προβλέπονται συγκεκριμένα όρια στη σχέση εργαζομένων/μη μελών, ενώ για τους λοιπούς φορείς (3η περίπτωση φορέων Κ.Α.Λ.Ο.) δεν προβλέπεται κάποιο όριο

- οι προβλέψεις για συνεργασίες με το δημόσιο και τους ΟΤΑ (προγραμματικές συμβάσεις, παραχώρηση κινητής και ακίνητης περιουσίας) για να καταστούν δυναμικά εφαρμόσιμες και ουσιαστικές απαιτούν μεγαλύτερη «εξειδίκευση», προκειμένου να οροθετηθούν σε πεδίο εξαιρέσεων από το ν.4412/2016 (όπως τροποποιήθηκε και ισχύει) και το γενικότερο πλαίσιο αναθέσεων/σύναψης συμβάσεων των συμβαλλόμενων φορέων.

Γ. Προφίλ του Τομέα Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Στο πλαίσιο της παρούσας Έκθεσης μελετήθηκαν τα χαρακτηριστικά και οι τομείς δραστηριοποίησης των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στην **Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας**, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία του **Γενικού Μητρώου Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας**. Από την μελέτη αναδείχθηκαν οι κύριες τάσεις δραστηριοποίησης των κοινωνικών επιχειρήσεων ανά Περιφερειακή Ενότητα, καθώς και το προφίλ της κοινωνικής επιχείρησης σε επίπεδο Περιφέρειας.

Από τα στοιχεία των Περιφερειακών Ενοτήτων προκύπτει ξεκάθαρα το κυρίαρχο προφίλ των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, το οποίο έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

- **Οι Κοιν.Σ.Επ Συλλογικής και κοινωνικής Ωφέλειας αποτελούν την πολυπληθέστερη μορφή των φορέων Κ.Α.Λ.Ο.** Και στις τρεις Περιφερειακές Ενότητες επικρατεί η εν λόγω νομική μορφή, (το 80,65% στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, το 89,53% στην Π.Ε. Αχαΐας, το 96,43% στην Π.Ε. Ηλείας).
- Επίσης, και στις 3 Π.Ε. επικρατεί η άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας στον **τριτογενή τομέα παραγωγής** (το 87,10% στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας, το 94,20% στην Π.Ε. Αχαΐας και το 89,29% στην Π.Ε. Ηλείας).
- Παρατηρούμε ότι και στις 3 Π.Ε. η **πλειοψηφία των φορέων έχει έδρα στον μεγαλύτερο πληθυσμιακό Δήμο**. Το ποσοστό των φορέων Κ.Α.Λ.Ο. που έχουν έδρα στους μεγαλύτερους πληθυσμιακούς Δήμους ανά Π.Ε. έχει ως εξής: **το 51,61% στον Δήμο Αγρινίου, το 73,26% στον Δήμο Πατρέων, το 32,14% στον Δήμο Πύργου**).
- Επιπρόσθετα, παρατηρούμε ότι και στις τρεις (3) Περιφερειακές Ενότητες την 1^η θέση στις δραστηριότητες, ως προς την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, καταλαμβάνει την 1^η θέση **η κατηγορία πολιτισμός/ψυχαγωγία** (Αιτωλοακαρνανία 22,58%, Αχαΐα 16,28% και Ηλεία 25,00%), Παράλληλα, στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας συναντώνται εννέα (9) επιπλέον κατηγορίες δραστηριοποίησης, με ποσοστά από 3,23% έως 12,90%, στην Π.Ε. Αχαΐας συναντώνται δεκαέξι (16) επιπλέον κατηγορίες δραστηριοποίησης, με ποσοστά από 1,16% έως 10,47% και στην Π.Ε. Ηλείας συναντώνται δέκα (10) επιπλέον κατηγορίες δραστηριοποίησης, με ποσοστά από 3,57% έως 10,71%.

Δ. Ανάδειξη τομέων για επιχειρηματική δραστηριότητα στον τομέα κοινωνικής οικονομίας

Στην Έκθεση μελετήθηκαν τα δεδομένα (πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, ευκαιρίες, απειλές) της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, ανά Περιφερειακή Ενότητα τα οποία αναδεικνύουν ευκαιρίες ανάπτυξης σε τομείς δραστηριοποίησης των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας. Επίσης, αναδείχθηκαν οι τομείς/κλάδοι που εκτιμώνται ως προνομιακοί για την δραστηριοποίηση κοινωνικών επιχειρήσεων, ανά Περιφερειακή Ενότητα, ενώ παράλληλα

καταγράφηκαν δεδομένα (π.χ. δυσκολία πρόσβασης των κοινωνικών επιχειρήσεων, ανάγκη αναβάθμισης των δεξιοτήτων των μελών και των εργαζομένων των κοινωνικών επιχειρήσεων, έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας), που απαραίτητα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την κατάρτιση και την εφαρμογή πολιτικών υποστήριξης και ενίσχυσης του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Με βάση της ανάλυση SWOT των Περιφερειακών Ενοτήτων προκύπτει ότι στους τομείς/κλάδους που πρέπει να δοθεί προτεραιότητα για τη δραστηριοποίηση κοινωνικών επιχειρήσεων.

- Στην Π.Ε. Αιτωλοακαρνανίας πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στην: **1) Παροχή υπηρεσιών ειδικών μορφών τουρισμού 2) Δίκτυα διανομής τοπικών αγροτικών προϊόντων 3) Παραγωγή ποιοτικών αγροτικών προϊόντων 4) Διανομή ειδών πρώτης ανάγκης σε ορεινές περιοχές και ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.**
- Στην Π.Ε. Αχαΐας προτεραιότητα πρέπει να δοθεί σε : **1) Παροχή κοινωνικών υπηρεσιών σε ειδικές ομάδες πληθυσμού 2) Παροχή υπηρεσιών αγροτουρισμού και οικοτουρισμού 3) Δίκτυα διανομής τοπικών αγροτικών προϊόντων 4) Παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών επιχειρηματικής συμβουλευτικής 5) Παραγωγή ποιοτικών αγροτικών προϊόντων.**
- Στην Π.Ε. Ηλείας προτεραιότητα πρέπει να δοθεί σε : **1) Παροχή υπηρεσιών πολιτιστικού τουρισμού και σύνδεσής τους με τον αγροτουρισμό και τον οικοτουρισμό. 2) Παροχή υπηρεσιών αθλητικού τουρισμού και σύνδεσής τους με τον πολιτιστικό τουρισμό 3) Δίκτυα διανομής τοπικών αγροτικών προϊόντων 4) Παραγωγή ποιοτικών αγροτικών προϊόντων.**

Ε. Παρουσίαση ευρημάτων από έρευνα σε φορείς πολιτικής για τον τομέα κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Στην Έκθεση πραγματοποιήθηκε έρευνα με δομημένο ερωτηματολόγιο όπου καταγράφηκαν και αναλύθηκαν οι προτάσεις εθνικών και τοπικών φορέων σχεδιασμού και εφαρμογής πολιτικών, αναφορικά με την υποστήριξη και την ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, πάντοτε υπό το πρίσμα της ενίσχυσης της απασχόλησης, της επίτευξης θετικού κοινωνικού αντικτύπου και της επίτευξης κοινωνικής καινοτομίας. Από την καταγραφή και ανάλυση των προτάσεων των συμμετεχόντων στην έρευνα προέκυψαν σημαντικά συμπεράσματα, επιβεβαιώνοντας συμπεράσματα που είχαν προκύψει σε προηγούμενα κεφάλαια της παρούσας έκθεσης ή επισημαίνοντας στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον σχεδιασμό πολιτικών ανάπτυξης του οικοσυστήματος της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας.

Από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα προέκυψαν τα εξής σημαντικά ευρήματα-συμπεράσματα:

- Απαιτείται θεσμική κατοχύρωση αξιολογικού πλαισίου και εργαλείων για την μέτρηση της κοινωνικής ωφέλειας/κοινωνικού αντικτύπου που δημιουργούν οι φορείς Κ.Α.Ο.
- Απαιτείται συγκρότηση και λειτουργία εθνικών και περιφερειακών κέντρων υποστήριξης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, καθώς και της κοινωνικής καινοτομίας.
- Απαιτείται επιμόρφωση και κατάρτιση των εργαζομένων και των μελών των Φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
- Η πρόσβαση σε τραπεζικά χρηματοδοτικά εργαλεία θεωρείται καθοριστική για την εξέλιξη και την βιωσιμότητα των κοινωνικών επιχειρήσεων

- Η δικτύωση, οι συνεργασίες και η ανταλλαγή τεχνογνωσίας αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην εξέλιξη των κοινωνικών επιχειρήσεων και στην αντιμετώπιση καθημερινών επιχειρηματικών προβλημάτων.
- Τα προγράμματα e-learning εξυπηρετούν περισσότερο τα μέλη και τους εργαζόμενους των φορέων της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να συνδυάσουν επαγγελματικές υποχρεώσεις, οικογενειακές υποχρεώσεις και εκπαίδευση
- Απαιτείται η προσθήκη κριτηρίων για την προμείωση κοινωνικών επιχειρήσεων σε προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027, τα οποία συνδέονται με το πλήθος των απασχολούμενων σε κοινωνικές επιχειρήσεις,

Ζ. Προτάσεις για την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων δράσεων για την ενίσχυση του τομέα στην Περιφέρεια

Βάσει των στοιχείων των προαναφερόμενων κεφαλαίων, των γενικότερων αναγκών του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της αναγκαιότητας εφαρμογής δημοσίων πολιτικών για την ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας προτείνεται η υλοποίηση των παρακάτω δράσεων, κατά την Προγραμματική Περίοδο 2023-2027:

- Ενίσχυση της απασχόλησης σε υφιστάμενους ή υπό σύσταση φορείς Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
- Κατάρτιση εργαζομένων και μελών φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και κατάρτιση μακροχρόνια ανέργων για την δραστηριοποίησή τους στον τομέα της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και σε τομείς αιχμής της οικονομίας της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας
- Κέντρα Στήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Παράρτημα: Μεθοδολογικό Εργαλείο για την Ποιοτική Έρευνα σε φορείς πολιτικής

1. Πως αξιολογείτε το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο ως προς την ευκολία σύστασης και την λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων, την παρακολούθηση και τον έλεγχό τους, καθώς και την σύσταση και λειτουργία Ενώσεων Φορέων Κ.Α.Λ.Ο.;

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΟ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΟ	ΧΡΗΖΕΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΝ
Ευκολία σύστασης κοινωνικών επιχειρήσεων			
Λειτουργία κοινωνικών επιχειρήσεων			
Παρακολούθηση και έλεγχος κοινωνικών επιχειρήσεων			
Σύσταση και λειτουργία Ενώσεων Φορέων Κ.Α.Λ.Ο.			
Δηλώστε την επιλογή σας με (X) στο αντίστοιχο πεδίο. Για κάθε «κατηγορία» επιλέγεται μια κατάσταση (ικανοποιητικό ή προβληματικό ή χρήζει βελτιώσεων)			

2. Εάν στην προηγούμενη ερώτηση (ερώτηση 1) απαντήσατε «προβληματικό» ή «χρήζει βελτιώσεων», ποιες πιστεύετε ότι είναι οι τροποποιήσεις/βελτιώσεις που πρέπει να γίνουν;

.....

3. Ποιες από τις παρακάτω θεωρείτε ως τις τρεις (3) βασικότερες ανάγκες των κοινωνικών επιχειρήσεων, αναφορικά με την λειτουργία και την ανάπτυξή τους και τι προτείνετε για την κάλυψή τους;

(να αναφερθούν με σειρά σημαντικότητας. Το 1 δηλώνει την σημαντικότερη ανάγκη)

Ανάγκη	Σειρά σημαντικότητας (1 ^η έως 3 ^η)	Πρόταση
Συμβουλευτική υποστήριξη για την κατάρτιση επιχειρηματικών σχεδίων (business plan)		
Συμβουλευτική υποστήριξη σε θέματα επιχειρηματικών συνεργασιών και καναλιών διανομής προϊόντων		

Πρόσβαση σε τραπεζικά χρηματοδοτικά εργαλεία		
Πρόσβαση σε επιδοτούμενα προγράμματα		
Εκπαίδευση/επιμόρφωση μελών και προσωπικού		
Δικτύωση/συνεργασίες		
Προβολή/προώθηση κοινωνικών δράσεων και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων		
Άλλη (προσδιορίστε).....		

4. Ποιες από τις παρακάτω θεωρείτε ως τις τρεις (3) βασικότερες πρωτοβουλίες/ενέργειες/δράσεις που πρέπει να αναληφθούν από την Ελληνική πολιτεία για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας;
(να αναφερθούν με σειρά σημαντικότητας. Το 1 δηλώνει την σημαντικότερη πρωτοβουλία/ενέργεια/δράση)

Πρωτοβουλία/ενέργεια/δράση	Σειρά σημαντικότητας (1 ^η έως 3 ^η)	Πρόταση
----------------------------	---	---------

Βελτίωση θεσμικού πλαισίου ως προς την σύσταση κοινωνικών επιχειρήσεων		
Βελτίωση θεσμικού πλαισίου ως προς την λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων		
Βελτίωση φορολογικού πλαισίου, με την θέσπιση φοροαπαλλαγών		
Υλοποίηση ειδικού προγράμματος εκπαίδευσης/επιμόρφωσης στελεχών κοινωνικής οικονομίας		
Συγκρότηση και λειτουργία μηχανισμών υποστήριξης για την συνεχή ενημέρωση και υποστήριξη των φορέων Κ.Α.Λ.Ο.		
Καθιέρωση βραβείων κοινωνικής απόδοσης		
Δημιουργία ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την διαδικτυακή προβολή των κοινωνικών επιχειρήσεων		
Άλλη (προσδιορίστε).....		

5. Ποιες από τις παρακάτω θεωρείτε ως τις τρεις (3) βασικότερες πρωτοβουλίες/ενέργειες/δράσεις που πρέπει να σχεδιαστούν από την Ελληνική πολιτεία για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού των κοινωνικών επιχειρήσεων. **(να αναφερθούν με σειρά σημαντικότητας. Το 1 δηλώνει την σημαντικότερη ενέργεια/δράση)**

Πρωτοβουλία/ενέργεια/δράση	Σειρά σημαντικότητας (1 ^η και 3 ^η)
Προγράμματα εκπαίδευσης/επιμόρφωσης σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα	
Μεταπτυχιακά προγράμματα (σε συνεργασία με Πανεπιστημιακά Ιδρύματα) για την κοινωνική επιχειρηματικότητα, με ειδική πρόσβαση σε μέλη και προσωπικό κοινωνικών επιχειρήσεων	
Προγράμματα δικτύωσης και ανταλλαγής τεχνογνωσίας με κοινωνικές επιχειρήσεις του εξωτερικού	
Προγράμματα e-learning	
Άλλη (προσδιορίστε).....	

6. Ποιες από τις παρακάτω θεωρείτε ως τις τρεις (3) βασικότερες πρωτοβουλίες/ενέργειες/δράσεις που πρέπει να αναληφθούν από την Ελληνική πολιτεία για την αύξηση της απασχόλησης σε φορείς Κ.Α.Λ.Ο. **(να αναφερθούν με σειρά σημαντικότητας. Το 1 δηλώνει την σημαντικότερη πρωτοβουλία/ενέργεια/δράση)**

Πρωτοβουλία/ενέργεια/δράση	Σειρά σημαντικότητας (1 ^η έως 3 ^η)
Επιδότηση ποσοστού του μισθολογικού κόστους, μέσω φοροαπαλλαγών, όταν επιτυγχάνονται συγκεκριμένοι στόχοι απασχόλησης, που θα προσδιορίζονται με θεσμική διάταξη	
Μείωση εταιρικών ασφαλιστικών εισφορών, όταν επιτυγχάνονται συγκεκριμένοι στόχοι απασχόλησης, που θα προσδιορίζονται με θεσμική διάταξη	

Δημιουργία ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας προσφοράς – ζήτησης στελεχών για κοινωνικές επιχειρήσεις, από την Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης,	
Προσθήκη κριτηρίων για την προμείωση κοινωνικών επιχειρήσεων σε προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027, τα οποία συνδέονται με το πλήθος των απασχολούμενων σε κοινωνικές επιχειρήσεις	
Άλλη (προσδιορίστε).....	

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ
χέρια αντάξια!

www.eeogroup.gr

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ 2014 – 2020
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

